

**Nuorten vanhempien kokemustieto
Silmu-toiminnan tarinaintiteettiä rakentamassa**

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Kulttuuri- ja taidetoiminta hyvinvoinnin edistäjänä

kevät, 2018

Katja Villanen-Juvakka

Kulttuuri- ja taidetoiminta hyvinvoinnin edistäjänä
Visamäki

Tekijä	Katja Villanen-Juvakka	Vuosi 2018
Työn nimi	Nuorten vanhempien kokemustieto Silmu-toiminnan tarinidentiteettiä rakentamassa	
Työn ohjaaja/t	Merja Salminen	

TIIVISTELMÄ

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoitus on muodostaa Silmu-toiminnan tarinidentiteetti. Silmu on Loisto settlementti ry:ssä syntynyt uusi kokonaisuus, jonka juuret ovat Helsingin Tyttöjen Talon Nuoret äidit-toiminnassa. Se tarjoaa tukea ja toimintaa nuorille äideille, nuorille isille, heidän lapsilleen ja muille mahdollisille perheenjäsenille.

Opinnäytetyön teorettinen viitekehys koostuu kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen sekä nuoruuden teoritiedosta. Lisäksi tarkastellaan vanhemmuutta Suomessa sekä nuorta vanhemmuutta ilmiönä. Teoritiedon valossa perustellaan sitä, miksi nuorille vanhemmille tarvitaan omaa tukea ja toimintaa muun vanhemmuuden tuen rinnalla.

Tarinidentiteetin muodostamiseen käytettiin Anna Kalliomäen luomaa Stooripuuta, joka on osa hänen kehittämänsä tarinallistamismenetelmää. Stooripuun avulla koottiin tutkimusaineisto ja analysoitiin sitä. Aineiston avulla jatkettiin tarinidentiteetin pohjalta toiminnan tarinallistamista niin ikään Kalliomäen menetelmää mukaillen.

Aineisto kerättiin toiminnallisilla menetelmillä, haastatteluilla ja kirjoituspyynnöillä Silmu-toiminnan asiakkailta, työntekijöiltä ja sidosryhmiltä. Aineisto koostui toiminnan arvoista ja työn tavoitteista sekä kohderyhmän kokemuksista toimintaan liittyen. Tutkimusaineiston, tutkijan työhistoriaan perustuvan kokemuksen sekä teoritiedon valossa syntyi opinnäytetyön produktina tarinakäsikirjoitus, jonka tavoitteena on toimia välineenä Silmun jalkauttamisessa ja juurruttamisessa eli sen tarinan kertomisessa eri ympäristöihin. Tarinakäsikirjoitus on opinnäytetyön liitteenä.

Avainsanat vanhemmuus, äitiys, isyys, perhe, kiintymyssuhde, Silmu-toiminta

Sivut 124 sivua, joista liitteitä 46 sivua

Author	Katja Villanen-Juvakka	Year 2018
Subject	The experience of young parents in building the story identity of Silmu	
Supervisors	Merja Salminen	

ABSTRACT

The aim of this functional thesis is to form a story identity for Silmu. Silmu is a new organizational unit of Loisto settlement (Loisto settlement), that provides support for young mothers, fathers and their children and other possible family members. It has its roots in Helsingin Tyttöjen Talo (Helsinki Girls' House), that started providing support for young mothers already ten years ago.

The theoretical framework of this thesis consists of attachment theory, early interaction theory and the theory on adolescence. Also parenthood in general and especially in Finland is in focus. Theoretical background increases understanding on why specific support for young mothers and fathers is needed in addition to general support available for parents.

Stooripuu (the story tree), a method developed by Anna Kalliomäki was used in this thesis in order to form the story identity. Stooripuu was used to both gather the data and analyze it. The data was then used to make a story of Silmu.

The data was gathered using research by experience, interviews and feedback from customers, employees and stakeholders. The data is a combination of core values and goals of Silmu and the experiences of customers. The research data, theory, previous research and the researcher's vast working experience with young mothers formed the story script, that will be used to tell the story of Silmu. The script is an appendice of the thesis.

Keywords parenthood, motherhood, fatherhood, family, attachment theory, Silmu

Pages 124 pages including appendices 46 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Oma roolini Silmu-toiminnassa	1
1.2	Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus	2
1.3	Tutkimusaihe ja tutkimuskysymykset	5
2	SILMU-TOIMINNAN SYNTY	6
2.1	Loisto setlementti.....	7
2.2	Tyttöjen Talon Nuoret äidit – toiminta ja isätyön tarve	7
2.3	Erillisistä työmuodoista Silmu-toiminnaksi	8
2.4	Silmu -tukea nuoreen vanhemmuuteen	9
3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	11
3.1	Kiintymyssuhde ja varhainen vuorovaikutus	11
3.2	Nuoruus ikävaiheena.....	16
3.3	Vanhemmuus Suomessa	17
3.4	Nuoruuden ja vanhemmuuden yhdistäminen	19
3.4.1	Nuoruuden ja vanhemmuuden kaksoishaaste.....	19
3.4.2	Turvallinen kiintymyssuhde ja nuoruuden mentalisaatiokyky.....	21
3.4.3	Parisuhde ja vanhemmuussuhde	23
3.4.4	Vertaistuki.....	25
4	TARINALLISUUS PALVELUMUOTOILUN VÄLINEENÄ.....	26
4.1	Palvelumuotoilu	26
4.2	Tarinallisuus palvelumuotoilussa	29
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	30
5.1	Kvalitatiivinen tutkimus.....	30
5.2	Aineiston keruu ja aineistolähtöinen analyysi	31
5.3	Kalliomäen tarinallistaminen tutkimusvälineenä	33
6	AINEISTON KERUU STOORIPUUN AVULLA	36
6.1	Juuret, aidot timantit	37
6.1.1	Työpajatyöskentely stooripuun parissa.....	38
6.1.2	Strategiatyöskentelyä ja arvopohdintoja	38
6.2	Runko, asiakas	38
6.3	Maan taso, tuotteet ja palvelut	39
6.4	Oksisto, tarinaelementit.....	39
6.4.1	Asiakkaat.....	40
6.4.2	Silmu -tiimi.....	40
6.4.3	Entiset äidit.....	41
6.4.4	Nykyiset äidit	42
6.4.5	Nykyiset isät.....	44
6.4.6	Sidosryhmät.....	44
6.5	Stooripuun aineiston analyysi: oksiston peilausta juuriin	45

7	STOORIPUUN SATOA	46
7.1	Silmu vertaistuen tarjoajana ja ystävyiden mahdollistajana	47
7.2	Silmu luomassa yhteisöllisyyttä	48
7.3	Paikan ja tunnelman merkitys Silmussa.....	49
7.4	Työntekijöiden ja ammattitaidon merkitys Silmu-toiminnassa.....	50
7.5	Tunteet asiakaskohtaamisen perustana Silmussa	52
7.6	Silmu vaikuttamassa ja valmentamassa vanhemmuuteen.....	52
8	TARINAIDENTITEETIN KÄSIKIRJA	53
8.1	Stooripuu kiteytettynä tarinallistamisen pohjana	54
8.2	Ydinviesti	54
8.3	Ydintarina	54
8.4	Hahmot.....	55
8.5	Teemat	55
8.6	Ajankuva	56
8.7	Tarina palvelukokemuksena.....	57
8.7.1	Palveluympäristö	57
8.7.2	Palvelut ja tuotteet.....	58
8.7.3	Markkinointi	58
9	TARINAKÄSIKIRJOITTAMINEN.....	58
10	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	60
10.1	Tulosten arviointi ja johtopäätökset	60
10.2	Tutkimuksen luotettavuus	62
10.3	Produktin käyttö työvälineenä.....	63
10.4	Oma ammatillinen kehittäminen.....	65
10.5	Pohdinta	67
	LÄHTEET.....	70

Liitteet

Liite 1 Tarinakäsikirjoitus

1 JOHDANTO

Silmu-toiminta syntyi uutena kokonaisuutena osaksi Loisto setlementtiä vuonna 2017. Sen juuret ovat Tyttöjen Talon Nuoret äidit-toiminnassa, jossa työskentelin ennen siirtymistäni Silmu-toiminnan esimieheksi. Tämä opinnäytetyön tarkoituksena on luoda Silmu-toiminnalle tarinaidentiteetti, jonka avulla toimintaa on helpompi juurruttaa uutena kokonaisuutena palvelujärjestelmään.

1.1 Oma roolini Silmu-toiminnassa

Opinnäytetyötä aloittaessani työskentelin Loisto setlementtiin kuuluvan Helsingin Tyttöjen Talon Nuoret äidit-toiminnassa. Vireillä oli hankehakemus nuorten isien kanssa tehtävän työn kehittämiseen. Matkan varrella minulle tarjottiin projektipäällikön paikkaa mahdollisesta hankkeesta. Näin ollen suuntasin katsettani isien tavoittamiseen ja opinnäytetyötäni suunnittelin siihen aiheeseen liittyen.

Loisto setlementti sai uuden hankkeen ja samalla järjestössä tehtiin hallinnollinen muutos, jonka myötä nuorten perheiden kanssa tehtävästä toiminnasta muodostettiin uusi kokonaisuus, joka myöhemmin sai nimekseen Silmu -tukea nuoreen vanhemmuuteen. Minulle tarjottiin uuden hankkeen kehittämisen lisäksi tämän kokonaisuuden lähiesimiestehtävää.

Kun vuosi 2017 toi tullessaan paljon muutoksia niin omiin työtehtäviini kuin työmuodon paikkaan järjestössä, sai opinnäytetyön edistäminen odottaa. Vaikka isätyötä alettiin kehittää heti työntekijän aloitettua työssä toukokuussa 2017, ei opinnäytetyö ja isien tavoittamisen tutkiminen ollut päällimmäisenä mielessäni uuden esimiestehtävän, aloittelevan tiimin, tilakysymysten, remontin, muuton ja hallinnollisen organisoinnin rinnalla.

Toikko ja Rantanen (2009, 53) kirjoittavat, että kehittämisen tavoitteiden tarkka määrittely voi olla mahdotonta ja kehittäjällä tulee olla kykyä sietää jatkuvia muutoksia, ristiriitoja ja epävarmuutta. En arvannut kehittämishankkeen koordinointiin lupautuessani, kuinka totta tämä lause tulisi olemaan. Isätyön kehittämisen rinnalla oli meillä järjestössä kokonaan uuden työmuodon synnyttäminen. Taustalla oli vielä koko Kalliolan Nuoret ry:n organisaatiomuutos strategiatöineen ja muuttuminen Loisto setlementiksi. Opinnäytetyön aiheen selkeytyminen oli osa tätä muutosprosessia.

Elokuussa 2017 tein päätöksen muuttaa opinnäytetyöni suuntaa lähemmäksi omaa uutta työtehtävääni. Meillä oli täysin uusi työmuoto Silmu,

jonka toiminta tuli saada näkyväksi uudella nimellään. Silmun tarina alkoi hiljalleen syntyä tiimin muodostuttua ja tilojen löydyttyä.

Kalliomäen (2014) kehittämän Stooripuu-menetelmän kautta löysin uuden suunnan opinnäytetyölleni. Silmu-toiminnan on tunnistettava tarinaidentiteettinsä, jonka myötä se voi alkaa luoda omaa tarinaansa. Uudessa tilanteessa tämä opinnäytetyö palvelee asiakkaita, tiimiä, järjestöä ja minua itseäni omassa kehityksessäni. Opinnäytetyön valmistuessa näen mahdollisuuksia myös sen laajempaan käyttöön muidenkin toimijoiden keskuudessa.

Koska opinnäytetyöni on palvelumuotoiluprosessi, on Silmun työntekijätiimi sekä asiakaskunta sekä sidosryhmät keskeinen osa prosessia. Kun nämä eri osapuolet otetaan mukaan suunnitteluun ja päätöksentekoon hankkeen alusta asti, varmistetaan eri tahojen tarpeiden ja intressien mahdollisimman hyvä huomioiminen (Toikko & Rantanen 2009, 90).

Roolini opinnäytetyöntekijänä esimiestehtävässä mietitytti minua alkuun. Kuitenkin ohjaavilta tahoilta sain kannustusta siihen, että juuri tällaista opinnäytetyötä ei oikeastaan toisenlaisesta näkökulmasta voisiakaan tehdä. Hahmotin aiheen välineenä, joka palvelee työmuodon lisäksi itseäni sekä kehittämistä esimiestyössäni. Sen lisäksi, että tarinaidentiteetti auttaa järjestöä ja tiimiä luovimaan uutta työmuotoa oikeaan suuntaan, sain konkreettisia välineitä tiimin kanssa työskentelyyn, asiakaspalautteen keräämiseen ja uuden toiminnan kehittämiseen.

Oma roolini on johtamisen lisäksi kehittää, onhan kyseessä kehittämisshanke. Silmun tiimistä työskentelee lisäksi yksi työntekijä tässä hankkeessa. Me kaksi olemme lähtökohtaisesti aloittaneet työmme kehittämisshankeessa. Kun koko työmuoto ikään kuin perustettiin uutena, joutuivat muutkin työntekijät väistämättä mukaan kehittämistyöhön.

Stenvall ja Virtanen (2012, 256) ovat sitä mieltä, että hyvä kehittämisen energia siirtyy helposti henkilöstä toiseen, mutta niin tapahtuu myös huonon kehittämisen energian kanssa. Pyrin niin kehittäjänä kuin esimiehenäkin parhaani mukaan luomaan hyvää kehittämisenergiaa. Toivon tämän opinnäytetyön olevan yksi väline sen energian yhteiseen kokemiseen.

1.2 Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus

Vaikka Silmun toiminta nyky muodossaan on uusi kokonaisuus, on sen juuret Tyttöjen Talon Nuoret äidit-toiminnassa. Koska Nuoret äidit -toiminta kehittyi toimivaksi osaksi palvelujärjestelmää, oli sillä mahdollisuudet laajentaa toimintaansa. Loisto settlementissä tämä laajentaminen mahdollistettiin hakemalla kehittämishanketta isätyöhön ja luomalla uusi työmuoto, jolla voidaan tarjota kokonaisvaltaista tukea erilaisille perheille.

Uutta kehitettäessä vanhasta ja toimivasta haluttiin pitää kiinni. Nuoret äidit-toiminta siirrettiin sellaisenaan Silmuun, mutta se sai mahdollisuuden laajentaa perhetyötä hankkeen tuomien lisäresurssien avulla. Uusi kehittämishanke taas hyötyi siitä, että nuorten perheiden kannalta tärkeitä verkostoja oli jo olemassa ja toiminnalla oli jo juuret järjestössä olemassa.

Kokonaisuutena Silmu on pääkaupunkiseudun palvelujärjestelmässä vielä tuntematon. Vaikka Nuoret äidit-toiminta tunnetaan, ei koko perheiden tukemisesta ole vielä tietoa. Lisäksi Nuoret äidit-toiminta liitetään vahvasti Tyttöjen Talon toimintaan ja äitityö yhä korostuu. Silmu-toiminta ja siellä tehtävä isä- ja perhetyö tulisi siis saada näkyväksi. Uutta palvelua suunnitellamme meidän tulee ymmärtää kokonaisuus, johon palvelu liittyy ja kuinka palveluina tuemme toisiamme (Tuulaniemi 2011, 67.) Asiakaskokemuksen kannalta suuri merkitys on sillä, kuinka Silmusta puhutaan.

Kun Silmun toiminnassa osa oli vanhaa toimintaa, jossa asiakaskunta oli valmiina, toimintaa uudessa hankkeessakin oli jo alusta alkaen, vaikka viestintää uudesta työmuodosta ei oltu aloitettu kuin olemassa olevien asiakkaiden osalta. Muuten koko viestintä oli rakennettava alusta alkaen uusiksi. Tiedotteissa ilmoitettiin, että Tyttöjen Talon Nuoret äidit-toiminta kuuluu nyt kokonaisuuteen Silmu -tukea nuoreen vanhemmuuteen. Tämä ei kuitenkaan ollut riittävä keino tehdä toimintaa tunnetuksi. Oli lähdettävä rakentamaan Silmun omaa tarinaa.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on siis selvittää ja kiteyttää Silmun tarinaintiteetti, jotta yhdenmukaista tarinaa voidaan levittää kaikissa toiminta- ja viestintäympäristöissä. Tarina syntyy pitkälti asiakaskokemuksista, mutta myös järjestön ja työmuodon arvoista ja tavoitteista. Koska Silmulla on juuret ja historia Nuoret äidit-toiminnassa, halutaan myös ne säilyttää tarinaintiteetissä. Silti tarpeen on luoda kokonaan uutta, nykypäivän nuoria vanhempia kutsuvaa toimintaa, jossa mukana on myös miestyötä.

Opinnäytetyössäni selvitän, millainen on Silmu-toiminnan tämän hetkinen tarinaintiteetti. Asiakkaan ääni on tärkein tutkimusmateriaalini, ja peilaan sitä työntekijöiden näkemyksiin sekä toiminnan tavoitteisiin ja arvoihin. Tarinaintiteetin pohjalta luon tarinakäsikirjoituksen, jossa Silmun tarinan keskeiset elementit viedään niihin toiminnan kannalta tärkeisiin ympäristöihin, joissa se ei vielä näy tai ole tiedossa.

Koska Silmun toiminnassa käyvien asiakkaiden palaute ja kokemukset toiminnasta ovat arvioinnin ja myös tämän tutkimukseni myötä osoittautuneet pääosin positiivisiksi, on hyvä kiteyttää, mistä kaikista näistä kokemukset muodostuvat. Näiden kiteytysten pohjalta voidaan Silmun tarinasta viedä oikeat, houkuttelevimmat asiat myös sinne, missä Silmun hyviä ja toimivia asioita ei vielä tunneta.

Silmussa ei siis tiedetä, miksi osa asiakkaista jättää tulematta mukaan toimintaan. Vaikka toiminta on matalakynnyksistä, ei suurin kynnyksistä, ei olekaan se hetki, kun asiakas astuu ensimmäisen kerran konkreettisesti Silmun tiloihin tai tapaa ensimmäistä kertaa työntekijän. Asiakaspolku alkaa jo paljon aiemmin, siitä hetkestä, kun asiakas joko saa tiedon tai löytää itse tiedon Silmun olemassa olosta. Tarinan luomisesta on myös kiinni se, löytääkö asiakas ylipäättään koko tietoa, vaikka tukea vanhemmuuteensa etsisikin. Löytänän & Korkiakosken (2014, 105) mukaan asiakaskokemus alkaa muodostua jo silloin, kun asiakas miettii, mitä kirjoittaisi Googleen hakusanaksi. Toiminnan viestinnässä asiakaskokemuksen tarjoamisen tulisi siis ulottua sinne asti.

Meille ammattilaisille on yleistä se, että luomme oletuksia esimerkiksi siitä, mitä käyttäjät arvostavat ja minkä henkistä markkinoinnin tulisi olla. Oletamme myös, että ympäristömme toimii kuten odotamme sen toimivan. (Hyysalo 2009, 27, 83). Tärkeää on tuntea ne elementit, mistä asiakkaan kokemus muodostuu. Se voi synnyttää tarinaa, jonka avulla näitä elementtejä voi viedä kaikkiin vaiheisiin asiakaspolulla. Tässä opinnäytetyössäni korostuvat erityisesti palvelun emotionaaliset arvot asiakkaalle. Nämä liittyvät asiakkaan tunnekokemuksiin. Positiivisten tunnekokemusten luominen vaatii sitoutumista pitkäjänteiseen työskentelyyn. Se vaatii myös kokonaisvaltaista asiakaskokemuksen johtamista. (Löytänä & Korkiakoski 2014, 20.)

Silmun tavoitteisiin vaikuttavat osaltaan toiminnan rahoittajien vaatimukset, eli se, mihin rahoitus on myönnetty. Kun asiakaskokemuksen myötä löytyvät asiakkaan kannalta tärkeimmät asiat toiminnassa, voidaan näitä hyödyntää myös rahoituksen hakuvaiheessa. Parhaimmillaan aineistosta nousee jotain uutta, joka antaa lisää perusteluja toiminnan vaikuttavuudelle ja tarpeellisuudelle.

Nuoret äidit-toiminta, eli puolet Silmun toiminnasta, on hieman pysyvämmällä rahoituksella rahoitettua, mutta toinen puoli on kolmevuotisen kehittämishankkeen varassa. Hankkeen tavoitteena on juurruttaa myös isätyö ja laajempi perhetyö pysyväksi osaksi toimintaa. Tätä tavoitetta Silmun tarinan on tarkoitus palvella siten, että hyvällä tarinalla ja sen myötä viestinnällä sekä tavoitetaan uusia asiakkaita että tehdään määrätietoista ja tavoitteellista toimintaa perheiden hyväksi. Tavoitteena on, että kaikki tarinan osapuolet, asiakkaat, työntekijät, sidosryhmät ja ulkopuoliset sivustaseuraajatkin, kokevat tarinan yhtenäiseksi.

Silmun tarinaidentiteetin on siis tarkoitus palvella erityisesti Silmun työntekijöitä pitämään tarina, punainen lanka, johtolankana toiminnassa sekä kehittämään viestintää oikeaan suuntaan. Tarina pyritään omalla viestinnällä ja toiminnalla viemään kaikkiin niihin kontaktipisteisiin, joissa asiakas liikkuu.

Nykyisessä somemaailmassa ei toimi enää entinen brändikulttuuri, vaan tarvitsemme uudenlaista vuorovaikutusta asiakkaan kanssa. Viesti

palveluista leviää reaaliajassa kenen tahansa toimesta sosiaalisen median kautta. (Ahonen 2017, 12.) Voimme pyrkiä vaikuttamaan vahvalla brändillä, tarinaidentiteetillä, myös siihen, kuinka tarinamme elää esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Palvelu itsessään voi toimia markkinointina, jos asiakkaan ja organisaation vuorovaikutus on hyvä (Tuulaniemi 2011, 52). Asiakkaat ovat sosiaalisessa mediassa paljon tekemisissä muiden nuorten kanssa ja se, millaista viestiä he toiminnastamme välittävät, kertoo tarinamme vahvasti.

Tarina ei koskaan ole muuttumaton. Opinnäytetyöni pohjalta luodaan tämänhetkinen tarinaidentiteetti, jota toiminnan edetessä ja kehittäessä arvioidaan. Tarinaidentiteetissä voi tulla esiin myös asioita, jotka vaativat korjausliikkeitä ja suunnanmuutoksia. Tavoitteena onkin, että se synnyttää myös uusia ideoita siihen, millaista tarinaa kerromme ja miten sen teemme.

1.3 Tutkimusaihe ja tutkimuskysymykset

Nuoret äidit -toimintaa Silmussa rahoittavat Helsingin ja Espoon kaupungit. Puolet Silmun nykyisestä rahoituksesta kattaa STEA:n rahoittama kehittämishanke (2017–2019), jonka aikana myös isätoiminta ja perhetyö on tarkoitus juurruttaa osaksi palvelujärjestelmää. Tämä tarkoittaa sitä, että hankkeen aikana on tavoitettava nuoria isiä ja muita perheenjäseniä, löydettävä oikeat työmuodot isätyön ja perhetyön toteuttamiseen sekä osoitettava toiminnan tarpeellisuus. (Kuva 1.)

Koska Silmu on uusi kokonaisuus, on isien tavoittamistyön ohella syytä tiedottaa laajasti koko Silmun toiminnasta. Vuoden 2017 aikana luotiin Silmulle nimi, visuaalinen ilme ja uusi toimintatila. Viestintään toi haasteita se, että samaan aikaan taustalla vaikutti vielä koko Loisto settlementin organisaatiouudistus nimenmuutoksineen. Se toi luonnollisesti muutoksia yhteystietoihin, logoihin ja muihin oleellisiin asioihin viestinnän kannalta, jonka vuoksi Silmun esitteiden painaminen ynnä muut sellaiset aloitettiin vasta kevään 2018 aikana.

Edellä mainittujen seikkojen vuoksi Silmun tulee tehdä itsensä näkyväksi, vakuuttavaksi ja kutsuvaksi varsin nopeaan tahtiin ennen hankkeen päättymistä. Tämän opinnäytetyön on tarkoitus kehittää sitä työtä. Opinnäytetyön teorian ja tutkimuksen pohjalta luon Silmun tarinaidentiteetin, jonka avulla tuotan produktin eli tarinakäsikirjoituksen Silmussa työskentelyn ja Silmun viestinnän apuvälineeksi.

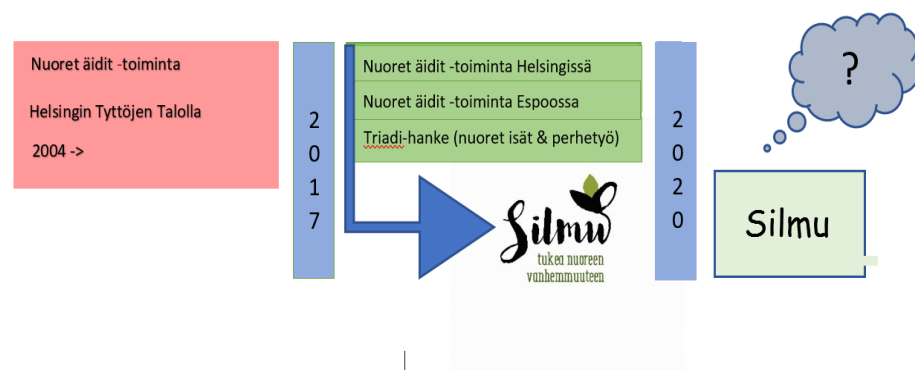
Opinnäytetyön myötä toivon löytäväni ne asiat, jotka ohjaavat Silmun työtä ja kehittymistä ja joiden toivotaan näkyvän viestinnässä. Päätetymuskysymykseni on:

- Millaista tarinaa Silmusta halutaan kertoa?

Saadakseni vastauksen edellä mainittuun kysymykseen minun tulee selvittää se, mikä Silmusta tekee merkittävän ja erityisen, eli mitä asioita eri ihmiset nostavat siitä esiin. Tätä selvitän seuraavilla tutkimuskysymyksillä:

- Millaista tarinaa asiakas kertoo Silmusta?
- Millaista tarinaa ammattilainen kertoo Silmusta?

Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö, jossa tutkin asiakas- ja työntekijäkokemusta ja tuotan palveluotoiluprosessin tuloksena produktina tarinakäsikirjoituksen. Tarinallistamisprosessin toteutan Kalliomäen (2014) luoman Strooripuu-menetelmän avulla. Prosessin seurauksena syntyy Silmun tarinaidentiteetti, joka auttaa Silmun toimijoita ja yhteistyötahoja kertomaan Silmun tarinaa siten, että se on yhdenmukainen jokaisessa asiakkaan kontaktipisteessä.

Kuva 1. Silmu-toiminnan kehitys.

2 SILMU-TOIMINNAN SYNTY

Silmu-toiminta syntyi uutena työmuotona Loisto settlementti ry:ssä vuonna 2017. Sen juuret ovat Tyttöjen Talon Nuoret äidit-toiminnassa. Silmu perustettiin, kun Nuoret äidit-toiminta sai rinnalleen uuden kehittämishankkeen, jonka tavoitteena on tavoittaa tuen piiriin myös nuoria isiä ja laajentaa toiminta kokonaisvaltaisesti perheitä tukevaksi.

2.1 Loisto setlementti

Loisto setlementti ry, joka toimi vuoteen 2017 saakka nimellä Kalliolan Nuoret ry, on pääkaupunkiseudulla sosiaalista nuorisotyötä tekevä varhaisnuoriso- ja nuorisoyhdistys, jonka ydinsaamisalueita on sukupuoli- ja kulttuurisensitiivinen työ sekä nuorten osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukeminen. Loisto setlementti tavoittaa toiminnassaan haavoittuvassa asemassa olevia nuoria erilaisten toimintojensa kautta. Yhdistys on onnistunut luomaan nuorille matalan kynnyksen paikkoja, joihin on helppo tulla ja joissa nuoret saavat tukea kasvuunsa. Esimerkkejä toiminnasta ovat Tyttöjen Talot ja Poikien Talo, lähiöissä tehtävä sosiaalinen nuorisotyö, nuorten tuettu asuminen, monikulttuurinen työ, nuorten perheiden kanssa tehtävä työ ja erilaiset hankkeet. (Kalliolan Nuoret ry 2016b.)

Kalliolan Nuoret ry muuttui nimeltään Loisto setlementiksi vuoden 2017 lopulla. Organisaatiomuutos tapahtui opinnäytetyöprosessini aikana. Käytän kuitenkin selkeyden ja tunnettuuden lisäämisen vuoksi tässä opinnäytetyössäni nimeä Loisto setlementti jo alkuvaiheista saakka.

2.2 Tyttöjen Talon Nuoret äidit – toiminta ja isätyön tarve

Loisto setlementin Helsingin Tyttöjen Talolla on kehitetty ja toteutettu Nuoret äidit –toimintaa alle 21-vuotiaana äidiksi tuleville jo yli kymmenen vuoden ajan, alun perin RAY:n tuella ja sen jälkeen Helsingin kaupungin rahoittamana. Sen sijaan nuorille isille ei ole ollut olemassa tukimuotoa, jonka pariin heidät voisi ohjata, koska nuorta isyyttä ei tunnisteta ilmiönä. Nuoria isiä on yritetty tavoittaa äititoiminnan kautta, mutta tämä on osoittautunut haasteelliseksi ja on käynyt ilmi, että isien tavoittaminen vaatii lisäresursseja.

Nuorten raskaudet ovat suunnittelemattomia ja melko harvoin ne ovat etukäteen toivottuja. Vanhemmuus käynnistää ison prosessin nuorten elämässä ja vanhemmaksi tulevat nuoret ovat kaksoishaasteen edessä, jossa heidän pitää liittää yhteen oma kesken oleva kasvu ja vanhemmuus. Isyyteen liittyvää tutkimusta ja isyyden tukea on vähän saatavilla ja näissäkin korostuu keskivertoisan kokemus, jolloin isäksi tullaan yli 30-vuotiaana ja suunnitellusti. Näin ollen nuori isä jää vielä muita isiä enemmän tuen ulkopuolelle.

Nuoruudessa parisuhteet ovat vielä vakiintumattomia ja nuorissa perheissä onkin usein tilanne, jolloin lapsen vanhemmat eivät seurustele keskenään. Tällöin isä on usein se, joka jää herkemmin sekä palveluiden että lapsen elämän ulkopuolelle. (Kalliolan Nuoret ry 2016a.)

Vanhemmuus ei kuitenkaan ole sidoksissa parisuhteeseen. Erotilanteessa tai tilanteessa, jolloin vanhemmat eivät edes ole seurustelleet, voidaan

vanhempia auttaa erottamaan parisuhde ja vanhemmuus toisistaan ja näkemään vanhemmuuden toteutuminen lapsen näkökulmasta.

Loisto settlementin nuoriin isiin ja perheisiin keskittyvä kolmivuotinen hanke, työnimeltään Triadi (2017–2019), syntyi palvelemaan edellä mainittuja tarpeita. Järjestön toiminta on settlementiarvoihin pohjautuvaa sosiaalista nuorisotyötä. Tarve nuorten perheiden laajempaan tukemiseen on havaittu sekä omassa toiminnassa että verkostoyhteistyössä. Hankkeen tavoitteena on siis laajentaa nuorten perheiden kanssa tehtävää työtä Nuoret äidit-toiminnan rinnalla sekä juurruttaa tämäkin toiminta osaksi palvelujärjestelmää. Hankkeen pääkohderyhmänä ovat nuoret, alle 28-vuotiaat isät.

Sosiaalisella nuorisotyöllä tarkoitetaan lasten ja nuorten yksilölliset tarpeet huomioivaa sosiaalista vahvistamista ja elämänhallinnan tukemista ja siihen liittyä sekä syrjäytymisen ehkäisyä että korjaavaa työtä. Uusia hankkeita tai toimintoja kehitetään toiminnan tai yhteistyöverkostojen kautta esiin nousseista nuorten tarpeista. (Kalliolan Nuoret 2015, 4.)

2.3 Erillisistä työmuodoista Silmu-toiminnaksi

Kehittämishanke syntyi Nuoret äidit-toiminnassa esiin nousseista tarpeista. Siksi jo ideointivaiheessa pidettiin tärkeänä, että työmuotojen on pystyttävä toimimaan yhdessä ja rinnakkain. Vaikka isiä tavoitellaan laajemminkin, oli nuorten äitien kautta saatavissa niin tietoa isistä kuin erilaisissa elämäntilanteissa olevia isiäkin. Myös äitien kanssa isien roolista puhuminen on hankkeen kannalta olennainen asia.

Uusi hanke käynnistyi loppukeväästä 2017. Saman vuoden alusta Loisto settlementtiin kuuluva Espoon Tyttöjen Talo sai Espoon kaupungilta rahoitusta Nuoret äidit-toimintaan. Alkuvuodesta 2017 järjestössä tehtiin päätös, että nuorten perheiden kanssa tehtävä työ laajenee niin merkittävästi, että luodaan järjestöön kokonaan uusi Nuoret perheet-kokonaisuus. Tähän kokonaisuuteen kuuluvat Helsingin ja Espoon Nuoret äidit-toiminta sekä edellä mainittu kehittämishanke.

Siirryin itse Nuoret äidit-toiminnasta koordinoimaan uutta hanketta ja hallinnollisten muutosten myötä Nuoret perheet- työmuodon lähiesimieheksi. Uusia työntekijöitä rekrytoitiin Espoon Tyttöjen Talolla alkaneeseen Nuoret äidit-toimintaan, hankkeen isätoimintaan sekä tilalleni Helsingin Nuoret äidit-toimintaan. Vuotta väritti tiimin kokoon saaminen, tiimiytyminen, uudet rakenteet sekä järjestössä että omassa tiimissä ja työmuodon juurtuminen uutena kokonaisuutena osaksi järjestöä sekä palvelujärjestelmää. Jokaisen työntekijän roolia työmuodossa tuli myös arvioida, kun kyseessä oli uudenlainen kokonaisuus ja entiset työtehtävän Nuoret äidit-toiminnassa muuttuivat.

Hankkeen työntekijöiden toimitilaa mietittäessä Helsingin Tyttöjen Talon toiminta laajeni muutenkin ja lisätiloja tarvittiin. Uutta toimitilaa hankittaessa katsottiin selkeimmäksi, että koko Nuoret perheet -kokonaisuus siirtyy omaan tilaansa. Tilan remontointi perheille ja toimintaan sopivaksi sekä varsinainen muutto oli iso osa uuden työmuodon tarinan syntyä.

Uuteen tilaan siirtyi aiemmin Helsingin Tyttöjen toiminut Nuoret äidit-toiminta sekä suurin osa isien, isovanhempien ja koko perheiden kanssa tehtävää työtä. Espoossa nuorten äitien ryhmät toimivat edelleen Espoon Tyttöjen Talolla ja muuhun toimintaan etsitään jalkautumismahdollisuuksia. Jalkautuvaa työtä tullaan jatkossa tekemään enemmänkin pääkaupunkiseudulla. Uutta tilaa Helsingissä voi kuitenkin kuvailla koko tiimin ”kotipesäksi”.

Koko vuoden 2017 kevättä ja kesää värittivät haasteet viestinnässä monienlaisten muutosten keskellä. Helsingissä kaupungin palvelujärjestelmään juurtunut Nuoret äidit-toiminta liittyi puheissa vahvasti Tyttöjen Taloon. Espoon Tyttöjen Talolla äititoimintaa oli aikaisemmin ollut muutamien ryhmien verran, mutta nyt sen aloittaessa omana työmuotonaan tiedottamisella ja viestinnällä oli iso rooli.

Triadi-hanke oli kokonaan uusi ja kaikki tiedotus aloitettiin alusta. Lopulta viestinnän selkeyttämiseksi Triadi-nimestä luovuttiin ja Nuoret perheet-työmuoto sai uuden nimen: Silmu -tukea nuoreen vanhemmuuteen.

2.4 Silmu -tukea nuoreen vanhemmuuteen

Silmu-toiminta tarjoaa tukea ja toimintaa nuorille äideille ja isille sekä heidän perheilleen, perheiden monimuotoisuus huomioiden. Tarjoamalla tukea nuorille vanhemmille, voidaan auttaa perhettä mahdollisimman turvallisen kiintymyssuhteen tarjoamisessa lapselle sekä edesauttaa koko perheen kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Silmuun kuuluu tällä hetkellä kolme äitityöntekijää, yksi isätyöntekijä, lähiesimies sekä Loisto settlementin kehittämispäällikkö hallinnollisena esimiehenä. Tämä tiimi on mukana omalta osaltaan tuottamassa materiaalia opinnäytetyöhöni.

Nuoren tullessa äidiksi tai isäksi ympäristö unohtaa helposti nuoruuden erityiskysymykset, koska vanhemmuus mielletään aikuisen asiaksi. Nuori on biologisesti valmis vanhemmaksi, mutta hän voi tarvita vanhemmuuteen joiltain osin tukea. Loisto settlementin Nuoret äidit-toiminnalla on pitkä kokemus siitä, millaisia erityiskysymyksiä nuoreen äitiyteen liittyy ja toiminta on kehittynyt sen mukaiseksi. Parhaillaan Silmu-toiminnassa karotetaan, mitkä ilmiöt nuorena isyydessä ovat samoja kuin nuorilla

äideillä ja mihin isät tarvitsevat erilaista tukea. Silmun toiminnassa pyritään huomioimaan perheet kokonaisuutena vanhempien ikätason ja muiden erityistarpeiden mukaisesti.

Nuoret vanhemmat kertovat toistuvasti kokemuksestaan tulla leimatuksi ja epäillyksi vanhemmuuden kyvyistään. Nuoret äidit-toiminnassa äitien palautteissa on vuosien aikana jatkuvasti noussut tärkeimmäksi juuri vertaistuen saaminen. Yksinäisyys on leimannut nuoren äidin elämää usein, kunnes hän on tavannut muita äitejä. Siksi nuorten äitien toiminta Silmussa painottuu vahvasti nuorten äitien vertaisryhmätoimintaan. Vertaisryhmä koostuu siis samassa elämäntilanteessa olevista ihmisistä, jotka yhteen kokoontuessaan saavat ja antavat toisilleen tukea yhteiseksi koe-tuissa asioissa (Malin 2000, 17).

Vertaisryhmiä Loisto settlementin Nuoret äidit-toiminnassa on järjestetty juuri edellä mainituista syistä jo vuosien ajan. Nuorille isille vertaisuuden muotoja en sijaan vasta etsitään. Nuorten isien tavoittaminen toiminnan piiriin on varsin hidasta ja siksi vie aikaa, ennen kuin Silmussa saadaan kokemuksia siitä, toimiiko isien vertaistoiminta samalla tavoin kuin äitien, vai tarvitsevatko isät aivan toisenlaisia vertaisuuden kokemisen tapoja.

Jyrkämä (2010, 32) kertoo järjestöjen vertaisryhmätoiminnan aktivoituneen 1990-luvun laman jälkeen. Sittemmin se on vakiintunut niin käsitteenä kuin toimintamuotona. Järjestöt käynnistävät vertaisryhmiä usein jäsentensä tarpeisiin ja ryhmällä on usein ennalta asetettu teema ja ehkä tavoitekin. Nuoret äidit-toiminta syntyi Helsingin Tyttöjen Talolla juuri asiakkaiden tarpeisiin vastaten, vakiintui osaksi toimintaa ja siirtyi myöhemmin Silmu-toiminnaksi. Myös tätä toimintaa ohjaavat järjestön arvot ja strategia.

Ryhmätoiminnan lisäksi Silmussa tehdään yksilötyötä ja järjestetään leirejä ja muita tapahtumia. Toiminnassa järjestetään myös perhetapaamisia, -leirejä ja -tapahtumia sekä chat-palvelua. Myös isovanhemmille järjestetään tukea ja toimintaa. Mikäli Silmun työntekijät ovat ajan hermoilla sekä nuoruuden että vanhemmuuden ilmiöissä, pystyvät he tukemaan perheitä sukupolvien välisessä vuorovaikutuksessa. Isovanhemmat voivat olla ainutlaatuisina ihmisinä lapsen kiintymyssuhteiden kannalta tämän elämässä ja on tärkeää, että myös heillä on mahdollisuus ja taito tähän.

Silmun työllä pyritään auttamaan sukupolvia keskinäisessä kommunikoinnissa ja tukemaan jokaista sukupolvea omassa roolissaan. Vanhemmille oman nuoren raskaus tai isäksi tuleminen voi olla suuri kriisi ja ammattisekä vertaistuella voi olla paikkansa tämän kriisin läpikäymisessä. Lisäksi vanhempien väliset parisuhdeongelmat voivat tuoda haasteita isovanhempien ja lasten välisiin suhteisiin, minkä vuoksi myös vanhemmuus- ja parisuhteen erottaminen on tärkeää. Näitä teemoja käsitellään Silmussa tällä hetkellä isien ja äitien kanssa erikseen ja yhdessä, ja tavoitteissa on saada

tulevaisuudessa isovanhemmatkin jossain määrin mukaan näihin keskusteluihin.

Nuoria vanhempia tavoitellaan Silmu-toiminnan piiriin jo lapsen odotusvaiheessa. Raskauden aikaisia mielikuvia vahvistamalla voidaan tukea sekä vanhemmuuden kehittymistä että mahdollisimman turvallisen kiintymyssuhteen syntymistä vanhemman ja vauvan välillä. Myös suhde omiin vanhempiin nousee tarkastelun kohteeksi usein raskausaikana ja tässä nuoren vanhemman on hyvä saada tukea kyetäkseen reflektoimaan sen kautta omaa vanhemmuuttaan.

Silmun toiminta on vahvasti ennaltaehkäisevää toimintaa. Kun mahdolliset ongelmat vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa havaitaan, voidaan niihin puuttua ohjaamalla vanhempia hienovaraisesti ja käytännönläheisesti uusiin toimintatapoihin. Vanhemman elämäntilanteen ja kyvyn mukaisesti voidaan äitiä tai isää auttaa hahmottamaan myös omia varhaisia kokemuksiaan ja kannustaa häntä käsittelemään näitä tarvittaessa jopa terapiatuen piirissä. Sen lisäksi, että Silmu-toiminnassa tuetaan vanhempia ja tarjotaan äideille ja isille vertaistukea, ohjataan nuoria vanhempia tarpeenmukaisten palveluiden ja tuen piiriin silloin, kun sille on tarvetta.

Nuorta vanhemmuutta esiintyy monenlaisissa perhe- ja elämäntilanteissa, suunniteltuna ja suunnittelemattomana. Silmu-toiminnassa pyritään kohtaamaan nuori yksilönä ja kuulemaan juuri hänen tarinansa. Nuoren perheen tukemisen rinnalla Silmu-toiminnan tavoitteena on olla mukana yhteiskunnallisissa keskusteluissa nuoren äänenä, asiakaskontakteista syntyneen asiantuntijuuden esiintuojana.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Silmu tarjoaa tukea nuoreen vanhemmuuteen ja sen tavoitteena on turvata hyvän kiintymyssuhteen syntyminen lapselle. Nuori vanhempi elää kaksoishaasteen edessä selviytyessään samaan aikaan nuoruuden ja vanhemmuuden kehitysvaiheista. Tämä vaatii sekä lapsuuden että nuoruuden vaiheiden kehityksen tuntemista. Nuori vanhemmuus on yhteiskunnassamme poikkeava ilmiö, joka jää herkästi vanhemmuutta koskevissa keskusteluissa huomiomatta.

3.1 Kiintymyssuhde ja varhainen vuorovaikutus

Varhaiset kokemuksemme muovaavat olennaisesti luonteenomaisia tapojamme olla suhteessa toisiin ja tulla toimeen vaihtelevien tunteiden kanssa

sekä ohjaavat odotuksiamme ja käyttäytymistämme. Nämä toimintatavat ovat myös elimistön toimintamalleja, eivät pelkästään psykologisia mieltymyksiä. Elämämme varhainen aika rakentuu elimistöömme eikä unohdu, vaikka emme muista siitä tietoisesti mitään. (Gerhardt 2007, 26–27.)

Varhainen säätely on vauvan hoivan ja ruokkimisen lisäksi vastaamista vauvan tunteisiin ei sanallisesti. Hoitaja tekee tämän kosketuksella, ilmeillään ja äänensävyillään Vanhemman tehtävä on auttaa vauva takaisin tasapainotilaan, jos tällä on hätä. (Gerhardt 2007, 36.)

Vanhempien tehtävänä on siis lapsen fysiologisten tarpeiden lisäksi luoda edellytykset hänen hyvälle psyykkiselle ja sosiaaliselle kehitykselle. Eräs tapa käsitellä vanhemman ja lapsen välistä varhaista vuorovaikutusta on brittiläisen John Bowlbyn luoma ja hänen kollegansa Mary Ainsworthin edelleen kehittämä kiintymyssuhdeteoria, jota pidetään eräänä 1900-luvun tärkeimmistä psyykkisen kehityksen teorioista. (Sinkkonen & Kalland 2017, 75; ks. myös Hautamäki 2011, 29–37.)

Vaikka kiintymyssuhteen yhteydessä usein puhutaan äidistä, ei tällä aina yksiselitteisesti viitata biologiseen äitiin, vaan henkilöön, johon lapsi suuntaa ensisijaisesti kiintymyskäyttäytymisensä. Ensisijaisella kiintymyskohdeella tarkoitetaan tärkeintä henkilöä, johon lapsi solmii emotionaalisen sitteen ensimmäisten ikävuosien aikana, mutta lapsella voi olla myös muita kiintymyssuhteita. (Rusanen 2011, 29–30.)

Pieni lapsi pyrkii aktiivisesti kiinnittymään päivittäiseen hoitajaansa, johon hän pyrkii pitämään yllä fyysistä ja psyykkistä läheisyyttä ja yhteyttä. Lapsen alttius muodostaa kiintymyssuhde on yleisinhimillinen. Se on ohjelmoitu aivojen neurobiologiseen toimintaan. (Hautamäki 2011, 30.)

Lapsen kiintymyssuhdemallit voidaan jaotella turvalliseen, turvattomaan ja organisoitumattomaan kiintymyssuhteeseen. Turvallinen kiintymyssuhde syntyy, kun lapsi elää ennakoitavasta maailmassa. Silloin hän voi tuoda vuorovaikutukseen kaikenlaiset tunteet tarvitsematta pelätä tulevaisuutta hylätyksi. Kun lapsi voi heittäytyä luottavaisesti hoivaajansa varaan tuoden esiin myös pettymyksen ja raivon tunteet, lapsi voi käyttää voimavarojaan maailmaan tutustumiseen ja oppimiseen. Silloin hän oppii käyttämään vuorovaikutuksessa sekä emotionaalisia että kognitiivisia elementtejä. Turvallisella kiintymyssuhteella on yhteys suotuisaan sosiaaliseen ja tiedolliseen kehitykseen. (Sinkkonen & Kalland 2017, 76; Rusanen 2011, 63.)

Turvaton kiintymyssuhde voidaan luokitella turvaton - välttelevä -kiintymyssuhteeseen ja turvaton - ristiriitainen (ambivalentti) -kiintymyssuhdemalleihin. Kumpikin näistä on lievissä muodoissaan normatiivinen, eikä niillä ole niin sanottavasti yhteyksiä psykopatologiaan. Sinkkonen ja Kalland (2017, 76) viittaavat vanhemman polven suomalaisiin, joista valtaosa on kasvanut oloissa, joissa pidättyväinen välttelevä kiintymyssuhde on

ollut kulttuurisesti suotava ja yleinen, kun taas ristiriitaiseen kiintymyssuhteeseen liittyvää käyttäytymistä on pidetty vieraana ja kielteisenä.

Välittelevästi kiintynyt lapsi kokee hoivaajan odottavan häneltä kykyä selviytyä voimakkaista tunnekuohuista itsenäisesti ja tämän sietävän heikosti kielteisinä tunteita. Kokemus, että kiukuttelu ja muut intensiiviset tunteet vievät hoivaajan pois hänen luotaan, saa lapsen tukahduttamaan voimakkaita tunneilmaisuja ja seuraamaan valppaasti aikuisen reaktioita. Lapsi pyrkii vastaamaan reaktioihin aikuisen toivomalla tavalla ja saa kenties tunnustusta ”reippaudestaan”. Tämä tuo mukanaan riskin, että kukaan ei eläydy lapsen tunteisiin ja ajatuksiin, jolloin lapsen toiminta sävyttyy rationaalisesti ja kosketus omiin varsinkin kielteisiin tunteisiin saattaa kadota. (Sinkkonen & Kalland 2017, 76.)

Ristiriitaisessa kiintymysmallissa hoivaaja on ollut tunnereaktiossaan intensiivinen, mutta epäjohdonmukainen ja ailahteleva. Lapsi ei voi olla varma, milloin hän saa toivomansa vasteen ja mikä sen selittää. Siksi hän lisää omien tunteidensa intensiteettiä ja pakottaa siten aikuisen reagoimaan. Vuorovaikutus on kuohahtelevaa ja tunnepitoista ja lapsen suhde hoivaajaan muodostuu usein vihamielis-riippuvaiseksi. (Sinkkonen & Kalland 2017, 76.)

Organisoitumattoman kiintymyssuhteen on ajateltu syntyvän silloin, kun lapsi on yrittänyt turhaan soveltaa välittelevä tai ristiriitaista strategiaa ja käyttäytyy lopulta järjestäytymättömällä ja joskus suorataan kaoottisella tavalla. Tällainen kiintymyssuhde syntyy pitkäkestoisen kaltoinkohtelun tai hoidon laiminlyönnin seurauksena. Se syntyy, kun lapsi ei pysty vaikuttamaan aikuisen käytökseen muuttamalla omaa käytöstään. Aikuisen käytös on ailahtelevaa ja ennakoimatonta tai ristiriitaista. Usein organisoitumattomasti kiintynyt ihminen on kokenut lapsuudessaan hoidon puutoksia ja laiminlyöntejä, toistuvia traumoja tai kaltoinkohtelua. Hänen voi olla vaikea erottaa, mikä hänen käytöksessään selittyy traumakokemuksilla ja mikä kiintymyssuhteen turvattomuudella, sillä ne ovat kietoutuneet toisiinsa. (Sinkkonen & Kalland 2017, 76–77.)

Lapsen kokemusmaailma on siis vielä hyvin jäsentymätöntä, kun fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kokemusmaailma eivät ole vielä eriytyneet. Varhaisessa kehityksessä siis biologinen tarve ja sosiaalinen ihmissuhde nivoutuvat yhteen yksilön mielensisäistä maailmaa organisoivaksi ja integroivaksi peruselementiksi. Kiintymyssuhde sisäistyy yksilön mielen todellisuuden osaksi ja se, miten yksilö kokee kiintymyssuhteen syntymisen elämän alkuvuosina, vaikuttaa hänen kaikkiin tuleviin kiintymyssuhteisiinsa. Tärkeät ihmissuhdekokemukset vaikuttavat kypsyvien aivojen rakentamiseen sekä biologisesti että psykologisesti. Myöhemmillä hyvillä kiintymys- tai terapiasuhteilla voi kuitenkin olla korjaavaa fyysistäkin vaikutusta. (Tamminen 2001, 235, 237.)

Kiintymystypeille luonteenomaiset mielenmallit vaikuttavat siis läpi elämän yksilön ajatteluun, tunne-elämään ja ihmissuhteiden laatuun. Ne aktivoituvat erityisesti vaara- ja stressitilanteissa sekä tärkeissä elämän siirtymävaiheissa kuten vanhemmuudessa. Vuorovaikutus lapsen kanssa herättää vanhemman omat varhaiset kiintymyskäyttäytymismallit. Kun oma kiintymyssuhde on ollut turvallinen, muistot omasta lapsuudesta ja hoihasta tukevat ja rikastuttavat oma äitiyttä ja isyyttä. Omien kokemusten ollessa kielteisiä, välttelevästi kiintynyt vanhempi saattaa latistaa ja arkipäiväistää vanhemmuuden herättämiä tunteita. Ristiriitaisesti kiintyvien vanhempien kohdalla taas omat kokemukset voivat herättää vanhemmassa hallitsemattomia tunteita lasta kohtaan. (Punamäki 2011, 112.)

Lapsen kiintymyskäyttäytyminen vaihtelee jopa saman päivän aikana useita kertoja. Aikuinen on turvallisen kiintymysmallin kehittymisen kannalta vastuussa siitä, että lapsen signaalit havaitaan ja tulkitaan oikein. Aikuisen on sekä reagoitava oikealla tavalla lapsen hätään että oltava aktiivinen vuorovaikutuksessaan lapsen kanssa. (Rusanen 2011, 91.)

Käyttäytymisgeneettinen tutkimus viittaa siihen, että kiintymyssuhteet ja niitä koskevat oletukset ovat pääosin vuorovaikutuksen eivätkä perimän tulosta. Kiintymyssuhteen sukupolvien yli ulottuva jatkuvuus liittyy siihen, että hoivaava aikuinen luo uudelleen omia työmallejaan läheisistä ihmissuhteista vuorovaikutuksessaan lapsen kanssa. Jos hoiva- ja kasvatusympäristö säilyvät samoina sukupolvesta toiseen, tämä tapahtuu herkemmin. (Hautamäki 2011, 56; Brodén 2006, 38.)

Sikiön fysiologinen tila kohdussa on yhteydessä äidin fyysisiin ja emotionaalisiin tiloihin. Vauvan syntymän hetkellä olemassa olevaa ruumiillisten ja mentaalisten toimintojen alkuintegraatio mahdollistaa sen, että vauva selviää syntymään liittyvästä erokokemuksesta ja en tuomista muutoksista. Synnyttyään vauva kehittää uudenlaisen kohdun ulkopuolisen tilan vaatiman vuorovaikutuksen äitiinsä ja se tapahtuu osittain sikiöaikaisen vuorovaikutuksen pohjalta tuttuine äänineen, liikkeineen, rytmeineen, makuineen ja hajuineen. (Siltala 2003, 19.)

Varhainen vuorovaikutus siis alkaa jo raskauden aikana äidin ja sikiön ruumiillisen dialogin muodossa. Äidin omat mielikuvat vauvasta, omasta äitiydestä, omista vanhemmista ja vauvan isästä sekä omasta itsestä vauvana ovat mukana tässä vuorovaikutuksessa. Myös isällä on mielikuvia, jotka ovat syntyneet hänen vuorovaikutuskokemuksistaan itselle merkittävien ihmisten kanssa. Vanhempien ja lapsen vuorovaikutuksessa on kyse kehityksellisestä molemminpuolisuudesta, vanhempien ja lapsen kehitysmahdollisuuksien kohtaamisesta. Vanhemmuuteen liittyy laaja tunteiden kirjo ilosta ja onnesta epätoivoon ja kaaokseen. Jokainen vauva ja hänen vanhempansa löytävät omanlaisensa vuorovaikutuksen. (Siltala 2003, 16, 19.)

Psykologisessa tutkimuksessa on kauan keskitytty vain äidin ja lapsen välisen suhteen tarkasteluun. Biologisuutensa vuoksi äitiys on helpommin

käsitettävissä kuin isyys. Isän ja lapsen välistä kiintymyssuhdetta on tutkittu vähemmän ja keskusteluja on myös käyty siitä, tapahtuuko isyyteen siirtyminen biologisista ja sosiaalisista syistä hitaammin kuin äitiyteen siirtyminen. Äitiyden ja isyyden sisältöjä on tutkittu, mutta niiden tutkiminen erikseen johtaa helposti harhaan, koska perhe on systeeminen kokonaisuus, missä kaikki vaikuttaa kaikkeen. Isällä on kuitenkin käytössä yhtä laaja vuorovaikutuskeinojen kirjo kuin äidilläkin, jonka vuoksi äitiys ja isyys eivät tässä vaiheessa laadullisesti juurikaan poikkea toisistaan. (Sinkkonen 2003, 263; Sinkkonen & Kalland 2017, 79.)

Kiintymyssuhdetutkijat eivät kuitenkaan ole päässeet yksimielisyyteen siitä, vaikuttavatko eri kiintymyssuhteet toisiinsa vai muodostaako pieni lapsi useita erillisiä kiintymyssuhteita. Eniten näyttöä on siitä, että alussa yksi kiintymyssuhde on ylitse muiden. Useammin tämä kiintymyssuhde on äidin ja vauvan välinen kuin isän ja vauvan välinen, ja tämä vauvan ja äidin välinen suhde heijastuu isän ja vauvan väliseen suhteeseen. Kuitenkin vahvistusta on saanut myös hypoteesi, jonka mukaan perhe on systeemi, missä kaikki vaikuttaa kaikkeen. Äitiys todentuu osaksi isyyden kautta ja toisin päin. (Sinkkonen 2011, 120; Sinkkonen & Kalland 2017, 79.)

Kiintymyssuhdeteoriaa onkin moitittu siitä, että se ylikorostaa äidin merkitystä. Toistaiseksi tutkimuksissa on keskitytty perheisiin, joissa on äiti, isä ja lapsia ja niissä lapsen kiintymyssuhde molempiin vanhempiin on noin puolessa tapauksissa turvallinen. Kuitenkin on olemassa monia erilaisia vaihtoehtoja siitä, millainen lapsen kiintymyssuhde kumpaankin vanhempaan on. Kyse voi olla osaksi vanhemman persoonasta ja ominaisuuksista, eikä pelkästä sukupuolesta. (Sinkkonen & Kalland 2017, 79.)

Vanhempien parisuhteen laatu heijastuu alusta saakka lapsen elämään ja hyvä parisuhde on tärkeä tekijä lapsen turvallisuudentunteelle. Vaikka lapsi tuntisi kummankin vanhemman erikseen turvallisena, voivat vanhempien pitkäkestoiset ja vakavat erimielisyydet aiheuttaa lapselle häiriintymisen riskin. Lapsella voi sanoa olevan suhde äitiin, toinen suhde isään ja kolmas vanhempien väliseen parisuhteeseen. Samaa sukupuolta olevien vanhempien lapsilla syntyy tähänastisten tutkimusten valossa samantapaisia kolmenkeskisyyden mukanaan tuomia asetelmia kuin heteroperheissäkin. (Sinkkonen & Kalland 2017, 79.)

Hyvän isän ja vauvan välisen suhteen kannalta on tärkeää, millaisena äiti näkee isän roolin ja merkityksen. Avainasemassa on niin kutsuttu triadinen kyky eli äidin kyky nähdä lapsi itsensä ja lapsen isän muodostamassa kolmiossa. Äidin ja isän triadisiet kyvyt korreloivat toisiinsa vahvasti. Isällä tulee olla lapsen kanssa ensin dyadinen suhde, jotta hän voi olla todellinen kolmas. Lapsen varhainen triadinen kyky on yhteydessä lapsen myöhempään kykyyn muodostaa toverisuhteita ja olla ryhmän jäsenenä. (Sinkkonen 2003, 265; Sinkkonen 2011, 118.)

3.2 Nuoruus ikävaiheena

Fyysinen ja psyykinen kehitys ovat nuoruudessa tiiviissä vuorovaikutuksessa. Nuoruusikä ja puberteetti ovat kaksi eri käsitettä. Nuoruusikä kuvaa ikäkauteen liittyviä psykologisia tapahtumia ja psyykkistä kehitystä, kun taas puberteetti on nuoren fyysistä kypsymistä. Nuoruuden kehityksessä on yksilöllistä vaihtelua, mutta nuoruusikä sijoittuu ikävuosiin 12–24. Nuoruusiän loppupuolella kiinteytyy aikuisen jo suhteellisen muuttumaton persoonallisuus. (Aalberg 2017, 35.)

Minäkuvan ja itsetunnon kehitys jatkuu varhaislapsuuden jälkeen koko lapsuuden ja nuoruuden ajan. Itseluottamus pohjaa rakastetuksi ja hyväksytyksi tulemisen kokemuksiin sekä turvallisiin ja johdonmukaisiin rajoihin, jotka lapsi vähitellen sisäittää osaksi itseään. Vaikka lapsella on sitkeä pyrkimys selvitä vauvasta aikuisuuteen, hänen mielensä on läpi lapsuuden ja nuoruuden hyvin hauras ja lapsen kokemukset sekä niiden herättämät tunteet aiheuttavat sekä psyykkisellä että fyysisellä tasolla. Kokemukset vaikuttavat aivojen muovautumiseen ja etenkin lapsen sietokyvyn ylittävällä stressillä on vaikutuksia hermosolujen välittäjäaineisiin ja kehittyvien aivojen rakenteeseen ja toimintaan. (Kaimola 2005, 12.)

Nuoruusiässä nuori ei ole lapsi eikä aikuinen. Se on oma kehitysvaiheensa, jonka aikana tapahtuu fyysinen ja psyykinen kehitys. Tuona aikana nuori on kypsymätön. Nuoruusiän päämääränä on oman identiteetin ja autonomian saavuttaminen ja se vaatii irtaantumisen lapsuudesta ja lapsenomaisista siteistä vanhempiin. Nuoruusiässä kehityksellinen taantuma sisältää mahdollisuuden muuttaa aikaisempaa lapsenomaisista kokemuksesta maailmaa ja irrottautua siitä. Nuoren persoonallisuusrakenteet muovautuvat uudelleen ja vakiintuvat aikuisuuteen siirryttäessä. Nuoren kyky hallita sisäistä levottomuutta ja impulsseja on kypsymättömyyden seurauksena puutteellinen. Tämä ilmenee erilaisena ohimenevänä psyykkisenä ja fyysisenä oireiluna. (Aalberg 2017, 35.)

Lapsesta aikuiseksi kasvaminen on siis siirtymävaihetta, jona aikana nuori on kognitiivisesti ja emotionaalisesti kypsymätön. Se on nuoren ominaisuus ja terveen kehityksen merkki ja siihen kuuluvat mustavalkoinen ajattelu, lyhytjännitteisyys, asioista toisiin siirtyminen, rajattomuus, innostuminen ja intensiivinen hetkessä eläminen. Tätä tervettä kehitystä kypsymättömyydestä kypsytyteen ei voida kiirehtiä tai hidastaa. (Aalberg 2017, 38.)

Kasvu on narsistinen tapahtuma ja se johtaa usein ristiriitoihin ympäristön kanssa ollessaan itsekeskeistä. Nuori projisoi tunteet ja konfliktit ympäristöönsä, hän säätelee narsistista tasapainoaan käsittelemällä sisäisiä ristiriitoja muun muassa ulkoistamalla ne. Nuoret tarvitsevat edeltävää sukupolvea, jota vastaan voivat taistella, mutta joka myös suojaa heitä vahingollisilta ratkaisuilta. Etäisyyden ottaminen ja irrottautuminen

vanhemmista on nuoruudessa voimakkaampaa kuin missään muussa kehitysvaiheessa ja nuorelle on myös luonteenomaista sitoutua intensiivisesti ryhmään. (Aalberg 2017, 41.)

Nuoruusiässä aivojen eri alueet ja toiminnot muovautuvat perustavanlaatuisella tavalla ja muovautumisen kulkuun vaikuttavat perimän ohella aiemmat elämänvaiheet, sukupuoli ja elinympäristö. Aivot pystyvät onnistuneen kasvun ja kypsymisen myötä toteuttamaan omaa kehityspotentiaaliaan ja yksilö sopeutuu tulevaan aikuisiän elinympäristöönsä mahdollisimman hyvin. Eri aivoalueiden rakenteiden ja toiminnan vaihteellisesta kypsymisen myötä erilaiset psykologisen ja fysiologiset prosessit kehittyvät vaihteittain ja yksilöllisesti. (Paunio & Lehtonen 2017, 42, 46.)

Nuoruusiän kehitys- ja kasvutapahtuma on siis haastava niin aivojen, muun kehon kuin mielenkin kannalta. Nuoruusiässä etuaivokuori ei pysty riittävästi ohjaamaan välittömän ärsykkeen myötä syntyvää tunnereaktiota ja tunteiden säätelyssä muodostuu jännite. Nuoruusiän tunnekuohuille ja impulsiivisuudelle on vahva neurologinen perusta, joka liittyy aivojen vaihteellaiseen kypsymiseen. Myös kyky ymmärtää ja tulkita toisten tunteita kehittyä aikuisikään asti. (Paunio & Lehtonen 2017, 46–48.)

Paunio ja Lehtonen (2017, 49) muistuttavat, että nuoruusikä on kuitenkin myös mahdollisuus. Silloin aivojen sisäsyntyinen kyky plastisiin prosesseihin antaa myös tilaisuuden korjata mahdollisia aiemmassa kehityksessä tapahtuneita vaurioita. Jotta nuori pystyisi täysipainoisesti toteuttamaan omaa potentiaaliaan kehittyä terveeksi ja tasapainoiseksi aikuiseksi, tulee hänelle sallia mahdollisuus sekä terveelliseen ja turvalliseen kehitykseen että aiempia vaurioita korjaaviin kokemuksiin.

3.3 Vanhemmuus Suomessa

Tilastokeskuksen (2017) mukaan ensisynnyttäjien keski-ikä on noussut Suomessa viime vuosina huomattavan paljon. Äidiksi tultiin vuonna 2016 keskimäärin 29,1-vuotiaina. Kaikkien synnyttäjien keski-ikä oli 30,8 vuotta ja keskimääräinen isäksi tuloikä 33,3 vuotta.

Suomessa äidiksi ja isäksi tuloiät ovat lähentyneet muiden Pohjoismaiden vastaavia. Muissa Pohjoismaissa tultiin Islantia lukuun ottamatta ensimmäisen kerran äidiksi ja isäksi vanhempina kuin Suomessa. Keskimääräinen äidiksi tuloikä oli jo vuonna 2016 lähes sama Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Islannissa äidiksi tultiin nuorempana, 27,7 vuoden iässä. (Tilastokeskus 2017.)

Lastenhankinta on siis siirtynyt niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa yhä myöhempään ikävaiheeseen. Ensimmäinen lapsi saadaan lähempänä kolmeakymmentä ikävuotta tai jopa myöhemmin. Suomessa lasten saantia

lykätään tulevaisuuteen, kun yhä useampi nuori kouluttautuu pitkään ja etsii sen jälkeen monta vuotta omaa paikkaansa työelämässä sekä sopivaa elämänkumppania. (Miettinen & Rotkirch 2008, 7,11.)

Syntyvyyden alenemisen taustalla voi työhön ja koulutukseen liittyvien tekijöiden lisäksi olla muita tekijöitä. Muutoksia on tapahtunut perhettä koskevissa ihanteissa sekä arvoissa ja asenteissa. Lastenhankinta on yhä enemmän yksilöllinen valinta eikä sosiaalisten normien mukaisen päätös. Perheet ovat monimuotoisempia kuin ennen ja lasten hankintaa pohditaan monelta kannalta. (Miettinen & Rotkirch 2008, 26.)

Suomessa syntyvyys on alentunut yli sadan vuoden ajan. Vielä 1940–1950-luvuilla vanhemmaksi tulitiin myös suhteellisen nuorena, enemmistö lapsista syntyi ennen kuin äiti oli täyttänyt 30 vuotta. Sen jälkeen vanhemmaksi tuloikä on noussut. Vaikka syntyvyyden kehitys on tietyllä tapaa perheystävällisen hyvinvointivaltion tuotos ja lapset syntyvät entistä useammin toivottuina, myöhentyneen vanhemmuuden haasteena on ei-toivottu lapsettomuus ja erilaiset riskit niin naisilla kuin syntyvän lapsen kannalta. (Rotkirch, Tammisalo, Miettinen & Berg 2017, 10, 49, 98.)

Molemmat sukupuolet ovat hedelmällisimmillään 20–vuotiaina tai hieman sen jälkeen. Hedelmällisyyden huippu naisilla on keskimäärin 20–24 -vuotiaana, jonka jälkeen hedelmällisyys alkaa laskea. Jyrkempi lasku alkaa 30–vuotiaana ja viimeistään noin 35–vuotiaana väestöstä ja mittaustavoista riippuen. Miesten hedelmällisyys laskee hitaammin. 40 ikävuoden jälkeen hedelmällisyys on jo selvässä laskussa, mutta mies saattaa biologisesti tulla isäksi vielä 80–vuotiaana. Harva nainen voi synnyttää lapsia enää 45 ikävuoden jälkeen. (Rotkirch ym. 2017, 98.)

Miksi sitten vanhemmuus siirtyy yhä vanhemmalle iälle, vaikka se biologisesti lisää riskejä niin lapsettomuuden kuin terveydenkin suhteen? Perhebarometri 2017 (Rotkirch ym. 2017, 48, 107, 111–112) selvitti lastensaantiin vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja siihen haastateltiin nuoria aikuisia eri puolilta Suomea. Haastateltavilta kysyttiin heidän toiveitaan ja odotuksiinsa lastensaantiin ja perheeseen liittyen. Vastauksista käy ilmi, että vaikka vanhemmuus on suurimmalle osalle ihmisistä selvä toive, sen toteutuminen näyttäytyi hyvin haasteellisena. Vanhemmuutta epäröitiin ja mielikuvat lapsiperheistä vaihtelivat realistisista inhorealistisiin. Vanhemmuuteen liittyi vähän myönteisiä mielikuvia, pelon aiheita oli sen sijaan paljon. Vanhemmuutta haluttiin lykätä myös siksi, että ”muut mielenkiintoiset asiat”, jotka kuitenkin olivat moninaisia ja epämääräisiä, kilpailivat lastensaannin kanssa.

Perhebarometrin fokusryhmähaastattelujen perusteella lapsen saamista nuorena oli latautunut ja kielteinen asia. Varhaista lastensaantia pidettiin vahinkoraskautena, joka useimmille oli merkki siitä, ettei nuori aikuinen ole kypsä vanhemmaksi. Kuitenkin haastateltavat olivat sitä mieltä, että

naisen tulisi saada viimeinen lapsensa keskimäärin 38–vuotiaana ja miehen 42–vuotiaana.

Fokusryhmäkeskusteluissa hyvä ikä omalle vanhemmaksi tulolle liikkui 24–45 vuoden välillä. Sen sijaan elämäntilanteen tai ihmisen kypsyyden katsottiin olevan ikää tärkeämpiä tekijöitä, kun arvioitiin sopivuutta perheellistyä. Lasten hankinta näyttäytyi hyvin suunnitelmallisena, vaikka sopivan elämäntilanteen kriteerit olivat moninaisia. Sen sijaan selkeänä näyttäytyi näkemys siitä, että lasten ikäeron ei tulisi olla kovin pitkä. Suunnitelmallisesti suomalaisten nuorten aikuisten laskelmissa pienten lasten vanhemmuus siis sijoittuisi 30 ja 40 vuoden välille. (Rotkirch ym. 2017, 53–55, 61, 71.)

Edellä olevat Perhebarometrin tulokset kertovat siitä, että nuori vanhemmuus ei sovi normeihin tilastoissa eikä ihmisten ajatuksissa vanhemmuudesta. Koska vanhemmaksi tuleminen nuorena on harvoin suunniteltua, on selvää, että se aiheuttaa hämmennystä ja reaktioita nuorena vanhemmaksi tulevan lisäksi myös tämän myös ympäristössä.

3.4 Nuoruuden ja vanhemmuuden yhdistäminen

Kuten edellisessä luvussa todettiin, nuori vanhemmuus ei Suomessa ole ilmiönä yleinen asia. Se sotii myöskin yleistä lasten hankintaan liittyvää ajatusmaailmaa vastaan, vaikka biologia määrittelee asian toisin. Hyvin nuorena vanhemmaksi tulevalle on kuitenkin oma nuoruuden psyykinen kehitys vielä kesken, ja siksi vanhemmuus voi aiheuttaa useita haasteita elämään.

3.4.1 Nuoruuden ja vanhemmuuden kaksoishaaste

Suomessa raskaaksi tuleminen nuoruusiässä on suhteellisen harvinaista ja raskaus nuoruudessa on monille suunnittelematon ja ehkä epätoivottakin tapahtuma. Nuorena vanhemmaksi tulemista ennustavat muun muassa omien vanhempien nuori ikä ja heikko yhteenkuuluvuus vanhempien kanssa, lapsuudenperheen heikko sosioekonominen asema, käytösongelmat ja muut eksternalisoivat oireet sekä se että on lapsuudessaan kiusannut muita. (Lehti 2017, 90.)

Vaikka äidin nuori ikä esitetään riskitekijänä, ei ole selvää, onko teiniäitiys ongelma sinänsä vai liittyvätkö riskit muihin tekijöihin, jotka ovat yhteydessä teiniäitiyteen. Näitä voivat olla esimerkiksi vähäinen sosiaalinen tuki, heikko sosioekonominen asema tai alhainen koulutus. Siksi tilastollinen

yhteys nuoren iän ja riskitekijöiden välillä voi luoda myös virhekäsityksen nuorista äideistä. Nuoruuteen liittyy äitiyden kannalta myös positiivisia ominaisuuksia, kuten hyvä fyysinen kunto sekä vähemmät riskitekijät synnyttämisen kannalta. (Cacciatore & Janhunen 2008, 14.)

Elämän eri vaiheissa muutos ja kehitys tapahtuvat laadullisina hyppäyksinä, koska tietyissä elämänvaiheissa käynnistyvät helpommin kuin muulloin. Keskeisimmät siirtymävaiheet sijoittuvat teini-ikään, vanhemmuuteen ja vaihdevuosiin. (Brodén 2006,23.) Kun ihminen tulee nuoruusiässä vanhemmaksi, voi hänellä olla kaksi keskeistä siirtymävaihetta käynnissä päällekkäin.

Nuori vanhempi kokee usein saavansa yhteiskunnassa vääränikäisen vanhemman leiman. Hän voi kokea tarvetta todisteluun pärjäämisessään vanhempana. Nuori vanhempi kohtaa samanaikaisesti sekä nuoruusiän kehitykseen että vanhemmuuteen liittyviä haasteita (Lehti 2017, 90).

Käsitteellä äitimyytti viitataan yleisesti yhteiskunnallisesti yleisesti yhteiskunnallisesti äitiydelle tuotettuihin arvoihin, normeihin ja merkityksiin, jotka määrittelevät ja ylläpitävät käsitystä hyvästä ja oikeasta äidistä. (Berg 2008, 22). Vanhemmuuskeskusteluissa elää vahvasti äitimyytti, joka ei salli kielteisiä tunteita lapseen ja vanhemmuuteen liittyen. Tätä myyttiä on syytä purkaa kaiken ikäisten äitien kanssa, koska jos normaaliin vanhemmuuteen väistämättä kuuluvat ambivalentit tunteet kielletään, tuo se mukanaan syyllisyyttä ja vaikeuksia vanhemmuudessa. Nuorten vanhempien kohdalla tämä on erityisen tärkeää edellä mainitun pärjäämisen todistamisen tarpeen vuoksi.

Nuorten äitien raskaudet ovat harvemmin suunniteltuja ja sen vuoksi tuki on tärkeää. Brodén (2006, 118) kertoo ristiriitaisilla raskauksilla tarkoitettavan raskauksia, jotka eivät jostain syystä ole toivottuja tai suunniteltuja. Ristiriitainen raskaus on yksi riskiraskauden muoto. Riskiraskauksissa vaikeuksien todennäköisyys kasvaa, vaikkeivat kaikki niitä koekaan. Nuorella voi lisäksi olla muita riskitekijöitä elämässään raskaaksi tulon vaiheessa.

Raskaus on naiselle kuitenkin erityisen motivoiva aika muutokseen. Esimerkiksi päihdetutkimuksissa on havaittu, että äitiys ja lapset ovat voimakkaimmin motivoivia tekijöitä muutokselle. Kun nainen on niin sanotussa äitiystilassa (parental preoccupation), valtaavat vauva ja vanhemmuus paljon tilaa äidin mielessä ja asettuvat arvojärjestyksessä etusijalle. (Andersson 2008, 19.)

Nuorilta vanhemmilta puuttuu usein ystävien ohjaus vanhemmuudessa ja nykyään suvunkin tuki länsimaissa on usein heikompi kuin aikaisemmin. Brodénin (2006, 276–277) ammattilaisen merkitys naisen kyvyille hoivata lastaan, voi olla merkityksellinen, jos ahdistus tuntemattomasta edessä olevasta vanhemmuudesta painaa. Luottamuksellinen suhde ammattihenkilöön voi myös olla ratkaiseva tekijä lapseen keskittymisen suhteen.

Huomion kiinnittäminen lapseen ja lapseen liittyviin tunteisiin on monesti tärkeä väliintulo, jonka avulla nainen selviytyy tulevasta kehityskulusta.

Yksi äidin ja lapsen hyvinvointiin vaikuttava tekijä on sosiaalinen tuki. Useiden ulkomaisten tutkimusten mukaan sosiaalisen tuen vähyys on yksi selkeimmistä äidin ja lapsen hyvinvointia nakertavista tekijöistä. Riittävä tuki voi ehkäistä ongelmatekijöistä koituvia kielteisiä seurauksia ja tuen tai sen puutteen on havaittu olevan yhteydessä muun muassa lasten kaltoinkohdelteluun. (Janhunen & Oulasmaa 2008, 10.)

Kun nuori tulee vanhemmaksi, voi hänen oma irroittautumisvaihe omista vanhemmistaan olla kesken. Kaimola (2005,19) toteaa, että lähtöperheestä irroittautumisvaiheen ja oman itsen testaamisen onnistumisella murrosiällä on keskeinen merkitys siihen, millaiseksi kuva itsestä suhteessa muihin muodostuu aikuisuuteen siirtymisen haasteiden edessä. Lisäksi sosiaalinen sukupolvi on jonkin ikäkohortin osa ja sitä leimaa oma kulttuurinsa, joka yhdistää tiettyinä aikoina eläneitä vaikkapa kielenä ja tapoina (Anttila 2010, 8.).

Nuoruudessa suurin osa ihmisistä hakeutuu perheen ulkopuolisiin tunnetason vuorovaikutussuhteisiin. Jos vastavuoroisen tunnevuorovaikutuksen oppimisessa on puutteita, voi tämä muodostua suhteiden solmimisen ja parisuhteiden kompastuskiveksi ja vaikuttaa myös tulevien sukupolvien kasvuilmapiiriin perheessä. (Kaimola 2005, 19). Useita sukupolvia tukeamalla voidaan parhaimmillaan katkaista sukupolvissa kulkeneita haasteita perheiden elämässä.

3.4.2 Turvallinen kiintymyssuhde ja nuoruuden mentalisaatiokyky

Vanhempien suhde lapseen kehittyy jo raskauden aikana ja synnytyksen jälkeen suhde jatkuu uudella tavalla, kun lapsi kohdataan. Raskausaikana tulisi äidin mielessä syntyä mielikuvia vauvasta, itsestä äitinä ja puolisoista isänä. On tärkeää, että vanhemmuus alkaa jo raskauden aikana, koska silloin vanhemmat ovat tunneperäisesti valmistautuneista lapsen syntyessä. Lapseen luo turvallisuutta se, että hänet otetaan yksilönä vastaan alusta alkaen ja hän tulee nähdyksi. Vanhemman reflektiivistä kykyä raskausaikana ennustaa vanhemman kyky olla tietoinen toisesta. (Jaskari 2008, 135; Brodén 2006, 273.)

Raskausaikana äiti luo itselleen mielikuvia tulevasta vauvastaan. Hän valmistautuu monin tavoin äitiyteen ja koettaa tottua ajatukseen lapsen tulosta. Koska äitiys tuo muutoksia ja asioista luopumistakin äidin elämään, aiheuttaa se myös ristiriitaisia tunteita, mikä on myös valmistautumista äitiyteen. Suhde läheisiin myös muuttuu raskausaikana. Suhde omaan äitiin liittyy siihen, miten hän suhtautuu omaan äitiyteensä. Samalla äiti elää mielessään myös omaa varhaisvaihettaan ja saadessaan tukea tähän hän

voi työstää vaikeitakin muistoja uudestaan. (Niemelä 2003, 237.) Vanhempien omat kiintymyskokemukset vaikuttavat heidän tapansa olla suhteessa omaan lapseensa (Brodén 2006, 38).

Varhaisessa vuorovaikutuksessa pienikin myönteinen vaikutus kaoottiseen systeemiin voi heilauttaa sitä eheyttävään suuntaan. Tervehdyttävien ja uusien merkityksiä luovien kokemusten avulla voidaan eheytyä, kun taas epäsuotuisten olosuhteiden jatkuessa korjaamista ei tapahdu ja kehitys jatkuu kaoottiseen suuntaan. (Siltala 2003, 17.) Kokonaisvaltaisella, yksilön tarpeet huomioivalla tuella nuori vanhempi voi saada näitä eheyttäviä kokemuksia.

Omaan lapsuuteen liittyvät tunnekokemukset vaikuttavat aikuiseen elämäämme. Minäkuvan ja itsetunnon kannalta on merkityksellistä, miten vanhemmat kykenevät eläytymään lapseensa. Joskus tilanne kääntyy päällelleen ja lapset alkavat eläytyä vanhempiensa tarvitsevuuteen saadakseen näiden hyväksynnän. Jos vanhempi ei omien läpikäymättömien kokemustensa vuoksi kykene olemaan lasta varten, lapsi ei pääse harjoittelemaan vastavuoroista suhteessa olemista. (Kaimola 2005, 16.)

Mentalisaatio on ihmisen kykyä havaita, tulkita ja kuvata toisen toimintaa mielen tilojen kautta, mielen käsittein. Se liittyy aina ihmisten välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Mentalisaatiokyvyllä siis tarkoitetaan yksilön kykyä ymmärtää, että häntä ohjaavat hänen omat ajatuksensa ja kykyä erottaa omat tunteet ja ajatukset toisen ihmisen tunteista ja ajatuksista. (Pajulo & Pyykkönen 2011, 71-72; Pajulo, Salo & Pyykkönen 2017, 81.)

Mentalisaatiokyky varhaisessa vanhemmuudessa on vanhemman kykyä pohtia lapsen kokemusta jo raskaudesta lähtien. Se auttaa pohtimaan lapsen kokemusta ja tunnetta erilaisissa tilanteissa ja ponnistelemaan ymmärtääkseen lapsen tarkoitusperiä ja toimintaa. Monille vanhemmille tällainen kyky on luonnollista ja spontaania, mutta jollei se ole riittävää, voi aiheutua vuorovaikutusongelmia ja pahimmillaan jopa lapsen laiminlyöntiä tai pahoinpitelyä. (Pajulo & Pyykkönen 2011, 71.)

Vanhemmuudessa ja suhteessa lapseen mentalisaatio vaatii aikuiselta epävarmuuden sietämistä ja kyselevää asennetta, koska jos aikuinen uskoo ennalta tuntevansa lapsen mielen, mentalisaatio loppuu (Sinkkonen & Kalland 2017, 77). Mitä pienempi lapsi on, sen haasteellisempaa on tietää hänen kokemuksestaan ja tarkoitusperistään. On tärkeää, että vanhempi kykenee tutkimaan omaa tunnettaan ja käyttäytymistään, niiden väistä yhteyttä ja omien mielen tilojen vaikutusta lapsen kokemukseen. Vanhemman mentalisaatiokyky vaikuttaa siihen, millaista hoivaa hän kykenee antamaan lapselleen ja sen on todettu olevan ratkaiseva tekijä kiintymyssuhdemallin siirtymisessä sukupolvelta seuraavalle. (Pajulo, Salo & Pyykkönen 2017, 81.)

Koska nuoruuden narsistiseen kasvutapahtumaan liittyy tunteiden ja konfliktien projisointi ympäristöön ja ristiriitojen ulkoistaminen (Aalberg 2017, 41), tarvitsee nuori apua kykyyn tulkita ja ymmärtää lasta, jos tämä oma kasvuvaihe on kesken. Kun häntä arkisissa toimissaan autetaan sanoittamaan lapsen kokemus, syntyy hänelle ymmärrys omasta roolistaan kiintymyssuhteessa.

Turvallisen kiintymyssuhteen tärkeimpiin edellytyksiin siis kuuluu vanhemman sensitiivisyys lapsen viestien havaitsemisessa ja niihin oikealla tavalla vastaamisessa. Sensitiivinen vanhempi kykenee refleктоimaan omia ja lapsen tunnetiloja. Tämän reflektiivisen kyvyn kehittämisessä vanhempi voi tarvita apua ja häntä voidaan auttaa pohtimaan ja tutkimaan itseään ja vauvaa, molempien tunteita ja käyttäytymistä sekä niiden yhteyttä, jotta vanhempi oppii ymmärtämään lasta ja itseään tämän vanhempana. (Jaskari 2008, 128; Punamäki 2011, 112.)

Jokaisella ihmisellä on syntymästä lähtien valmius kehittää mentalisaatiokykyään, mutta varhainen hoivaympäristö ja vuorovaikutussuhteet vaikuttavat siihen, kuinka monipuoliseksi se kehittyy. Lapsen mentalisaatiokyky edellyttää siis vanhemman riittävän mentalisaatiokyvyn. Vanhemman kapasiteetti ottaa vastaan ja käsitellä mielessään lapsen kokemusta on siis normaalin kehityksen edellytys. (Pajulo & Pyykkönen 2011, 73–74.)

Jos vanhemmalla ei siis ole riittävää mentalisaatiokykyä oman taustansa vuoksi, voidaan sukupolvien ketju tässä suhteessa katkaista tukemalla vanhempaa oman lapsensa mentalisaatiokyvyn turvaamisessa. Sukupolvesta toiseen jatkunut syrjäytymisen kierre voidaan pyrkiä katkaisemaan vauvan ja vanhemman varhaisen vuorovaikutussuhteen riittävän hyvällä tukemisella. Luottamuksellisissa suhteissa äiti voi kasvaa ja kehittyä sekä korjata vääristyneistä tunne- ja toimintatapojaan. (Andersson 2008, 18.)

3.4.3 Parisuhde ja vanhemmuussuhde

Riippumatta siitä, kuuluuko biologinen tai sosiaalinen isä perhekokonaisuuteen vai ei, perhe tulisi nähdä triadisena kokonaisuutena. Vaikka isä ei olisi mukana lapsen elämässä, häntä koskevat mielikuvat elävät voimakaina ja heijastuvat äidin ja lapsen väliseen suhteeseen ja lapsen kehittyvään triadiseen kykyyn. (Sinkkonen 2003, 266.) Usein ihmisten on erotilanteissa vaikea erottaa pari- ja vanhemmuussuhde toisistaan ja ulkopuolisesta avusta voi olla hyötyä triadisesta kyvyn säilyttämiseksi ja lapsen kannalta hyvän erovanhemmuuden toteuttamiseksi.

Kun lapsi syntyy parisuhteeseen, hän syntyy aina johonkin parisuhteen vaiheeseen. Nuorten vanhempien kohdalla lapsen syntymä osuu usein rakastumisvaiheeseen. Tällöin kumppanit haluavat olla mahdollisimman paljon toistensa lähellä, ja tässä vaiheessa myös pohditaan mahdollista

tulevaisuutta ja tunnetaan ehkä mustasukkaista epävarmuutta toisen aikaista (Rotkirch & Saloheimo 2008, 78).

Perheeksi kehittymisen prosessi vaikuttaa sekä isän että äidin mielensisäiseen toimintaan sekä heidän väliseen suhteeseensa. Vanhemmuus siis aiheuttaa aina muutoksia parisuhteessa. (Brodén 2006, 72–73.) Mielikuvat vauvasta kehittyvät ja kiintymyssuhteen luominen tapahtuu puolisoilla eri aikaan ja eri tavoin, eli varhaisia vanhemmuuden kokemuksia leimaa epätahtisuus (Punamäki 2011, 96). Aina vanhemmat eivät tiedosta näitä asioita ja se voi aiheuttaa reaktioita parisuhteessa, kun lapsen syntymä muuttaa parisuhteen kolmiosuhteeksi.

Tutkijat olettavat, että ihmislajin suuret aivot ovat edellyttäneet pitkää lapsuutta ja pitkä lapsuus taas on edellyttänyt monta hyvää hoivaajaa. Ihmislaji poikkeaa muista nisäkkäistä siten, että lapsia hoitavat äidin lisäksi isät, isovanhemmat, sisarukset ja ystävät. Ihminen on yhteisöllisesti lisääntyvä laji ja yhteisössä isillä on oma tärkeä paikkansa. (Jämsä & Kalliomaa 2010, 7.)

Mykkänen (2014, 34–41) tarkastelee isäksi tulemisen kokemusta miesten henkilökohtaisten kertomusten kautta. Hänen tutkimusaineistossaan isäksi tulleiden miesten kokemuksista hahmottui kolme tarinatyyppiä: normi-, selviytymis- ja tahtotarinat. Normitarina on se elämänpolku, jota suurin osa suomalaisista pitää hyvänä vanhemmaksi tulon kaavana ja jossa kaikki tapahtunut kronologisesti ajallaan. Tämä on kulttuurinen mallitarina johon liittyvät normit kuten koulutus, työ, asunto, sopiva puoliso, parisuhde ja henkilökohtainen kypsyys. Tahtotarina taas eroaa normitarinoista siinä, että isäksi tulon tahto näkyy erityisen vahvana tavoitteena, niin sanottuna isäksi tulon halupuheena. Jokin yllättävä elämäntapahtuma on keskeyttänyt suunnitellun elämänpolun ja isäksi tulosta muodostui miehelle yhä suurempi haave.

Kolmas tarinatyyppi on selviytymistarina, joka sisältää niiden miesten kertomuksia, jotka ovat tulleet isäksi erilaisten kriisien kautta. Suunnitellut elämänkulut olivat katkenneet, ja miehet eivät tulleet isäksi silloin, kun se itselle parhaiten sopi. Selviytymistarinoissa kriisin syitä olivat mm. lapsettomuus, vahinkoraskaus, keskenmeno tai lapsen kuolema. Niiden isien, joilla kyseessä oli suunnittelematon raskaus, elämänkulku ei edennyt suunnitelmien mukaan. Näissä tapauksissa valmiutta omaan vanhemmuuteen ei oltu ehditty pohtia. Tunne ulkopuolisten odotusten ja omien resurssien epäparisuudesta korostui ja mies ei aina voinut itse vaikuttaa siihen, mitä tapahtui. Vaikka miehet eivät kertoneet olevansa haluttomia pohtimaan raskauden etenemistä, eivät he osanneet, kyenneet tai voineet ottaa osaa päätökseen raskauden etenemisestä. Omien keinot, mallit ja vertaistuki olivat vähäisiä näissä tapauksissa. (Mykkänen 2014, 43–44.) Nuoret isät edustavat usein kolmannen tarinatyyppin isää, joiden kohdalla raskaus on suunnittelematon.

3.4.4 Vertaistuki

Vertaisuudella tarkoitetaan ihmisten keskinäistä samuutta jonkin asian, ominaisuuden tai elämäntilanteen suhteen. Vertaistuki on tästä yhteisyydestä kumpuavaa sosiaalista tukea. Vertaisuudessa autetaan toisia yhteisen kokemuksen jakamisella ja samalla tulee autetuksi itseään. Vertaistuki voidaan kokea eheyttävänä ja vapauttavana, koska sen avulla saadaan ehkä etäisyyttä ulkokohtaiseen asiantuntemukseen, joka voi joskus näytettyä leimaavana ja ymmärtämättömänä. (Hokkanen 2014, 71-72).

Vertaistukiryhmä tarjoaa uudessa elämäntilanteessa olevalle mahdollisuuden yhteisöllisen tarinan kautta, joka muodostuu omasta ja muiden tarinasta ryhmäyhteisössä. Ryhmässä jaetaan kokemuksia toisten kanssa ja siellä ei ole mahdollista keskittyä vain omaan tilanteeseen. Osallistujat toimivat toisilleen esimerkkeinä selviytymisestä ja muutoksen mahdollisuudesta. (Laimio & Karnell 2010, 19; Nylund 2005, 203.)

Nuori isä tai nuori äiti saa helposti yhteiskunnassa vääränikäisen vanhemman leiman (Lehti 2017, 90). Leimatuksi tuleminen tuntuu joskus pahemmalta kuin itse elämäntilanne Toisten samankaltaisia asioiden tapaaminen auttaa ymmärtämään omia tuntemuksia normaaleina prosessiin kuuluvina reaktioina. (Laimio & Karnell 2010, 19). Vertaistuki voi tarjota tukea, neuvoja ja käytännön apua lasten hoidossa (Rotkirch & Saloheimo 2008,83).

Vertaistuella tunnustetaan olevan yhteiskunnallista merkitystä erityisesti aikeissa elämäntilanteissa. Vertaistoiminnalla on vahva ennalta ehkäisevä merkitys. Toisaalta vertaistuki ei ole tärkeää vain ongelmatilanteissa tai kriisien käsittelyissä, vaan se toimii myös arkipäivän elämänlaadun vahvistajana. Samalla voidaan luoda yhteisöllisyyttä ja ystävyyssuhteita. (Laimio & Karnell 2010, 11; Hyväri 2005, 215.)

Väestöliiton keräämän aineiston mukaan myös miehet painottivat vertaistuen merkitystä omien tunteiden käsittelyssä. Vertaistuen kautta omat tunteet voidaan normalisoida ja omista tunteista on helpompi puhua, kun tietää muiden kokeneen samat vanhemmuuteen liittyvät asiat. Luonnollisin muoto tunteiden työstämisessä on aineiston isille epäviralliset yhteisöt ja sosiaaliset tapahtumat. Julkiset tukipalvelut isät kokivat liian äitikeskeiseksi. (Kalliomaa 2010, 104)

Turun Hyvän kasvun avaimet – seurantatutkimuksen isäaineiston mukaan vertaistuessa keskeiseksi asiakas nousi samassa tilanteessa olevien tai vastaavia asioita kokevien tapaaminen. Kokemusten jakamisen lisäksi toisten isien näkemykset tarjoavat uusia näkökulmia oman isyytensä tarkasteluun. Vauvaperheiden palveluilta isät ilmoittivat kaipaavansa enemmän tietoa, kun taas äidit pohtivat isiä enemmän suhdetta lapseen. Tärkeimpänä vanhemmuuden tuen lähteenä isät pitivät lähiverkostoa eli omia vanhempia, sukulaisia, ystäviä ja tuttavvia. (Lähteenmäki & Neitola 2014, 70–74.) Näissä

tutkimuksissa on huomioitava, että aineisto useimmiten koostuu ns. ”keskivertoisista” ja tulokset voivat olla hyvinkin toisenlaisia nuorten isien kohdalla.

Nuorelle on luonteenomaista sitoutua ryhmään, kun nuorella herännyt viettipaine vaikuttaa suhteeseen vanhempiin ja ajaa nuorta ryhmään. Ryhmällä onkin merkittävä suojaava merkitys. Kun minän toiminnat heikkenevät nuoruusiän taantumien seurauksena ja vanhempien merkitys vähenee, ryhmä vahvistaa heikkoa egoa ja auttaa suojaautumaan tuskaisuudelta. Nuori siis tarvitsee ikätoverien ryhmää hallitakseen viettiilykkeitä ja minän ja superegon muutoksia. Ryhmään kuulumisen vaikutus nuoren identiteetin kehittymiseen ja se on nuorelle tärkeä välivaihe, jota hän tarvitsee. (Aalberg 2017, 41–42.) Vanhemmuuteen keskittyvät vertaisryhmät tuovat siis nuorille vanhemmille myös tilanteeseen sopivan ryhmän, josta hän voi hyötyä nuoruuden kehitysvaiheessaan elämäntilanteeseen tarvittavan vertaistuen lisäksi.

4 TARINALLISUUS PALVELUMUOTOILUN VÄLINEENÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tuottaa palvelumuotoilun avulla Silmu-toiminnalle tarinaintentiteetti ja siten kehittää toimintaa. Tässä luvussa esitellään palvelumuotoilu ja tarinallistaminen palvelumuotoilun välineenä.

4.1 Palvelumuotoilu

Palvelu tarkoittaa tehtyä toimintaa jonkun toisen hyväksi. Se on niiden toimintojen yhdistelmä, jonka palvelun tarjoaja tarjoaa vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa. (Ahonen 2017, 15; Stenvall & Virtanen 2012, 53.) Palvelumuotoilu on palveluiden innovointia ja kehittämistä muotoilun menetelmin. Erityisesti palvelumuotoilussa painottuu asiakaskokemuksen ymmärtäminen. (Kalliomäki 2014, 46; Koivisto 2007, 64; Löytänä & Korteso 2011, 118.) Asiakasymmärrys on palvelumuotoilussa läsnä koko kehittämisprosessin ajan (Ahonen 2017, 51). Asiakaskokemus koostuu osittain samoista elementeistä kuin brändi: kohtaamisista, mielikuvista ja tunteista. Asiakaskokemuksen ja brändin välillä onkin vahva yhteys ja kun asiakaskokemusta suunnitellaan, tulee visio ja brändi pitää mielessä. (Gerdt 2016, 71.)

Tuulaniemen (2011, 24) mukaan palvelumuotoilu yhdistää muotoilusta tuttuja toimintatapoja perinteisiin palvelun kehityksen menetelmiin. Vanhoja asioita yhdistetään uudella tavalla. Palvelumuotoilu auttaa organisaatiota sekä uusien palveluiden innovoinnissa että olemassa olevien

palveluiden kehittämisessä auttamalla organisaatioita havaitsemaan palveluiden strategiset mahdollisuudet niissä.

Palvelumuotoilun tarkoituksena on suunnitella ja toteuttaa palveluja yhteiskehittämisen keinoin ja kehittäminen tapahtuu yhdessä asiakkaiden ja sidosryhmien kanssa. Koko palveluiden tuottamisen ketju huomioidaan eli asiakkaan palvelupolun lisäksi huomioidaan palvelun tarjoajan ja tuottajan toimet. Palvelumuotoilu tarjoaa tähän kehittämiseen visuaalisen ja käytännönläheisen kehittämisen menetelmän, jonka avulla syntyy palveluita, jotka vastaavat asiakkaiden tarpeisiin. Palvelumuotoilumenetelmien avulla syntyy myös ymmärrystä siitä, miten palveluita tulisi kehittää sekä uusia ideoita tähän. (Ahonen 2017, 6, 34 – 35.)

Palvelumuotoilu on yhteiskehittämistä jossa palvelun eri osapuolia osallistetaan palvelun kehittämiseen. Se ei kuitenkaan tarkoita, että kaikki osapuolet olisivat päättämässä siitä, millainen palvelu tuotetaan. Tavoitteena on huomioida asiat mahdollisimman laaja-alaisesti ja ottaa eri näkökannat huomioon. (Tuulaniemi 2011, 117.) Käyttäjälähtöinen suunnittelu on siis keskeistä palvelumuotoilussa, mutta sen on silti tarkoitus käyttäjän lisäksi tuottaa lisäarvoa myös palvelun tuottajalle ja tarjoajalle (Ahonen 2017, 34).

Palvelumuotoilussa halutaan siis suunnitella asiakkaan palvelukokemus (service experience). Tämä kokemus muodostuu kontaktipisteistä (service touchpoints), palvelutuokioista (service moments) ja palvelupolusta (service string). Palvelu koetaan, aistitaan ja nähdään kontaktipisteiden kautta. Näitä ovat tilat, prosessit, esineet ja ihmiset. Palvelutuokiot muodostuvat useista eri kontaktipisteistä. Niitä ovat kaikki ne tapahtumat, jotka asiakas kohtaa palvelussa palveluun ohjautumisesta siitä poistumiseen saakka. Palvelupolku pitää sisällään koko sen matkan, jonka asiakas kulkee palvelussa. (Koivisto 2007, 66–67.)

Asiakaskokemuksessa tarkastellaan kunkin asiakkaan yksittäisiä kokemuksia. Huomiota tulee kiinnittää siihen, millaisia emotionaalisia ja kognitiivisia kokemuksia asiakas palvelusta saa. Kokemus voi aina olla joko rationaalinen tunnetasoinen, fyysinen tai sosiaalinen tai näiden yhdistelmä. (Juuti 2015, 41; Verhoef ym. 2009, 21–32.)

Palvelumuotoilussa on huomioitava se, että asiakaspolku alkaa mahdollisesti jo ennen vuorovaikutteisia kohtaamisia asiakkaan ja asiakaspalvelijan välillä. Ennen saapumistaan palvelun piiriin asiakas on voinut lukea organisaatiosta eri medioista tai kuulla palveluista tuttaviltaan (Juuti 2015, 97). Löytänän & Kortesuon (2011, 74) mukaan kontaktipisteet voivat olla vuorovaikutteisia kohtaamisia, kuten tapaamisia tai puheita, mutta myös passiivisia kohtaamisia, joissa asiakas ehkä käy yrityksen nettisivuilla tai näkee mainoksen.

Asiakaskokemus rakentuu asiakkaiden ja yrityksen välisessä vuorovaikutuksessa. Henkilökunnan ja asiakkaiden välisten kohtaamisten lisäksi sähköisten kohtaamisten määrä on kasvanut voimakkaasti. Niissäkin olennaista on ymmärtää asiakkaiden odotukset. Organisaatiolla ja sen johdolla tulee olla kyky rakentaa yrityskulttuuria, joka näkyy asiakkaiden odotusten täyttymisenä ja ylittämisenä kaikissa kohtaamisissa. (Löytänä & Korkiakoski 2014, 174)

Asiakaskokemuksen hallinta onkin ennen ollut yksinkertaisempaa kuin nykyisin, koska kosketuspisteiden määrä on ollut suppeampi. Nykyisin suurin osa palvelua koskevasta vuoropuhelusta käydään yritysten ulottumattomissa, internetissä ja sosiaalisessa mediassa. Yhä suurempi osa kosketuspisteistä on digitaalisia. (Löytänä & Korkiakoski 2014, 98.)

Edellä mainitut seikat kuvaavat palvelupolun laajuutta. Palveluympäristöllä ja palvelupoluista saaduilla kokemuksilla on suuri merkitys siihen, palaako asiakas palveluiden äärelle. (Ahonen 2017, 51). Epäonnistuneen asiakaskokemuksen seurauksena ainoastaan kyseinen asiakas ei jätä saapumatta uudelleen, vaan puskaradio ja suosittelut kertovat asiakaskokemusta myös muille. Myönteisiä asiakaskokemuksia synnyttävä osaaminen koostuu asiakastarpeiden tuntemisesta ja ne ovat avainasemassa toiminnan kehittämisessä. (Ahonen 2017, 30; Juuti 2015, 97).

Vuorovaikutus on keskeistä palvelukokemuksen rakentumisessa ja palvelumuotoilussa onkin olennaista ymmärtää sekä asiakkaiden että asiakaspalvelijoiden arvoja, odotuksia ja tarpeita (Tuulaniemi 2011, 71). Löytänä & Korkiakosken (2014, 101) mukaan asiakaskokemus onkin niiden kohtaamisten, tunteiden ja mielikuvien summa, jonka asiakas yrityksen toiminnasta muodostaa. Kun asiakas muodostaa kokemustaan yrityksestä, on siis erilaisten kohtaamisten muodostama kokonaisuus ratkaiseva.

Asiakas ja yritys toimivat asiakkuudessa yhdessä ja vuorovaikutuksessa. Asiakkaalle tarjotaan tila, valikoima, henkilökunta ja tuotteet ja asiakas tulee vuorovaikutukseen, jos palvelusta syntyy hänelle merkitystä ja arvoa ja se sopii hänen tapaansa toimia. Ihminen liikkuu palveluissa kaikkine aisteineen. Jokaisessa tilassa ja tilanteessa on värejä, ääni, tuoksuja, henkilökuntaa, muita asiakkaita jne. Elämyksiä kuvataan aistein ja tunteiden kautta. (Korkman & Arantola 2009, 18–19, 25.)

Asiakaskokemusten luomisessa yrityksen johto on avainasemassa. Asiakaskokemuksen johtaminen lähtee siitä, että pystytään vastaamaan kysymyksiin siitä, millaista arvoa ja hyötyä asiakkaille tuotetaan ja millaisia kokemuksia heille halutaan luoda. Tämä on jokaisessa organisaatiossa erilaista, koska asiakaskokemuksen johtaminen kuuluu myös yrityksen strategiaan. (Löytänä & Korteso 2011, 165, 183–184.) Asiakastieto on tärkeä resurssi asiakkuusjohtamisessa. Sen avulla päästään yleisestä väestöstä ja asiakkaan ominaisuuksista juuri oman asiakaskohderyhmän asiakastietoon. (Korkman & Arantola 2009, 25.)

Asiakaskokemukseen vaikuttaa asiakkaan subjektiivinen odotusarvo ja palveluntarjoajan on mahdotonta tietää, mitkä kaikki asiat vaikuttavat milloinkin eniten kokemukseen (Fischer & Vainio 2015, 7). Koska kyse on siis systeemistä, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen, syntyy kilpailuetu ihmisten kyvystä kohdata toisensa aidosti ja arvostaen. Asiakaskokemuksen johtamisessa on siksi keskeistä ymmärtää, miten synnytetään positiivinen työyhteisökokemus, jossa kaikkien valinnat ja asenteet vaikuttavat lopputulokseen. (Fischer & Vainio 2015, 7.)

Myös se, miten työntekijä kokee oman työpanoksensa tukevan organisaation tavoitteita, vaikuttaa positiivisen asiakaskokemuksen eteenpäin viemistä. Kun työntekijä ymmärtää, miten hän kokee oman työnsä tukevan organisaation tavoitteita, synnyttää työntekijässä positiivista tunne-energiaa ja toimintakyvyn vahvistumista. (Fischer & Vainio 2015, 13.) Myös tämän toteutumisessa yrityksen johto on merkittävässä asemassa.

4.2 Tarinallisuus palvelumuotoilussa

Tarinoiden kertominen on historiallinen tapa rakentaa kulttuuria. Niiden avulla voi oppia pois vääränlaisista toimintamalleista ja oppia hyviä käytänteitä. Tarinoita voidaan hyödyntää myös yrityksen omassa viestinnässä. Omasta yrityksestä nousevat tarinat ovat konkreettinen tapa viestiä esimerkiksi halutusta toimintatavasta. (Löytänä & Korteso 2014, 176.)

Asiakkaan kokemuksen esiintuominen tarinan keinoin erottaa palvelun muista palveluista. Yritys saa tarinan kautta persoonallisen leiman ja asiakkaat tunnistavat sen ansiosta yrityksen, se jää asiakkaiden mieleen ja palvelua on helpompi suositella myös muille. Asiakaskokemuksen kautta todeksi tulevaa tarinaa kerrotaan palvelussa kaikilla kerronnan keinoilla. (Kallioniemi 2014, 5, 14–15.)

Yrityksen tulisikin siis seurata ja ymmärtää, mitä asiakkaat ja sidosryhmät puhuvat. Yhä suurempi osa palvelua koskevasta keskustelusta käydään yrityksen omien kanavien ulkopuolella. Parhaimmillaan voidaan tarjota palveluja, jotka johtavat suositteluun. (Gerd 2016, 39, 45.) Yrityksen tarina elää siis myös omien toimintojen ja kanavien ulkopuolella.

Yrityksen tarinalla ei siis tarkoiteta yrityksen taustatarinaa ja historiaa. Se ei ole myöskään sama asia kuin sisältö. Tarina on yksi sisällön tuottamisen muoto, juonellinen tapahtumien sarja. Tarinalla tarkoitetaan persoonallista kehystä yrityksen toiminnassa sekä yksittäisten palveluiden juonta. (Kallioniemi 2014, 23.)

Kallioniemen (2014, 43) mukaan tarina on kuin ommel, jonka avulla eri osat alueet palvelussa voidaan yhdistää toisiinsa ja fokusoida ja hallita tätä

monimutkaista vyyhtiä. Olipa kyse sitten palveluiden kehittämisestä, markkinoinnista tai myynnistä, niin tarinallistamisen menetelmä linkittyy moniin liiketoiminnan kannalta olennaisiin osa-alueisiin. Tarinaa on kerrottava kaikilla mahdollisilla tavalla ja jokainen vuorovaikutustilanne on mahdollisuus tarinankerronnalle.

Tarinallistamisessa keskitytään siis palveluun ja kohtaamiseen asiakkaan kanssa. Asiakkaan palvelupolku, joka alkaa markkinoinnista ja jatkuu palvelun tai tuotteen ostamiseen tai käyttämiseen, rakennetaan tarinaksi, joka tukee asiakkaan toimintaa palvelupolun eri kontaktipisteissä. (Kallioniemi 2014, 47.)

Tarinat koskettavat ihmistä, koska ne muuttavat informaation tunteeksi. Tuotokeskeisyyden sijaan on olennaisempaa keskittyä asiakkaan henkilökohtaisiin tarpeisiin, haluihin ja toiveisiin, koska tarinankerronta jättää tuoteominaisuuksien luettelointia voimakkaamman muistijäljen. (Tuulaniemi 2011, 45.) Tarina tuo kokemukseen syvyyttä ja arvot joita yritys haluaa asiakkailleen olla tuottamassa, korostuvat (Kallioniemi 2014, 47).

Tarinallistaminen tukee sekä yrityksen markkinointia että myyntiä. Sen avulla yritys erottuu ja luo kilpailuetua itselleen. Tarinallistamisen avulla asiakkaan ymmärrys palvelun merkityksestä juuri hänelle syvenee ja tarinallistamisessa luotu konteksti madaltaa ostamisen kynnystä. Tarina sitouttaa asiakkaan ja sen avulla lisätään aikaa, jonka asiakas viettää palvelun parissa sekä aktivoituu suosittelemaan palvelua. (Kallioniemi 2007, 37.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö, jossa aineiston pohjalta tuotetaan produktina tarinakäsikirjoitus. Tutkimus on laadullinen, koska sen avulla pyritään saamaan syvälinen ja kokonaisvaltainen ymmärrys ilmiöstä (Kananen 2014, 16, 18; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 157.) Asiakkailta, työntekijöiltä ja sidosryhmiltä saatua aineistoa analysoidaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

5.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Opinnäytetyössäni pyrin tavoittamaan ihmisten tunteita, tunnelmia ja kokemuksia. Laadullinen tutkimus mahdollistaa sekä ilmiön ymmärtämiseen eikä siinä edes pyritä tilastollisiin yleistyksiin. Tietynlaisten asioiden kuvailu on mahdollista paremmin tekstin kuin lukujen avulla, erityisesti näin on silloin, kun kuvataan ihmisten asenteita. Erilaisten prosessien

ymmärtäminen edellyttää laadullista kuvausta ilmiöstä. Laadullista tutkimusta voidaan sanoa avaimeksi ilmiön teoretisoimiseen. (Kananen 2015, 71; Tuomi & Sarajärvi 2018, 98.)

Laadullisen tutkimuksen avulla pyritään löydöksiin ilman tilastollisia menetelmiä tai muita määrällisiä keinoja. Siinä käytetään sanoja ja lauseita, toisin kuin määrällisessä tutkimuksessa, joka perustuu lukuihin. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ilmiön syvälliseen ymmärtämiseen. (Kananen 2014, 18.) Laadullisen aineiston voidaan sanoa olevan pala tutkittavaa maailmaa, koska se on näyte tutkimuksen kohteena olevasta kielestä ja kulttuurista (Alasuutari 2011, 88).

Laadullista tutkimusta voidaan luonnehtia prosessiksi. Aineistoon liittyvät näkökulmat ja tulkinnat kehittyvät tutkijan tietoisuudessa vähitellen tutkimusprosessin edetessä. Myöskään tutkimuksen etenemisen vaiheet eivät ole välttämättä etukäteen jäsennettävissä, vaan suunnitelmaa muokataan tarvittaessa olosuhteiden mukaisesti. Ratkaisut muotoutuvat vähitellen tutkimuksen edetessä, koska aineistoa tulkitaan ainutlaatuisina tapauksina. (Kiviniemi 2015, 74; Hirsjärvi ym. 2008, 160; ks. myös Alasuutari 2011, 84.)

Ihmisten arjesta voidaan lisätä ymmärrystä oivaltavan tulkinnan kautta. Tutkijan on onnistuttava tulkitsemaan saamiaan tuloksia siten, että inhimillisen ymmärryksen lisääminen onnistuu. Laadullinen tutkimus on erittäin luova prosessi ja sen suurimpina haasteina on pidetty aineiston analyysia, joka tutkijan tulee ottaa haltuun ja pystyä rakentamaan siitä uutta tietoa ja ymmärrystä. (Syrjäläinen, Eronen & Värri 2007, 8.)

Tässä tutkimuksessa tavoitteena on tuottaa yhden palvelun tarinaidentiteetti. Ei siis ole tarkoitus saada laajemmin yleistettävää tietoa, vaan juuri tähän tiettyyn toimintaan liittyvää erityistä tietoa. Kaikkien laadullisten tutkimusten voidaan sanoa tietyssä määrin olevan tapaustutkimuksia, koska niiden pohjalta ei ole tarkoitus tehdä samalla tavalla empiirisesti yleistäviä päätelmiä kuin tilastollisessa tutkimuksessa (Eskola & Suoranta 2005, 65). Tässä tutkimuksessa tapaustutkimusmaisuus korostuu työn luonteen vuoksi.

5.2 Aineiston keruu ja aineistolähtöinen analyysi

Laadullisen tutkimuksen luovaa olemusta kuvaavat vertaukset, joissa sitä verrataan väripalettiin tai kuvataan metaforilla palapeli tai tilkkutäkki. Tämä kertoo siitä, että kvalitatiivisen tutkimuksen analyysissa jokainen tutkija tekee oman ainutlaatuisen analyysinsä ja voi myös antaa nimen omalle metodilleen. (Syrjäläinen ym. 2007, 8; Hirsjärvi ym, 161.) Laadullisilla menetelmillä kerätty aineistot eivät ole niin analyysisidonnaisia kuin kvantitatiivisen tutkimuksen aineisto. Laadullinen tutkimus on joustava ja

analyysimenetelmää voidaan muuttaa tutkimuksen edetessä. (Kananen 2012, 116.)

Ei siis ole olemassa puhdasta objektiivista tietoa. Kaikki tieto on laadullisessa tutkimuksessa siinä mielessä subjektiivista, että tutkija päättää tutkimusasetelmasta ja valitsee menetelmät ja käytetyt käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 25.) Tutkijalla on vapautta joustavaan tutkimuksen toteutukseen ja tutkijan mielikuvitus suuntaa tehtyjä ratkaisuja esimerkiksi menetelmien ja kirjoitustavan osalta (Eskola & Suoranta 2005, 20). Laadullisessa tutkimuksessa siis myös aineisto kuvaa juuri kyseessä olevien tutkittavien tulkintoja ilmiöstä (Puusa & Kuittinen 2011, 169).

Tässä tutkimuksessa keräsin aineiston monia erilaisia menetelmiä hyödyntäen. Suurin osa aineistosta on kerätty toiminnallisin menetelmin, ohjaten tutkittavat eli nuoret vanhemmat sekä Silmu-toiminnan työntekijät ja sidosryhmät tuottamaan ajatuksiaan kuviksi ja sanoiksi. Osa aineistosta on syntynyt haastattelujen avulla, vaikka haastattelu ei lainkaan alun perin ollut suunnittelemani tutkimusmenetelmä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelmaa voidaan muuttaa tarvittaessa olosuhteiden mukaisesti (Hirsjärvi ym. 2008, 160).

Spontaanisti syntyi mahdollisuus muutamaaan ryhmähaastattelun kaltaiseen tilanteeseen, joista vain yksi oli puhtaasti haastattelutilanne, kun muissa haastattelu täydensi toiminnallisella menetelmällä saatua aineistoa. Ryhmähaastattelu oli tässä keskustelua, jonka tavoite on varsin vapaa-muotoinen, mutta sellaisena ryhmähaastattelua voidaankin pitää. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 61.) Ryhmähaastattelu sopi tilanteeseen, koska se vähentää haastattelijan valtaa ja vaikutusta haastattelun kulkuun ja voi olla nuorille sopiva haastattelumuoto etenkin, kun kyseessä oli tuttu ryhmä (Kallinen, Pirskanen & Rautio 2015, 61).

Haastattelut voivat siis muistuttaa spontaania keskustelua, mutta eroavat siitä, koska haastattelulla on aina tietty päämäärä, johon sillä pyritään. Haastattelijalla ohjaa keskustelua, tekee kysymyksiä ja tekee aloitteita kohti tiettyä intressiään. (Ruusuvuori 2005, 23.) Itselläni oli selvä visio täydentää haastattelun avulla aineistoa, jonka olin kerännyt toiminnallisin menetelmin sanoina ja kuvina.

Yhden tutkittavan kohdalla päädyttiin teemahaastatteluun, koska tutkittava toivoi itse tätä vastausten kirjoittamisen sijaan. Haastattelu oli hyvin lyhyt ja yksinkertainen tilanne, koska pyrin saamaan vastauksen ainoastaan niihin kysymyksiin, jotka olin esittänyt muillekin ja tämä haastateltava vastasi niihin hyvin lyhyesti. Sain kuitenkin toivomani tiedon eikä ollut tarvetta venyttää haastattelua pidemmäksi. Teemahaastattelu olisi sallinut uusien aiheiden ja yhteyksien mukaan tuomisen haastateltavan ehdoilla (Kallinen, Pirskanen & Rautio 2015, 51), mutta näin ei käynyt enkä tutkijana kokenut tarpeelliseksi lisäkysymyksiä luomista.

Toiminnallisen menetelmän kautta saadun sana- ja kuva-aineiston lisäksi aineistoni koostui kirjoitetuista tarinoista. Tämän aineiston sain kirjoituspyynnöllä, jossa pyysin osallistujia kirjottamaan tietystä aiheesta. (Kallinen, Pirskanen & Rautio, 2015, 77) Yksi kirjoitettu teksti oli julkinen blogikirjoitus, jonka löysin netistä. Lisäksi aineistossani oli virtuaalista videomateriaalia, jotka sisälsivät myös kerrottua tarinaa. Kuvia ja tarinoita käytin aineiston keruussa siksi, että ne mahdollistavat asioiden ulkoistamisen ja objektivoinnin (Toikka & Rantanen 2009, 108) ja saattavat helpottaa sellaisen henkilön osallistumista, jonka on muuten vaikea kertoa itsestään.

Kaiken aineiston pyrin koodaamaan saman logiikan mukaisesti poimien aineistosta esiin tulleet teemat, asiat ja ilmiöt. Koodauksen tein hyvin luovasti paperilappujen ja pahvista rakennetun Stooripuun avulla. En halunnut käyttää mitään sähköistä koodausohjelmaa, koska opinnäytetyön Stooripuu-menetelmään perustuva luova lähestymistapa vaati mielestäni visuaalisen ja toiminnallisen menetelmän koodaukseen. Palasin koodaukseni äärelle useamman kerran, koska uusia näkökulmia voi saada joka kerta palatessaan aineistoon. (Eskola & Suoranta 2005, 156-157.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa analyysia ei tehdä vain yhdessä tutkimusprosessin vaiheessa vaan pitkin matkaa, aineistoa siis analysoidaan ja kerätään osittain samanaikaisesti. (Hirsjärvi ym. 2008, 218.) Sain tutkimuksessani tarvittavan määrän aineistoa nykyisiltä asiakasäideiltä, mutta muiden kohderyhmien kohdalla toistin pyyntöni aineistotoiveestani.

Aineiston keräämisen yhteydessä tunnistin saturaation eli kylläntymisen ilmiön. Tällä tarkoitetaan sitä, että aineisto alkaa toistaa itseään eikä uutta tietoa enää tule. Kylläntymisessä ajatellaan, että tietty määrä aineistoa riittää tuomaan sen teoreettisen peruskuvion, joka tutkimuskohteesta on mahdollista saada. Tämä voi ohjata aineiston määrästä päättämisestä.... (Tuomi & Sarajärvi 2018, 99; Kallinen, Pirskanen & Rautio, 2015, 36; Eskola & Suoranta 2005, 62.)

Laadullisessa aineistossa sama aineisto voi tuottaa erilaisia tuloksia eli tulokintoja, koska eri ihmiset näkevät aineiston eri tavoin ja tulos riippuu paljon tutkijan omasta viitekehystä. (Kananen 2012, 117.) Tässä tutkimuksessani aineiston analyysia ja valintoja ohjasi Kalliomäen tarinallistamismenetelmä, joka perustuu kiteytyksiin, jotka auttavat tarinallistamisessa. Kananen (2012, 116) kuvailee sisällönanalyysissa erilaisten aineistojen usein muodostuvan runsaalla kuorruksella varustetuista sisällöistä, joiden taakse kätkeytyy ydinasia. Sisällönanalyysissä tarkoituksena on tiivistää aineistosta ydinsisältö.

5.3 Kalliomäen tarinallistaminen tutkimusvälineenä

Opinnäytetyöni toteutin Kalliomäen (2014) kehittämää tarinallistamismenetelmää soveltaen. Tarinallistamisessa hyödynnetään draamallisen ja fiktiivisen tarinanakerronnan keinoja ja tavoitteena on luoda vertauskuvallinen tarinakehys, joka välittää yrityksen arvoja ja merkityksiä. Draamankeronta sopii palveluiden kehittämiseen tarinalähtöisesti, koska sen soveltamisen mahdollisuudet ovat moninaiset. (Kalliomäki 2014, 73.)

Stooripuun avulla sekä keräsin että kokosin ja analysoin aineiston. Tarinallistamismenetelmässä etenin vaihe vaiheelta Kalliomäen luoman prosessin mukaan. Palvelumuotoilussa kokonaisuudet jaetaan pienempiin osiin ja siten ne ovat helposti hallittavissa, vaikka kehittämiskohteet olisivat laajojakin (Ahonen 2017, 35). Kalliomäen tarinallistamismenetelmä auttoi tässä tutkimuksessa konkreettisesti aineiston pilkkomisessa ja vaihe vaiheelta etenemisessä.

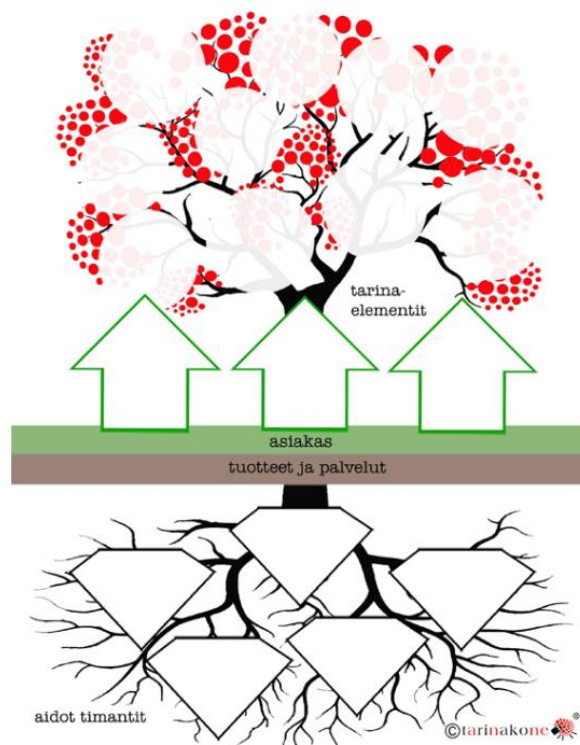
Kalliomäki (2014, 7) käyttää synonyymeinä sanoja tarinallistaminen ja tarinalähtöinen palvelumuotoilu ja viittaa tarinallistamisella nimenomaan palveluiden tarinallistamiseen. Tarinallistamista hän pitää yläkäsitteenä, joka voi tarkoittaa minkä tahansa olemassa olevan asian, palvelun tai konseptin muovaamista tarinaksi. Palveluiden tarinallistaminen tai tarinalähtöinen palvelumuotoilu puolestaan tarkoittaa asiakkaan palvelukokemusten eli palveluympäristön ja palveluprosessien suunnittelemista tarina muotoon.

Tarinalähtöisellä palvelumuotoilulla erotutaan muista toimijoista. Siinä luodaan elämyksellinen, tarinallinen kehys (framework), joka heijastelee yrityksen ja asiakkaiden arvoja ja muutosta, jota asiakkaille tarjotaan. Tarinallistaminen on siis osa yrityksen strategiaa, tuotteistamista, palvelumuotoilua, markkinointia ja brändäämistä. (Kalliomäki 2014, 14)

Kalliomäen (2014, 78) kehittämät tarinallistamisen menetelmät ovat muodostuneet hänen kokemustensa myötä asiakastöistä ja asiantuntijakeskusteluista. Hän jakaa tarinallistamisprosessin kolmeen osaan: tarinainentiteettiin, tarinanäyttämöön ja palveluiden tarinakäsikirjoitukseen. Näiden vaiheiden mukaan etenin opinnäytetyössäni.

Kun yrityksen palveluista halutaan tehdä elämyksiä tarinallistamisen avulla, on ensin tunnistettava yrityksen ydintarina, joka koostuu sen tarinaelementeistä. Tämän pohjalta vasta voidaan rakentaa yrityksen tarinainentiteetti, joka määrittelee yrityksen pystyvän tarinanäyttämön, jolle elämyspalveluita suunnitellaan. Kalliomäen kehittämän Stooripuu-menetelmä toimii apuna tarinainentiteetin tunnistamisessa ja hahmottelussa. Stooripuun avulla päästään käsiksi tarinainentiteettiin. (Kalliomäki 2014, 78.) Stooripuuta käytin tämän opinnäytetyön aineistonkeruun ja sen analyysin välineenä. Stooripuu auttoi pitämään fokuksen olennaisessa ja etenemään vaiheittain.

STOORIPUU™ Tarinaidentiteetti

Kuva 2. Stooripuu (Kalliomäki 2018).

Koska palvelut ovat hyvin monimutkaisia aikaan sidottuja vuorovaikutteisia systeemejä, palvelumuotoilun keskeisenä tavoitteena on osallistaa prosessiin kaikki palvelussa olevat osapuolet sitouttamalla heidät yhteistöimintaan jo palvelun suunnitteluvaiheessa (Tuulaniemi 2011, 28). Tämän vuoksi Silmun työntekijätiimillä on keskeinen rooli tarinaidentiteetin luomisessa. Tiimi oli alusta asti kehittämässä uutta Silmu-kokonaisuutta ja osallistui näiden prosessien kautta tiiviisti myös tähän opinnäytetyöprosessiin tarinaidentiteetin luomisen vaiheessa.

Yrityksen palveluympäristö, joka tukee tarinan kertomista, suunnitellaan, kun tarinaidentiteetti on tunnistettu. Näin syntyy yrityksen tarinanäyttämö. Tarinanäyttämö syntyy monikanavaisesti, yrityksen kotisivuista fyysisiin tiloihin aistittavine kokemuksineen ja esineineen. Ympäristö on merkittävä osa tarinallistamista ja kaikki mitä tuolla näyttämöllä on, on myös osa tarinaa. Tarina rakennetaan palveluympäristöön, mutta tästä ympäristöstä haetaan myös lähtökohtia tarinaan. (Kalliomäki 2014,78.)

Tarinanäyttämön rakentamisessa hyödynnetään vertauskuvallisuutta ja kaikki vertauskuvat etenevät juonen tavoin palvelukokemusta ohjaten. Kaikki tarinanäyttämölle tuotettu tukee kokemuksen juonta. Juonellisuus taas on syy-seuraus-suhteiden luomista palveluihin. (Kalliomäki 2014, 78, 130–148.) Opinnäytetyössäni pohdin, mitkä kaikki ovat Silmun tarinan

tarinanäyttämöitä huomioidakseni tämän tarinakäsikirjotuksessa, opinnäytetyöni produktissa.

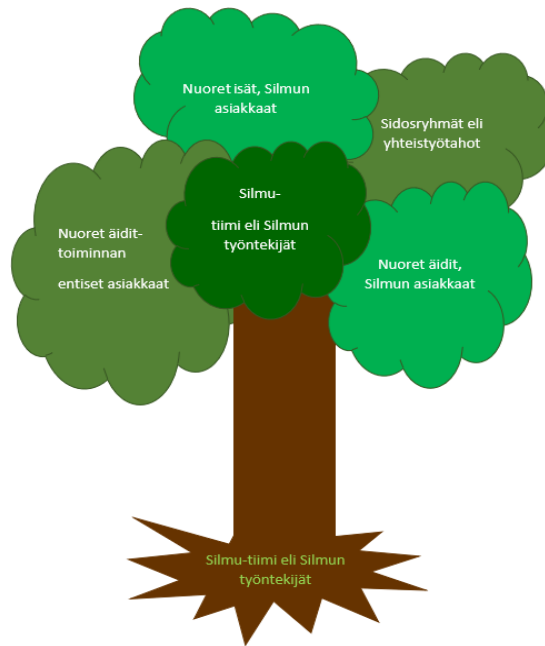
Kun yrityksen tarinaidentiteetti on tunnistettu ja tarinanäyttämö on suunniteltu tukemaan tarinokokemusten tuottamista, aletaan tuottamaan asiakkaalle palveluita, joissa on tarinallisuutta. Yrityksen ydintarina käsikirjoitetaan osaksi palveluita ja luodaan kokonaisvaltainen kokemus, jossa on punainen lanka, juoni. Tarinakäsikirjoittamisen prosessissa hyödynnetään muun muassa palvelumuotoilun rakennuspalikoita: palvelun kontaktipisteitä, palvelutuokioita ja palvelupolkua. (Kalliomäki 2014, 149)

Palveluiden tarinakäsikirjoituksissa määritellään jokaisen palvelutuokion sisältö kronologisessa järjestyksessä ja käsikirjoitukseen kirjataan, miten tarina näkyy, kuuluu, tuntuu, maistuu ja tuoksuu palvelun eri vaiheissa. Sen pohjana on yrityksen tarinaidentiteetti ja siinä huomioidaan eri asiakaskohderyhmien tarpeet ja toiveet tarkasti. (Kalliomäki 2014, 188–189.) Tarinaidentiteetin tunnistamisen jälkeen, pohjustaessani sitä käsikirjoitusvaiheeseen, muuttui aineistoni symbolisemmaksi ja vertauskuvallisemmaksi pohjaksi tarinalle.

Opinnäytetyöni tuotoksena syntyi tarinakäsikirjoitus, jossa Silmun tarinaa kerrotaan kolmen kertojan äänellä. Tarinakäsikirjoitus on luotu ydintarinan pohjalta ja se heijastelee yrityksen arvoja ja asiakkaan unelmia. Kuvaa seuraavissa luvuissa vaihe vaiheelta Silmu-toiminnan tarinallistamisprosessin.

6 AINEISTON KERUU STOORIPUUN AVULLA

Opinnäytetyön aineiston kokosin keräämällä tunnelmia toiminnasta entisiltä ja nykyisiltä asiakkailta, työntekijöiltä ja sidosryhmiltä. Myös Silmu-toiminnan työntekijöiden työhön liittyvien kehittämisprosessien tuotokset muodostavat osan aineistoa. Aineisto sijoittuu Stooripuussa sen juuriin ja oksistoon. Tässä luvussa kuvailen eri aineistot ja niiden keräämisprosessin.

Kuva 3. Tutkimusaineisto.

6.1 Juuret, aidot timantit

Kalliomäen (2014, 80–82) mukaan Stooripuun juuret kuvaavat symbolisesti sitä, että tarinallistamisessa tuodaan tarinatekojen keinoin esiin yrityksen näkymättömissä olevat arvot ja historia. Nämä tärkeimmät tekijät eli aidot timantit kirjataan sanoina stooripuun juuriin. Juuret kuvastavat kiteytettynä ja yksinkertaistettuna sitä, mihin koko yrityksen olemassaolo perustuu ja Stooripuussa nämä arvot kasvata lopulta näkyviksi puun oksistoon. Juuret kertovat siitä, miksi yritys on olemassa ja mikä on sen merkitys asiakkaille. Ne vastaavat seuraaviin kysymyksiin:

- Mikä on olennaista tyyliissä ja tavassa toimia?
- Mikä on palvelun ydin?
- Mitä ovat tärkeimmät arvot?
- Millainen on yrityksen historia?
- Millainen on palveluympäristö?
- Millainen on asiakkaan palvelukokemus? (tavoitekokemus)
- Mitä muutamme asiakkaan elämässä?
- Mitä fiilistä välitetään?
- Miksi yritys on olemassa?

Opinnäytetyössäni nämä timantit syntyivät Silmu-toiminnan työntekijätiimin prosesseina syksyn 2017 aikana. Tiimi ja koko työmuoto oli uusi ja arvoja luotiin peilaten toimintaa Loisto settlementin arvoihin ja Nuoret äidit-toiminnan historiaan. Tähän osioon keräsin aineistoa suoraan ainoastaan yhden kerran tiimin kehittämispäivänä elokuussa 2017, muilta osin

kokosin itse aineiston jälkikäteen erilaisten prosessien tuotoksista syksyn aikana.

6.1.1 Työpajatyöskentely stooripuun parissa

Elokuussa 2017 Silmu-tiimin kehittämispäivillä esittelin Stooripuu-menetelmän ja opinnäytetyöni ajatuksen tiimille. Suullisesti pyysin ja sain luvan aineiston käyttöön tutkimuksessani.

Kun olin esitellyt, mistä Stooripuun juuret koostuvat, annoin jokaisen pohdittua itsekseen sanoja ja ajatuksia, jotka heidän mielestään kuvaavat juuria, aitoja Silmu-toiminnan timantteja. Nämä laput käytiin yhdessä läpi ryhmitellen jo samalla niitä eri teemoihin.

6.1.2 Strategiatyöskentelyä ja arvopohdintoja

Loisto settlementin strategiatyö oli täydessä vauhdissa opinnäytetyöprosessini aikana. Strategia oli valmistumassa samoihin aikoihin opinnäytetyöni aikana. Koska strategia oli koko opinnäytetyöprosessini ajan keskenäinen, en avaa sitä tässä opinnäytetyössäni perusteellisesti, mutta sivuan sitä siinä määrin kuin se tuotti työhöni aineistoa.

Strategiatyössä koko järjestön henkilöstö oli jossain määrin mukana. Koko henkilöstön yhteisillä kehittämispäivillä syyskuussa 2017 käytiin yhdessä henkilöstön kanssa läpi siihen mennessä hahmoteltuja strategisia tavoitteita. Kehittämispäivän aikana työstettiin lyhyesti myös omissa tiimeissä senhetkisiä versioita strategisista tavoitteista. Poimin opinnäytetyöhöni niitä teemoja, jotka nousivat esiin tästä tiimin keskustelusta

Silmu-tiimin omassa kehittämispäivässä marraskuussa 2017 oli yhtenä teemana sukupuolisensitiivisyys, joka on tärkeä osa järjestön arvoja. Järjestön sukupuolisensitiivisen työn koordinaattori oli mukana herättelemässä keskustelua teemasta. Päivän aikana pohdittiin työmuodon arvoja ja sitä, miten sukupuolisensitiivisyys näkyy työssämme. Näistä pohdinnoista keräsin myös keskeiset teemat osaksi Stooripuun juuria.

6.2 Runko, asiakas

Juurten määrittelyn jälkeen siirrytään Stooripuun runkoon ja määritellään pääasiakaskohderyhmä. Tarinallistamisen näkökulmasta on ensiarvoisen tärkeää, että yrityksessä tiedetään ja tunnetaan pääasiakasryhmä, jonka näkökulmasta tarinaidentiteetti rakennetaan. On hyvä tuntea, mitä kohderyhmän asiakas toivoo, pelkää ja arvostaa. (Kalliomäki 2014, 82, 94)

Silmu-toiminnan pääkohderyhmä on helposti määriteltävissä: nuoret äidit, nuoret isät ja lapset. Lisäksi kohderyhmänä on isovanhemmat ja muut perheenjäsenet. Näistä kohderyhmästä voisi luoda paljon erilaisia asiakasprofiileja. Varsinaisesti tämän prosessin aikana ei lähdetty luomaan asiakasprofiileja, vaikka tiimin keskusteluissa aiheen äärellä erilaisia asiakasprofiileja toki vilahteli.

6.3 Maan taso, tuotteet ja palvelut

Yrityksen tuotteet ja palvelut kirjataan rungon eli asiakkaan molemmin puolin. Tähänkin riittävät pelkät avainsanat. Kun palvelutkin on kirjattu näkyviin, on helpompi pysyä fokuksessa ja puusta näkyy koko ajan, mitä palveluita tukemaan ja erilaistamaan tarinaa ollaan luomassa. Asiakkaan kokemus tulee todeksi tuotteiden ja palveluiden kautta. (Kalliomäki 2014, 87.)

Kirjasin Silmu-toiminnan palvelut ylös hyvin nopeasti tiimin läsnä ollessa samassa yhteydessä, kun yhdessä työstimme puun juuria. Rungossa näkyvät toiminnan säännölliset ja pysyvät palvelut, jotka muodostavat Silmun perustoiminnan. Näiden lisäksi voi syntyä uusia kokeiluja ja palveluita, joita ei kuitenkaan tässä vaiheessa kirjattu runkoon.

6.4 Oksisto, tarinaelementit

Stooripuun oksisto on Kallioniemen (2014, 87) mukaan tarinallistamisen tärkein vaihe. Sinne kirjataan sellaisia tarinallisia elementtejä, joista yrityksen palveluihin saattaisi syntyä tarinallisuutta. Kalliomäki (mt.) mainitsee Rolf Jensenin ajatuksen sydänmyrskystä, jota tulisi käyttää aivomyrksyn sijaan. Tarinaelementtejä etsiessä käytetään apuna tunteita eikä anneta järjen sumentaa sydämen ääntä.

Tässä vaiheessa toimivat hyvin miellelyhtymäkartat, joiden kautta syy-seuraus-suhteet syntyvät kuin itseksseen. Voidaan käyttää metaforia tai symboleita ja pohtia asioita uusista näkökulmista. Vaihe on tarkoitettu ideoinnille ja oksistoon voidaan kuvata hullujakin asioita. Tällä tavoin luodaan linkkejä asioiden välille. Tarina konkretisoituu vertauskuvien avulla ja oikein valitut kysymykset oksistoa täytettäessä ohjaavat konkretiaan pois abstraktista ja liian analyttisestä ajattelusta. (Kalliomäki 2014, 89.)

Tutkimukseni pääaineisto on juuri tämä oksiston aineisto. Sitä keräsin entisiltä ja nykyisiltä asiakkailta, sidosryhmiltä sekä silmun työntekijöiltä. Koska oksiston on tarkoitus tuoda esiin uusia näkökulmia, pyrin muodostamaan sellaiset aineistonkeruutavat, jotka eivät ohjaa vastaajia liikaa. Eri kohderyhmien kanssa käytin erilaisia aineistonkeruutapoja.

6.4.1 Asiakkaat

Silmu-toiminnan pääkohderyhmä on nuoret äidit, nuoret isät ja heidän lapsensa. Palvelumuotoilun ytimessä on asiakasymmärrys ja asiakkaan kokemukset palvelusta ja tavoitteena on ymmärtää asiakkaiden tarpeita, odotuksia, motivaatiotekijöitä ja arvoja (Ahonen, 2017, 34; Tuulaniemi, 2011, 71). Siksi asiakkaan ääni on erittäin keskeinen osa aineistoani.

Nuorten äitien toiminnalla on jo pidempi historia, siksi äitien ääni korostuu aineistossa. Nuoria isiä toiminnassa on vasta vähän, joten isien osuus aineistossa jäi huomattavasti vähäisemmäksi. Silmun toiminnassa käyvät lapset ovat iältään niin nuoria, että heidän ääntään ei suoraan aineistossa näy. Lasten ääni tuli jonkin verran esiin vanhempiensa kautta, vaikka sitä en erikseen kysynyt. Lapset ovat aineistossa läsnä vanhempiensa kautta.

Löytänä ja Kortesus (2011, 11) kuvaavat asiakaskokemuksen olevan niiden kohtaamisten, mielikuvien ja tunteiden summa, jonka asiakas yrityksen toiminnasta muodostaa. Aineistonkeruussa pyrin mahdollistamaan, että tämä monen tekijän summa tulee aineistossani näkyviin. Pyrin siihen, että asiakkaat tuottavat tarinoita, tunteita ja tunnelmia ilman, että ohjasin heitä liian ohjaavilla kysymyksillä.

Asiakasaineistossa on myös äitien itse tuottamaa julkista materiaalia, joiden katsoin tuottavan toivomaani materiaalia: kaksi Facebookissa julkaistua videota ja yksi blogikirjoitus. Vaikka tämä aineisto on julkisesti nähtävissä, en käytä näitä lähdeluettelossani suojatakseni asiakkaiden yksityisyyttä. Koska asiakkailla on oikeus poistaa julkinen materiaali halutessaan, en paljasta heidän yksityistietojaan viittaamalla suoraan blogiin tai videoklippiin.

6.4.2 Silmu -tiimi

Silmu-tiimin kehittämispäivillä elokuussa 2017 juurien pohdinnan jälkeen ohjasin tiimille mielikuvaharjoituksen, jossa oli alkuun pieni rentoutusosuus ja sen jälkeen mielikuvamatka Silmu-toimintaan. Mielikuvissa korostin, että vaikka kerron tarinaa, ei ajatuksiin ja kuviin tarvitse juuttua, mielikuvien voi antaa mennä omia ratojaan. Mitään ei tarvitse tietoisesti luoda. Mielikuvissa vein tiimin äitiryhmään, joka oli osalle vieras ja osalle tuttua arjen työtä. Pyysin aistimaan ääniä, tunnelmia, värejä, sanoja ja ehkäpä jopa kohtaamaan jonkun henkilön. Samoin vein heidät kohtaamaan nuoria isiä. Ohjasin mielikuvamatkan uuteen perheiden tilaan. Myös tiimi kohdattiin mielikuvaharjoituksessa. Lopuksi mielikuvissa ympärillä oli

jonkinlainen tapahtuma, jossa oli läsnä perheitä, isiä, äitejä ja lapsia. Sen jälkeen palattiin rauhassa kehittämispäivän tilaan.

Ohjasin jokaisen tiimin jäsenen heti mielikuvaharjoituksen jälkeen kirjoittamaan post it-lapuille intuitiivisesti sanoja, joita mielikuvista heräsi sekä keräämään kuvia, joissa oli läsnä vallinnut tunnelma. Itse lehdistä leikkamiani kuvia erilaisista aiheista oli tarjolla noin 300 kappaletta. Sanalaput ja kuvat koottiin yhteen. Luin sanat tiimille ja kuvia katseltiin yhdessä. En pyytänyt purkamaan tunnelmia henkilökohtaisesti, mutta jokainen sai halutessaan kertoa, mitä kyseinen prosessi ja nyt nähtävillä olevat kuvat ja sanat herättivät. Myös keskustelun aiheet keräsin aineistooni.

6.4.3 Entiset äidit

Silmu-toiminta on syntynyt Nuoret äidit-toiminnan tarpeista ja toiminnan historia on iso osa tämänhetkistä tarinaidentiteettiä. Siksi halusin esiin entisten Nuoret äidit-toiminnan kävijöiden äänen. Aikaisemmat asiakaskokemukset antavat tietoa siitä, millainen tarina kulkee niiden äitien mukana, jotka ovat toiminnasta jo poistuneet.

Entisiä asiakkaita tavoittelin Facebookin ja Instagramin kautta. Löysin sosiaalisesta mediasta useita aiemmin toimintaan osallistuneita äitejä ja laitoin heille yksityisviestin. Lisäksi laitoin omaan Facebookin työprofiiliini julkisen päivityksen, jossa pyysin tarinoita toiminnastamme. Jotkut tavoittamani entiset asiakkaat olivat jakaneet tätä ilmoitusta muille entisille asiakasäideille, jotka kuuluivat heidän omiin verkostoihinsa.

Aineistoa pyysin hyvin vapaamuotoisesti. Kerroin uudesta toiminnasta ja opinnäytetyöstäni sekä anonymiteetistä, josta pidän huolen aineistoa analysoidessani. Pyysin tarinoita tekstinä, kuvina tai millaisina tahansa luovina tuotoksina. Mukaan liitin muutaman apukysymyksen, vaikka korostinkin, että ilmaisu saa olla vapaata. Apukysymykset olivat:

- Millaisena ajanjaksona elämässäsi muistat ajan, jolloin kävit Nuoret äidit-toiminnassa?
- Mitä tunteita muistat kokeneesi Nuoret äidit-toiminnassa (ryhmät, yksilötapaamiset ym.) Yksittäisiä hetkiä tai yleistä tunnelmaa.
- Jäikö jokin kokemus, kohtaaminen tai tapahtuma erityisesti mieleen?
- Jos kohtaisit nyt nuoren äidin, joka pohtii uskaltaako osallistua Nuoret äidit-toimintaan, mitä sanoisit hänelle?
- Mitä olisit toivonut olevan toisin Nuoret äidit-toiminnassa?
- Mitä muuta tulee mieleen, kun muistelet Nuoret äidit-toimintaa?

Edellä mainituin keinoin sain kirjalliset vastaukset kahdelta entiseltä asiakasäidiltä. Toinen näistä sisälsi tekstin lisäksi myös kuvamateriaalia. Lisäksi käytin aineistona videoklippä, jonka Silmu-toiminnan harjoittelija teki

syksyllä 2017. Videossa entinen Nuoret äidit-toiminnan asiakas kertoi kokemuksistaan ja siitä, miltä toimintaan osallistuminen näyttäytyi vuosien jälkeen. Video on julkaistu Silmu-toiminnan Facebookissa syksyllä 2017. En julkaise tätä lähdeettä lähdeluettelossa anonymiteettisuoja vuoksi, koska äidillä on oikeus halutessaan toivoa videon poistamista Facebookista.

6.4.4 Nykyiset äidit

Parhaillaan Silmun nuoret äidit-toiminnassa käyvien äitien tuottamaa aineistoa keräsin nuorten äitien ryhmistä, Silmu-toiminnasta syksyn 2017 aikana tehdystä opinnäytetyöstä sekä yhdestä blogikirjoituksesta ja yhdestä Silmun facebook-sivuilla julkaistusta videoklipistä.

Osallistuin Helsingissä ja Espoossa toimiviin nuorten äitien ryhmiin marraskuussa 2017 ja tammikuussa 2018. Kaksi ryhmistä oli suljettuja ryhmiä ja kaksi avointa ryhmää. Alun perin suunnitelma oli kerätä joka ryhmässä aineisto samalla tavoin, mutta kuten Hirsjärvi ym. (2008, 160–161) kirjoittavat, kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä, suunnitelmaa muutetaan tarvittaessa olosuhteiden mukaisesti ja tutkija tekee oman tutkimuksensa omalla, ainutlaatuisella tavallaan. Näin ollen muovasin aineistonkeruutapaa ryhmien suomien mahdollisuuksien mukaan.

Marraskuussa 2017 osallistuin Espoossa kahteen nuorten äitien ryhmään, avoimeen ryhmään sekä suljettuun ryhmään, jossa oli sekä pian synnyttäviä että juuri synnyttäneitä nuoria äitejä. Avoimeen ryhmään osallistui seitsemän äitiä ja seitsemän lasta. Suljetussa ryhmässä paikalla oli kaksi äitiä ja yksi vauva.

Avoimeen ryhmään menin mukaan vasta ryhmän loppuvaiheilla. Äidit olivat minulle ennestään tuntemattomia. Kerroin opinnäytetyöstäni ja annoin ohjeistuksen tehtävään. Pyysin äitejä hyvin spontaanisti ja intuitiivisesti kirjoittamaan post-it-lapuille sanoja ja ajatuksia siitä, millaisia ajatuksia Nuoret äidit-toiminta aiheutti heissä silloin, kun he kuuluivat toiminnasta ensimmäistä kertaa. Toisen värisille lapuille pyysin sanoja siitä, miltä toiminta tuntuu nyt. Lopuksi pyysin heitä keräämään kuvia siitä, millaisia tunteita toiminta heissä herättää. Kyseessä olivat samat kuvat, joita tiimiläiset olivat keränneet työskentelyssään aineistokseni. Lopuksi keräsin valitut kuvat lattialle kaikkien nähtäväksi ja annoin vapaaehtoisen mahdollisuuden kertoa kuvien herättämistä ajatuksista jotakin.

Tämä avoin ryhmä oli vilkas ja hälyinen. Se, että menin mukaan ryhmään vasta sen loppuvaiheessa, saattoi vaikuttaa aineiston laatuun siten, että lapset olivat perään katsottavia ja osan äideistä oli vaikea keskittyä tehtävään. Tässä ryhmässä olin enemmän ulkopuolisen ihmisen roolissa, kuin muissa ryhmissä, mikä johtui varmasti osittain siitä, että en ollut koko

ryhmäaika mukana, mutta myös äitien ja lasten runsaasta määrästä ja siitä, että he olivat minulle entuudestaan tuntemattomia äitejä.

Espoon suljetussa ryhmässä olin mukana koko ryhmäkerran ajan ja roolini oli selkeästi olla yksi ohjaajista, vaikka nämäkin äidit olivat minulle entuudestaan tuntemattomia. Olin ryhmässä mukana jo alun kuulumiskierroksella osallistuen keskusteluihin ja tunnelma tuntui jo aluksi luottamukselliselta ja siltä, että koin voivani kysyä äitien toiveita tutkimukseen osallistuvasta. Niinpä kirjoittamisen sijaan tarjosin äideille mahdollisuuden keskustelemaan osallistumiseen ja he tarttuivat siihen. Esitin samat kysymykset kuin edellisen ryhmän kirjoitusvaiheessa ja pyysin äitejä valitsemaan kuvat näillä teemoilla. Sen jälkeen keskustelimme kuvien kautta heränneistä ajatuksista. Tässä ryhmässä aineisto syntyi siis ryhmähaastattelun keinoin.

Tammikuussa 2018 osallistuin odottavien nuorten äitien ryhmään Helsingissä. Paikalla oli kolme äitiä. Äidit olivat minulle entuudestaan vieraita. Olin paikalla koko ryhmän ajan ja keräsin aineiston samalla tavoin kuin Espoon avoimessa ryhmässä, eli sanojen, kuvien ja vapaamuotoisen keskustelun avulla. Samalla tavoin etenin myös Helsingin avoimessa äitiryhmässä tammikuussa 2017. Tuolloin paikalla oli viisi äitiä ja kuusi lasta. Nämä äidit olin tavannut aikaisemminkin Nuoret äidit-toiminnassa. Näissä ryhmissä keskusteluosuus oli lyhyehkö verrattuna Espoon suljettuun ryhmään, jossa aineisto kerättiin ainoastaan keskustellen, mutta tuotti enemmän aineistoa kuin Espoon hälyinen avoin ryhmä, jossa keskustelu oli haasteellisista.

Yksi nuorista äideistä teki Silmu-toiminnalle marraskuussa 2017 videon, jossa hän kertoi osallistumisestaan Nuoret äidit-toimintaan. Video oli alun perin tarkoitettu näytettäväksi Silmu-tilan avajaisissa ammattilaisille, mutta äiti antoi luvan julkaista videon myös sosiaalisessa mediassa. Yksi äideistä kirjoitti blogissaan kokemuksia nuorten äitien ryhmässä. Näistä aineistoista keräsin itse teemat aineistooni.

Sosionomiopiskelija teki syksyllä 2017 opinnäytetyön Silmu-toiminnasta. Opinnäytetyöhön haastateltiin kolmea parhaillaan toimintaan osallistuvaa nuorta äitiä ja kolmea nuorta isää (Räsänen 2017). Tästä opinnäytetyöstä poimin omaan tutkimukseeni liittyvät teemat aineistooni.

Yhteensä aineistossani näkyy kahdeksantoista nykyisen kävijä-äidin ääni. Koska osa äideistä on monessa mukana ja käy myös molempien kaupunkien ryhmissä, luku on pienempi kuin edellä mainitsemani äitien määrät yhteenlaskettuna, koska muutamassa tapauksessa sama äiti osallistui useampaan kuin yhteen vaiheeseen tutkimustani.

6.4.5 Nykyiset isät

Isät ovat toiminnassa uusi kohderyhmä. Opinnäytetyöni aineistonkeruun aikana Silmun toiminnassa oli mukana vasta 16 isää, joista suurin osa kävi toiminnassa epäsäännöllisesti. Ryhmätoiminta ei vielä käynnistynyt tänä aikana, sen sijaan isät kävivät kahdenkeskisissä tapaamisissa isätyöntekijän kanssa ja satunnaisissa perhetapahtumissa ja -leireillä.

Laitoin toiminnassa käyneille isille WhatsApp-viestin, jossa pyysin isiltä tunnelmia toiminnasta. Sain kahdelta isältä vastausviestin. Yksi isä koki kirjoittamisen olevan hankalaa ja hänet tapasin aineistokeruun merkeissä. Tämän isän tapaamisessa oli teemahaastattelun piirteitä, koska kysyin häneltä samat kysymykset, joihin olin toivonut vastauksia viestein. Haastattelu oli lyhyt, koska pitäydyin samoissa kysymyksissä, jotka muillekin kohderyhmille esitin. Viestini seurauksena sain siis yhteensä aineistoa kolmelta nuorelta isältä.

Maria Räsänen (2017) opinnäytetyössään oli haastateltu kolmea äitiä ja kolmea isää. Opinnäytetyössään ei eroteltu äitien ja isien vastauksia, joten tämän aineiston osalta en pystynyt erittelemään äitien ja isien vastauksia. Tämän seikan huomioin analyysissäni. Kuitenkin opinnäytetyöaineistossa tulee esiin kolmen isän ääni. Yhteensä aineistossani on siis kuuden isän tuottamaa aineistoa.

6.4.6 Sidosryhmät

Opinnäytetyöhöni oli tärkeää saada myös sidosryhmien näkemys toiminnasta. Tämän osuuden aineistosta keräsin lähettämällä sähköpostiviestin noin 30 henkilölle, jotka olivat olleet jollain tavalla mukana aiemmin Nuoret äidit-toiminnassa tai nykyisessä Silmu-toiminnassa. Postituslistalla oli ohjausryhmien edustajia, toiminnassa mukana olleita vapaaehtoisia, ryhmänohjaajia ja opiskelijoita sekä muita yhteistyötahoja.

Pyyntöni yhteydessä kerroin toiminnan hallinnollisesta muutoksesta, opinnäytetyöstäni sekä tutkimukseni tarkoituksesta. Niille, jotka ovat nähneet toimintaa uuden Silmu-toiminnan aikana pyysin tarinoita Silmusta ja aiemmin mukana olleille Nuoret äidit-toiminnasta alla olevalla pyynnöllä.

Kerro vapaamuotoisesti muistosi, tarinasi tai käsityksesi Nuoret äidit-toiminnasta. Tarinan on hyvä sisältää tunteita ja tunnelmia, joita toiminnasta on herännyt. Vaihtoehtoisesti voit tehdä minkä tahansa luovan tuotoksen kokemuksistasi. Sekin riittää, jos annat sanoja tai kuvia, joita toimintaa ajatellaan tulee mieleen.

Sain avoimen kirjoitetun vastauksen sähköpostitse neljältä henkilöltä, joista kaksi on ollut mukana toiminnassa syksyn 2017 aikana, yksi aiemmin Nuoret äidit-toiminnassa ja yksi yhteistyötahon edustaja, joka on vuosia

seurannut toimintaa sivusta. Vastauksista poimin esiin nousseet teemat aineistooni.

6.5 Stooripuun aineiston analyysi: oksiston peilausta juuriin

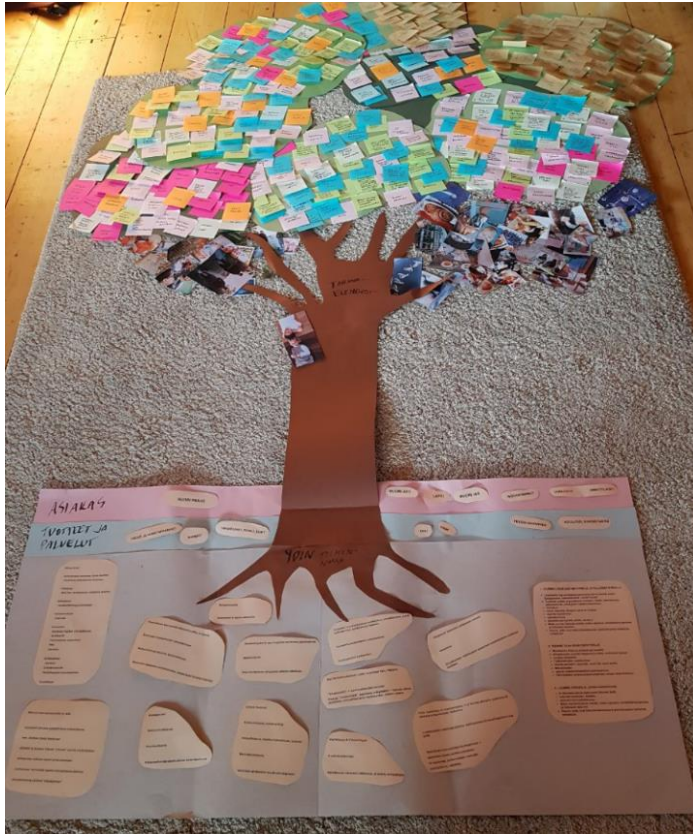
Jotta aineisto olisi helpommin hahmotettavissa, sijoitin sen konkreettisesti Stooripuuhun. Tein Stooripuusta itselleni visuaalisen kokonaisuuden, johon kirjoitin tiivistettyinä teemakokonaisuuksina juuriin toiminnan ytimen. Oksistoon kokosin kaiken saamani aineiston sanoiksi ja lauseiksi koodatuna. (Kuva 3.)

Pääasiallinen aineistoni oli oksisto. Koska aineistoa oli sekä kuvina, sanoina, lauseina ja tarinoina, päätin koodata ne kiteytetyssä muodossaan. Jokaisen kerrotuista ja kirjoitetuista tarinasta esiin tulleen merkityksen, tunteen ja konkreettisen aiheen kirjasin omalle post-it-lapulleen. Mukana oli myös tiimissä ja ryhmissä tuotetut sanat, jotka värikoodasin uudelleen. Aiheet koodasin eri värisille lapuille sen mukaan, keneltä ja miten aineisto oli lähtöisin. Näin minun oli analyysivaiheessa helpompi erottaa, keneltä kaikilta mikäkin teema nousi esiin.

Edellisen seurauksena Stooripuun oksistoon syntyi noin 350 lappua. Näiden lisäksi oksistoon kuului 70 kuvaa. Oksiston analysointi oli analyysin tärkein vaihe tarinakäsikirjoituksen osalta. Järjestelin sanoja aihealueittain teemoitellen. Tämä ei ollut yksinkertaista, koska teema-alueet eivät olleet ennalta suunniteltuja vaan annoin niiden nousta aineistosta. Moni lappu sopi useamman otsikon alle ja tein samalla muistiinpanoja havainnoistani. Mukana kuljetin kuvia ja niistä nousevia teemoja.

Jokaisen teema-alueen yhteydessä poimin juurista ne teemat, jotka vastasivat oksistosta nousseita aiheita. Näitä peilasin toisiinsa, jotta pystyin analysoimaan, kuinka toiminnan arvot, tavoitteet ja strategia tulevat näkyviin toiminnasta syntyneissä kokemuksissa.

Lopulta oksiston pohjalta muodostin kuusi kokonaisuutta, jotka esittelen seuraavassa luvussa. Näitä analysoin erillisinä ryhminä, mutta vielä näissäkin teemoissa osoittautui olevan päällekkäisyyksiä. Vaikka tämä hankaloitti ryhmittelyä ja analysointia, pidin tätä positiivisena asiana, koska koin sen osoittavan Silmun tarinan jo olevan varsin yhtenäinen, kun teemat ja asiat kietoutuivat toisiinsa.

Kuva 3. Tutkimusaineisto Stooripuun muodossa.

7 STOORIPUUN SATOA

Kun Stooripuu on rakennettu, lähdetään Kalliomäen (2014, 92) tarinallistamismenettelmissä karsimaan ja kiteyttämään eli poimimaan oksiston tarinaelementeistä palvelun tavoitteita parhaiten palvelevat asiat, jotka heijastavat yrityksen arvoja. Jatkotyöskentelyyn valitaan parhaimmat. Tutkimusaineistossani muodostui selkeästi eri aihealueita, eikä varsinaisesti pois tarvinnut jättää kuin muutama yksittäinen asia. Nämäkin päätin vielä käsitellä muiden kokonaisuuksien sisällä.

Käsitys palvelusta ja sen laadusta muodostuu usein kokemuksesta ja sen toimivuuden voi siksi hahmottaa ilmiöksi, jota ei välttämättä voi täsmällisesti määrittellä mitata tai analysoida (Stenvall & Virtanen 2012, 63). Tämä osoittautui todeksi, kun huomasin, että ilmiöt liikkuvat limittäin toistensa ympärillä ja oli vaikea nimetä niitä minkään otsikon alle. Päätin kuitenkin kokeilla, ja lopulta analysoin tuloksia näiden kuuden osa-alueen alla.

7.1 Silmu vertaistuen tarjoajana ja ystävyysmahdollistajana

Vertaistuki ja uudet ystävät nousivat aineistossa esiin hyvin vahvasti. Äidit nostivat vertaistuen erittäin vahvasti esiin. Se kävi ilmi niin nykyisten kävijöiden palautteissa kuin entisten kävijöidenkin tarinoissa. Kaikki tutkimukseen osallistuneet entiset kävijät mainitsivat toiminnasta jääneen ystävän tai ystäviä, jotka ovat läheisiä edelleen. Näin ollen vertaistuen merkitys kantaa parhaillaan pidemmällekin kuin vain toiminnassa käymisen ajanjaksoon. Pari nykyisistä äideistä mainitsi kokeneensa jo etukäteen kuullessaan toiminnasta helpotuksen tunteen siitä, että on muitakin samassa elämäntilanteessa olevia, kun taas pari äitiä tuotti luulleensa toiminnan olevan kohdennettu erilaisille äideille, kuin he itse kokivat olevansa.

Vertaistuki tuntuu olevan tässä yhteydessä hyvin tunnepitoinen käsite. Sidosryhmienkin kommentteissa vertaistuki toi mieleen omat muistot ja nosti siten tunteet pintaan. Muuten sidosryhmien ja tiimin kommentteissa ei kovin vahvasti vertaistukea nostettu esiin, mutta Stooripuun juurissa tämä mainittiin, ja sen tarjoaminen koetaankin vahvasti toiminnan perustehtävänä.

Vaikka vertaistuen tarjoaminen onkin keskeinen osa Silmun toimintaa, nousee äideiltä vahvasti esiin sana ystävyys. Vertaistuki on siis usean äidin kohdalla johtanut syvempään ystävyYTEEN, joka kantaa muillakin elämän osa-alueilla. Entiset kävijät kuvailivat ystävyysmerkitystä vielä vuosien päästä ja yksi muutama vuosi sitten toiminnassa käynyt äiti lähetti tarinan mukana kuvia niin äitien kuin lastenkin ystävyystyöstä ja yhdessäolosta nykyisin. Muutamassa palautteessa mainittiin toiminnan kautta löytynyt kummi lapselle. Kummiksi pyytäminen ja ryhtyminen oli tapahtunut toisilla jo toimintaan osallistumisen aikana ja joillakin vuosien päästä seuraavan lapsen kohdalla. ”Sain ikuisen ystävän” mainitsi eräs entinen asiakas.

Yksittäiset isät, jotka palautetta antoivat, eivät olleet vielä kokeneet ryhmätoimintaa eivätkä tutustuneet muihin nuoriin isiin, mutta Räsäsen opinnäytetyöhaastatteluihin osallistuneet isät olivat olleet perheleirillä ja tuottivat palautetta myös tästä aiheesta. Haastatteluissa jokainen leiriläinen oli tuottanut vertaistuen olevan positiivinen asia toiminnassa, joten myös isät olivat kokeneet näin.

Toiminnan ytimessä toki on vertaistuen tarjoaminen. Se esiintyi henkilöstön tuottamista juurista ihan sellaisenaankin. Samoin siellä mainittiin yksinäisyys, johon vertaistuki tuo apua sekä yhteisöllisyys, joka on liitettävissä vertaisuuteen myös.

Kuulluksi ja nähdyksi tuleminen sekä dialogisuus nousivat juurissa myös esiin. Nämä voi liittää sekä kohtaamisiin toiminnan työntekijöiden kanssa, mutta myös vertaistukeen. Myös oma oivaltaminen ja onnistumisen kokemukset uudessa roolissa voivat liittyä pitkälti vertaisuuteen.

Moninainen äitiys. erilaiset perhemallit ja moninaisuus liittyvät myös vertaisuuteen. Tietoisuutta näistäkin voidaan synnyttää monin tavoin, mutta vertaisuuden kokemukset juuri nuorena vanhemmuudessa voivat syntyä hyvinkin erilaisista lähtö- tai perhetilanteista huolimatta ja vahvistaa asiakkaiden toisiinsa kohdistuvaa ymmärrystä erilaisista tilanteista huolimatta. Eräs äiti valitsi kuvan karamellipussista, jossa oli eri värisiä ja -näköisiä karamelleja. Hän kertoi valinneensa sen kuvaamaan keskenään erilaisia äitejä, jotka liittyvät yhteen.

Kun Terhi Peltokorpi (2016, 90-91) tutki Nuoret äidit toimintaa gradussaan, nousi vertaistuki keskeiseksi tulokseksi äitien kokemuksessa jo silloin. Äidit olivat kokeneet, että vaikka he olivat ihmisinä erilaisia, loivat äitiys ja nuoruus heidän välillään voimakkaan yhteisöllisyyden. Vertaisuus koettiin huoltien lievittäjinä ja vertaisryhmässä käyty keskustelut olivat vahvistaneet äitien uskoa äitiydestä selviytymiseen.

Vertaistuki näyttäisi olevan Silmu-toiminnassa varsin keskeinen ja pysyvä ilmiö. Sitä halutaan tarjota, ja se myös koetaan vahvasti tärkeäksi osaksi toimintaa. Tämä on tullut esiin niin aiemmissa tutkimuksissa kuin tämän opinnäytetyön aineistossa.

7.2 Silmu luomassa yhteisöllisyyttä

Kun asiakkaat kuvasivat Silmun toimintaa, luottamuksellinen ja avoin ilmapiiri kohdistuivat sekä fyysiseen paikkaan ja työntekijöihin että turvalliseen yhteisölliseen tunnelmaan. Useassa kommentissa mainittiin yhteenkuuluvuus, yhdenvertaisuus ja yhteisöllisyys. Äidit kertoivat, kuinka toiminnassa erilaiset äidit tulevat toimeen keskenään. He käyttävät ilmaisia avoin ja lämmin porukka, rento ja vastaanottava ilmapiiri sekä turvallinen ilmapiiri. Kommentit eivät suoraan kerro, tarkoittaako porukka työntekijöitä, muita äitejä vaiko molempia. Ilmapiirin luomiseen taas vaikuttavat kaikki osapuolet, vaikka toki työntekijät mahdollistavat ja pyrkivät omalla toiminnallaan luomaan luottamuksellisen ja avoimen ilmapiirin.

Tiimiltä ja äitiryhmistä kootuissa kuvissa oli yhteensä kahdeksan yhteisöllisyyteen liittyvää kuvaa. Osan kuvien valitsijat sanoittivat minulle itse, ja osan tulkitsin kuvista analyysivaiheessa. Lisäksi muutamassa kuvassa teemana oli lämpö ja 11 kuvassa ruoka (leipominen, lämpö, syöminen, tarjoilu) joka voi kuvastaa montaa asiaa, mutta käydyissä keskusteluissa esimerkiksi korvapuustin sanottiin kuvaavan lämpöä ja välittämistä.

*Ohjaajat ja muut äidit huomioivat
äiti 19v.*

Vaikka suurin osa muihin kävijöihin kohdistuvista kommenteista tuli äideiltä, mainitsivat myös isät rennon ilmapiirin. Tämän voi olettaa kohdistuvan sekä työntekijöihin että tiloihin. Sekä äidit että isät mainitsivat sen, että tarvittaessa voi puhua avoimesti ja olla oma itsensä ja että paikasta tietää saavansa tukea. Yksi isistä kuvasi työntekijän kanssa käytyjä keskusteluita ”elämän miettimiseksi”. Positiiviseksi kuvattiin se, että kenelläkään ei ollut toimintaan tullessa itsestä mitään ennako-oletuksia.

Silmun arvoissa näkyy toisen kunnioitus, hyväksyntä ja suvaitsevaisuus. Lisäksi pyritään tarjoamaan asiakkaalle avointa ovea, riittävää aikaa, läsnäoloa ja yksilöllistä kohtaamista. Stooripuun juurissa nousivat näiden lisäksi esiin myös kuulluksi tulemisen ja kokonaisvaltaisuuden teemat sekä kodinomaisen ilmapiirin luomisen. Asiakkaille haluttiin luoda ilmapiiri, jossa hän kokee olevansa aina tervetullut.

Stenvallin ja Virtasen (2012, 65) mukaan laadukas asiakaskokemus syntyy huolenpidosta, kyvystä ottaa kontakti asiakkaisiin ja tavasta puhua asiakkaille, eli kysymys on siis asiakkaan tilannetta ymmärtävästä työotteesta. Näyttää siltä, että Silmussa on syntynyt tällainen ymmärrys.

Eräs sidosryhmäläinen toi esiin, että sen lisäksi, että toiminnan arvot ovat hyvät, on hienoa, että arvot ovat samat asiakkaille kuin henkilökunnallekin. Tämä kokemus tuo esiin sen, kuinka tärkeää on, että arvoja ei pohdita ainoastaan asiakkaan ja työntekijän vuorovaikutuksen kannalta, vaan ne pyritään pitämään koko yhteisöä koskettavina asioina. Tietoisuus ja kontakti itseän pidettiin tärkeinä arvoina työyhteisössä ja tämä pitää varmasti sisälleen myös arvojen tiedostamisen.

7.3 Paikan ja tunnelman merkitys Silmussa

Palvelusuunnittelukeskusteluissa on yhä enemmän kiinnitetty huomiota tiloihin ja tilasuunnitteluun. Nämä ovat vuorovaikutuksen ohella tärkeitä seikkoja, koska laadukkaan kokemuksen aikaansaaminen palveluista on hyvin kokonaisvaltaista. Asiakkaan kokemukseen voivat vaikuttaa hyvinkin pienet asiat. (Stenvall & Virtanen 2012, 65.)

Silmuun paikkana liittyvät kommentit liittyivät sekä fyysisiin tiloihin että ilmapiiriin ja tunnelmaan. Paikkoja, joihin tässä yhteydessä viitattiin, olivat Helsingin ja Espoon Tyttöjen Talot sekä uusi Silmu-tila. Useissa lapussa ja kerrotuissa kommenteissa mainittiin sana kotoisa. Muita fyysistä tilaa kuvaavia kommentteja olivat mm. kivan näköiset tilat ja se että tilassa tuoksui kahvi tai se, että lapsille oli tarjolla leluja ja välineitä. Uudesta Silmun tilasta mainittiin erikseen se, että paikka on juuri perheille suunnattu ja vastaanottava ympäristö.

Lapsi ja lapsenomaisuus näkyi hyvin monessa kuvassa. Yli kahdessakymmenessä kuvassa oli lapsi tai lapsia ja lisäksi oli muutama muu lapsiaiheinen kuva sekä pari raskaana olevan naisen kuvaa. Lapsikuvissa oli mukana imetyskuvia ja tämän lisäksi jopa yhdeksässä kuvassa esiintyi lasten kanssa aikuinen tai aikuisia. Lapset siis ovat hyvin keskeinen osa Silmua niin kommenttien kuin kuvienkin perusteella.

Enemmän sanat kuvasivat kuitenkin tiloissa vallinnutta ilmapiiriä. Lämminhenkisyys ja lämpö tulivat esiin monessa yhteydessä niin entisiltä ja nykyisiltä äideiltä kuin tiimiltä ja sidosryhmiltäkin. Muita kommentteja olivat turvallisuus, rento ilmapiiri, levollinen ja rauhallinen tunnelma. Tunnelman koettiin olevan seesteinen ja rauhallinen siitä huolimatta, että välillä oli hullinaa tai että itse saattoi tullessaan olla väsynyt ja ahdistunut. ”Sai syödä aamupalan rauhassa”, kuvasi eräs äiti tunnelmaansa väsyneenä aamuna.

Yksi kuvista tehty havainto oli se, että valituista kuvista kaksitoista oli sisustusaiheisia kuvia. Lisäksi oli kaksi kuvaa puutarhasta. Nämä tulkitsen tilaan, sisustukseen, viihtyisyyteen tai paikkaa kuvastavaan tunnelmaan liittyviksi valinnoiksi. Useassa kuvassa oli myös lämpöön liittyviä aiheita, kuten villasukat tai viltti henkilön ympärillä. Myös esimerkiksi korvapuustin kerrottiin kuvaavan hyvää tunnelmaa ja tunnetta. Sen kautta kuvastui hyvä tuoksu ja maku sekä lämpö ja välittäminen.

Peilattessani edellä mainittuja asioita juuriin, koen näiden liittyvän hyvin pitkälle samoihin arvoihin ja tavoitteisiin kuin edellisen luvun yhteisöllisyyden kohdalla. Aito, kokonaisvaltainen kohtaaminen, yksilöllisyyden huomioiminen lisäävän paikkaan liittyvää hyvän kokemusta. Lisäksi pyrkimyksenä on luoda kiireetön tunnelma, missä asiakas kokee itsensä hyväksytyksi ja tervetulleeksi.

7.4 Työntekijöiden ja ammattitaidon merkitys Silmu-toiminnassa

Vaikka aineistoa kerätessä ei pyydetty erityisesti työntekijöihin kohdistuvaa palautetta, tuli työntekijän rooli monella tavoin esiin. Kaikki aineistonkeruussa mukana olevat kohderyhmät antoivat kommentteja myös suoraan työntekijöiden toimintaan liittyen.

Asiakkaat käyttivät paljon positiivisia sanoja mainitessaan työntekijät: ohjaajia kuvattiin kivoiksi, ymmärtäväisiksi, hymyileviksi, huomioiviksi ja ihanniksi. Työntekijöiden koettiin luovan turvallisuutta ja suhdetta asiakkaiden ja työntekijöiden välillä avoimeksi. Myös sidosryhmät nostivat esiin työntekijöiden halun auttaa sekä aidon kiinnostuksen asiakkaista ja rohkaisevan työtöten.

Toinen selkeä työntekijöihin liittyvä esiin noussut aihe oli ammattitaidon näkyminen toiminnassa ja sen kunnioittaminen. Ammattitaidon

arvostuksen toivat vahvasti esiin sekä asiakkaat että sidosryhmät. Sekä äidit että isät arvostivat tietoja ja neuvoja, joita työntekijöiltä olivat saaneet. Moni puhui ”vinkeistä” esimerkiksi vauvan hoitoon liittyen.

Sidosryhmät kuvasivat ammattitaitoa moniulotteisesti. He nostivat esiin työntekijöiden kyvyn tunnistaa erityinen avun tarve, taito toimia rinnalla-kulkijoina ja tarjota kysymisen mahdollisuuden. Toimintaa kuvattiin myös hyvin suunnitelluksi ja työntekijöitä osaaviksi ammattilaisiksi. Erikseen koulutus pohjaan liittyvänä kommenttina mainittiin kätilötyö ja todettiin sen antavan tähän työhön laajat valmiudet. Myös ryhmiin kuuluva laulu-leikkihetki mainittiin sidosryhmien kertomuksissa ammattimaisesti toteutetuksi:

Yhteisten laulu-leikkihetkien tehtävä on kasvattaa myös äitejä uskaltaa leikkiä lapsen kanssa.

Terhi Peltokorven haastatteluissa (2016, 91-92) työntekijöiden merkitys vertaistuen mahdollistajina kuvastui selvästi. Ohjaajilta oli saatu tukea jo raskauden jatkamisen pohdinnassa ja heiltä oli helppo kysyä mieltä askarruttavia kysymyksiä. Ohjaajat tukivat äitejä kertomaan asioitaan ja ujomatkin äidit rohkaistuivat keskusteluihin vertaisryhmissä. Hokkasen (2014, 83) näkemyksen mukaan autetuksi tulemisen voi mahdollista ammatillinen tai vertainen auttaminen ja näitä autetuksi tulemisen reittejä voivat toteuttaa monenlaiset toimijat. Ammatillisuus kietoutuu tässä siis myös vertaistuen mahdollistamiseen.

Se, miten työntekijä tällaisessa toiminnassa koetaan, on monisyinen asia. Pelkkä nähdyksi tulemisen kokemus, välittäminen tai jopa suora auttaminen, neuvominen ja rajaaminen voivat luoda uusia kokemuksia sellaiselle, joka on jäänyt vaille välittämistä aiemmin. Toisaalta jollekin työntekijä on vertaistuen ja mielekkään toiminnan mahdollistaja. Joku taas kaipaa ainoastaan ammattilaisen näkemyksiä ja neuvoja elämäntilanteeseensa liittyen.

Kaikki edellä mainittu ja lukuisat muut suhteet ammattilaisen ja asiakkaan välillä ovat sitä, mitä Silmussa pyritäänkin tarjoamaan. Stooripuun juurissa näkyy vahvasti asiakaslähtöisyys. Asiakkaan tarpeet, yksilöllisyys, elämäntilanteen ja ikätason huomioiminen ja ymmärtäminen ovat sanoja, jotka kuvastavat toiminnan arvoja. Lisäksi siellä mainitaan hienovarainen ohjaaminen asiakkaan logiikan ymmärtäminen, asiakkaan omaan oivaltamiseen ja voimavaroihin luottaminen.

Myös työntekijät itse tuottivat sanoja ammattilaisuudesta. Haluttiin olla ammattitaitoisia, asiantuntijoita ja uskottavia. Lisäksi pidettiin tärkeänä sitä, että ollaan ajan hermoilla, innovatiivisia ja muuntautumiskykyisiä. Tässä onnistumisen voisi kuvitella lisäävän asiakkaan kokemusta paikasta, joka on juuri hänelle tarkoitettu.

Hokkanen (2014, 83) näkee autetuksi tulemisen mahdollistuvan monen reitin kautta. Näitä reittejä voivat toteuttaa niin ammattilaiset kuin vertaiset tai verkostotkin. Ammatillisuus tarjoaa omaa eriytynyttä asiantuntemustaan, joka on rakentunut kollektiivisen tiedontuotannon ja kokemustiedon ympäröimänä.

Ammattilaisten kokonaisvaltaista työtettä kuvasi yhteistyökumppanin teksti:

Näen silmieni edessä kuvan, jossa kuljette nuorten äitien ja heidän vauvojensa rinnalla silittäen, kannustaen, kehuen, houkutellen ja rohkaisten. Näen myös, miten istutte lattialla, tyynyillä, lähellä ja kuuntelette, silitätte, juttelette rohkaisevasti. Näen, että välillä putoaa kyynel silmäkulmasta ja välillä nauratte vedet silmissä jollekin yhteiselle asialle.

7.5 Tunteet asiakas kohtaamisen perustana Silmussa

Kaiken kaikkiaan aineistossa oli paljon tunnesanoja, olihan tehtävän antokin jo tunteita ja tunnelmia korostava. Muutamia sanoja nousivat selkeästi esille. Tällaisia olivat sanat ilo ja kiva. Moni oli maininnut sanan ilo ilman perusteluja, mutta monessa lapussa mainittiin erikseen myös lapsen ilo. Muita mainittuja tunnesanoja olivat itku, helpotus, virkistävä ja mielenkiinto. Lämpö ja lämminhenkisyys mainittiin useaan kertaan aineistossa. Tämä voi liittyä niin tunteisiin kuin yleiseen tunnelmaan tai ihmisten käyttäytymiseen.

Asiakkaan nähdä ja kuulla tuleminen vaatii tunteita ja niihin reagoimista. Sen mahdollistajia ovat aito kohtaaminen, pysähtyminen asiakkaan äärelle, kunnioitus ja hyväksyntä sekä asiakkaan muuttuvien tarpeiden huomioiminen, jotka tulevat esiin puun juuristossa eli toiminnan ytimessä.

Asiakkaat toivat esiin myös hyvin konkreettisia asioita, jotka toivat esimerkiksi juuri iloa. He kuvasivat järjestetyn ohjelman olevan kivaa, kertoivat kokeneensa hauskoja hetkiä, joista erikseen mainittiin joitain, kuten askarteluhetket, muskari ja juhlat. Esiin tuli myös vaihtelun saaminen arkeen sekä se, että Silmussa oli tarjolla ruokaa.

7.6 Silmu vaikuttamassa ja valmentamassa vanhemmuuteen

Tutkimus ei ole vaikuttavuustutkimus eikä aineistoa kerätessä kysytty erikseen mitään toiminnan vaikutuksesta. Kuitenkin myös toiminnan vaikutukset perheen elämään tulivat useassa kommentissa esiin.

Useampi henkilö oli pitänyt positiivisena asiana laululeikkien oppimista ryhmien laululeikkituokioissa. Eräs äiti mainitsi tämän muskarihethen itse-tuntoa kohottavaksi toiminnaksi ja kuvaili, että siihen osallistuminen ei enää pelota kuten aluksi. Synnytysvalmennuksen Silmu-toiminnassa saanut isä kertoi tämän olleen hyödyllinen kokemus:

*En olis osannut varautua synnytykseen.
nuori isä*

Nuori isä koki, että valmennus palveli häntä henkilökohtaisemmin kuin kaiken ikäisille suunnattu yleinen perhevalmennus. Eräs äiti koki myös helpotusta lapsen isän tuen saamisesta. Hän kuvaili, kuinka lasta ja perhettä auttaa, kun isäkin saa apua. Tässä kommentissa oltiin jo lapsen näkökulman äärellä. Perheet kokivat myös saaneensa toiminnan kautta apua parisuh-teeseen, mikä vaikuttaa perheen arkeen.

Räsänen (2017) aineistossa tuli esiin se, että vanhemmat kokivat osaavansa paremmin suunnitella arkeaan ja ajatella asioita lapsen ehdoilla. He myös kokivat itsetuntemuksensa parantuneen ja selviävänsä paremmin konfliktilanteissa.

Sidosryhmät näkivät toiminnan olevan arvokasta, kauaskantoista työtä. Tämä piti sisällään toiminnan ennaltaehkäisevän vaikutuksen, mutta he kuvasivat myös yhden ryhmäkerran vaikutuksia. Yksi vastaajista oli kiinnittänyt huomiota siihen, että äidit lähtivät ryhmistä voimaantuneempina kuin olivat sinne tullessaan. Toiminnan laajeneminen koko perheen hyvinvointia tukevaksi nähtiin hienona asiana ja eräs palaute toi esiin sen, että toiminnalla pitäisi olla enemmän tunnettuutta.

Silmussa pyritään tekemään vahvasti ennaltaehkäisevää toimintaa ja siinä pyritään monin tavoin vaikuttavuuteen. Lähes kaikki juuristossa näkyvä arvopohja pyrkii nimenomaan vaikuttavuuteen asiakkaan elämässä. Kun se eri tavoin tuli esiin myös tässä aineistossa, voivat Silmun toimijat olla tyytyväisiä onnistumiseensa ainakin joidenkin asiakkaiden kanssa. Asiantuntijuus korostuu siinä, että muita arvoja kunnioittamalla ja niiden mukaan toimimalla nähdään asiakas tarpeineen ja vastataan niihin.

8 TARINAIDENTITEETIN KÄSIKIRJA

Kun tarinaelementit on Stooripuun avulla löydetty, aletaan kirjoittamaan yrityksen tarinaidentiteetin käsikirjaa, jossa määritellään tarinalähtöisen suunnittelun näkökulmasta ydinviesti, syntytarina eli ydintarina, hahmot, teemat ja ajankuva sekä lähtökohdat tarinan jalkautumiselle. Tarinaidentiteetin käsikirjasta tehdään niin tiivis, että siitä saa nopeasti käsityksen yrityksen tarinasta ja sen hyödyntämisestä.

8.1 Stooripuu kiteytettynä tarinallistamisen pohjana

Kun Stooripuu on rakennettu, sitä lähdetään karsimaan ja kiteyttämään ja tarinaelementeistä poimitaan yrityksen tavoitteita parhaiten tukevat asiat, jotka myös heijastavat yrityksen arvoja. Tässä vaiheessa valitaan vain parhaimmat ja niiden tulee olla riittävän persoonallisia ja erilaisia. Hyvä elementti saattaa olla ristiriitainenkin, kontrastit synnyttävät mielenkiintoa. Nämä voivat olla myös hahmoja ja symboleja. (Kalliomäki 2014, 92-93.)

Tarinakäsikirjaa varten muodostin tiivistäen ja yksinkertaistaen tutkimustuloksista uudet, kiteytetyt teema-alueet. Aineistosta nousseet teemat muotoutuivat tarinakielelle, kuvastamaan tiivistettynä keskeisiä Silmusta nousevia näkemyksiä. Ydinsanoiksi muodostuivat lämpö, rentous, ystävyyden tunteet, tuki ja muutos. Näiden termien pohjalta alkoi muodostua tarinakäsikirjoitus.

8.2 Ydinviesti

Ydinviestin tulisi viestiä tarinan kautta kokemuksesta, jota asiakkaalle olemme välittämässä. Siinä kuvataan, mitkä ovat tarinan syy-seuraussuhteet ja eteenpäin vievät voimat sekä mitä tunteita tarina asiakkaassa herättää. Ydinviestissä on juonellinen rakenne ja siinä on avoin loppu, jonka jälkeen asioita edelleen tapahtuu. (Kalliomäki 2014, 102–103.)

Silmun tarinan ydinviestiksi muotoutui tutkimustulosten pohjalta ajatus: Silmu tarjoaa tukea nuoreen vanhemmuuteen mahdollistamalla vertaistuen, kohtaamalla, kuuntelemalla ja kulkemalla rinnalla muutoksessa.

8.3 Ydintarina

Ydintarina tiivistää yrityksen olemassaolon tarinaksi. Se on palveluiden elämyksellistämistä ohjaava punainen lanka ja se kiteyttää jotain niin olennaista toiminnasta, että se ei yleensä juurikaan muutu. (Kalliomäki 2014, 103–104.)

Silmun ydintarina on: Jokainen nuori äiti, nuori isä ja lapsi tulee kohdatuksi Silmu-toiminnassa ainutlaatuisena yksilönä. Hänen tarinansa tulee kuuluksi ja yksilö saa tukea omassa elämäntilanteessaan. Silmu on turvallinen yhteisö, jossa jokainen voi olla osallisena omien tarpeidensa, halujensa ja voimavarojensa mukaan.

8.4 Hahmot

Tarina tulee todeksi tarinatekojen kautta erilaisissa kohtaamisissa asiakkaiden kanssa. Tarinateoilla tarkoitetaan tässä toimintaa, joka puolestaan toteutuu hahmojen avulla. Hahmot voivat olla todellisia tai fiktiivisiä tai molempia. Hahmon on oltava inhimillinen ja sillä tulee olla päämäärä. Joskus hahmo voi olla yrityksen palveluympäristö tai osa tarinaa siten, ettei se varsinaisesti näy vaan on läsnä puheissa ja teoissa. (Kalliomäki 2014, 110–112.)

Silmun tarinan päähahmo on perhe. Käsitteenä perhe on tässä tapauksessa symbolinen ja kuvaa yhteisöä, joka pitää sisällään perheen rooleissa olevia henkilöitä. Silmu-perheessä hahmoina ovat lapsi, äiti ja isä, jotka ovat tarinan päähenkilöt. Välillä perhe täydentyy muilla henkilöillä. Perheen sisällä lapsi on tärkein hahmo. Lapsen vuoksi koko Silmun tarina on olemassa. Lapsi edustaa uutta, silmuillaan olevaa elämää, jonka koko elämän pohja on muiden henkilöiden varassa. Lapsi tarvitsee niitä, jotka vastaavat hänen tarpeisiinsa ja antavat hänelle turvallisen alun elämään.

Äiti on nuori äiti, jonka äitiys on vasta silmuillaan. Äiti on myös työntekijä, joka symbolisesti hoivaa, ohjaa ja rajaa hellästi nuorta äitiä. Äiti on isoäiti, jonka tytär tai poika tulee vanhemmaksi. Äiti on myös Silmun naispuolinen hahmo, joka toteuttaa vanhemmuutta omalla tavallaan äitinä. Samoin kuin äidillä, isällä isyys on vasta silmuillaan. Isä on Silmu-perheessä nuori isä, mutta myös isähahmo työntekijässä. Kuten äiti, isäkin voi olla se isä, jonka nuori tulee vanhemmaksi. Silmun isä on monella tapaa isä, mutta haluaa tutkia isyyttään ja olla omanaisensa isä lapselleen.

Välillä Silmu-perhe on pieni, välillä isompi. Perheessä on usein muitakin henkilöitä, jotka sillä hetkellä kuuluvat perheeseen ja ovat osa yhteisöä. Heidä ovat isovanhemmat, ryhmänohjaajat, vapaaehtoiset ja muut toimintaan osallistuvat ihmiset. Perhe ottaa heidät jäsenikseen, jotta se toimii yhtenäisenä, sopuisana ja turvallisenä kokonaisuutena.

8.5 Teemat

Teemat ovat aiheen avauksia ja määrittelyjä ja ne ovat usein tarinakäsikirjan yhteydessä hyvin konkreettisia ja yksityiskohtaisia. Niitä käytetään työvälineenä, kun käsikirjan asioita sovelletaan käytäntöön. Teema on asia tai asioita, jotka kokoavat yrityksen toimintaa yhteisen nimittäjän alle. Jokaisella tarinalla on omat teemansa, joita se käsittelee ja jotka helpottavat palveluiden tarinalähtöistä muotoilua ja markkinoinnin suunnittelua. Teemat ovat konkreettisia asioita ja ne olisi hyvä pystyä avaamaan lyhyesti. (Kalliomäki 2014, 117–119)

Tarinakäsikirjaan avataan vain tärkeimmäksi katsotut teemat. Teemoja voivat olla paikat, hahmot, tyylit tai tapahtumat ja niistä voidaan hakea

tietoa esimerkiksi historiasta tai muista yksityiskohdista. (Kalliomäki 2014, 117–119.)

Silmun tarinan pääteemoiksi valikoituivat:

Lapsi: Lapsi on vaativa hahmo. Hän tarvitsee toisia ihmisiä. Lapsi haluaa kasvaa turvallisessa ympäristössä niin kohtuvauvana kuin jo syntyneenä vauvana ja isompana taaperonakin. Lapsi näkyy ja kuuluu Silmussa. Vaikka lapsi aiheuttaa vanhemmille hyvin monenlaisia, ristiriitaisiakin tunteita, Silmussa lapsi pidetään vanhemman mielessä.

Lapsi on huomion keskipiste. Häntä ihailaan, hänelle jutellaan. Häntä halutaan ymmärtää. Kun Silmun tarinanäyttämölle astuu, teema on lähes aina nähtävillä.

Luonto: Silmun nimi viittaa luontoon. Nimi kuvaa uutta syntyvää elämää, uutta äitiyttä, uutta isyyttä ja uutta vaihetta perheiden elämässä. Luonto on herkkää, vahvaa, rauhoittavaa. Luonto näkyy myös Silmun tarinaympäristössä väreinä, kuvina ja esineinä.

Luonto symboloi pysyvyyttä. Luonnossa nisäkkäät ovat kautta aikojen synnyttäneet, imettäneet ja hoivanneet jälkipolveaan. Ihmisen biologia ei ole tältä osin muuttunut. Raskaudessa, synnytyksessä ja lapsen hoivan tarpeessa ovat läsnä ikiaikaiset elementit.

Ihmisen biologiaan pohjautuvia perustarpeita voidaan katsoa ihmissuhteiden kautta. Sekä elämää ylläpitävä rakkaus että elämää tuhoava viha kulkevat sukupolviketjuna tärkeimmissä kiintymyssuhteissa, ja pienen lapsen kokemuksessa ja hänen kehityksessään nämä kaikki ovat yhtä ja samaa, eriytymätöntä todellisuutta. (Tamminen 2001, 249.) Tämä kuvastuu Silmun ihmisyyteen liittyvässä luonto-teemassa.

Kasvu: Jo Silmun nimi viittaa kasvuun. Herkästä nupusta kasvaa vahva yksilö. Silmussa kasvetaan lapsina, äiteinä, isinä ja työntekijöinä. Uutena kokonaisuutena myös Silmu elää jatkuvaa kasvun vaihetta.

Lämpö: Jotta silmu kasvaa ja puhkeaa, tarvitsee se lämpöä. Ihmislapsi tarvitsee lämpöä ja hoivaa selvitäkseen maailmasta. Jokainen ihminen tarvitsee rakkautta ja lämpöä sekä yhteisöllisyyttä voidakseen hyvin. Lämpö symboloi monella tavoin hyviä asioita ja sillä voidaan auttaa toista monin tavoin.

8.6 Ajankuva

Yrityksen palveluiden tarinallistamisessa hyödynnetään tietyn historiallisen ajanjakson ajankuvaa. Ajankuva ei ole vain historiallista aineistoa, vaan sitä voi myös katsoa siitä näkökulmasta, mitkä ovat tärkeistä nykyajan

trendejä ja tulevaisuuden näkymiä palvelun kannalta. Ajassa liikkuvat ilmiöt vaikuttavat tarinallistamisen näkökulmaan. Ajankuvassa on aina läsnä historia, nykyisyys ja tulevaisuus. Järkevää on katsoa ajankuvaa isolla pensselillä eikä rakentaa tarinaa ohikiitävän trendin varaan. (Kalliomäki 2014, 120.)

Silmun ajankuvaa siivittää vanhemmuus. Kuten teemojen yhteydessä mainittiin, vanhemmuus biologisena kokemuksena on ollut samanlaista kautta aikojen. Vaikka vanhemmuutta voi toteuttaa monin tavoin, voi historiallisista lähteistä tulkita samoja aiheita ja teemoja, joita vanhemmuuteen edelleen kuuluu.

Nykypäivän vanhemmuuteen on tullut uusia ympäristöjä, kun koti ja perheyhteisö eivät ole enää tärkein tukimuoto ja tietolähde uudessa elämäntilanteessa. Eri palvelujärjestelmiäkin enemmän korostuu verkkoympäristö, josta haetaan sekä tietoa että tukea vanhemmuuteen. Vanhemmuuden tarinanäyttämö on siis muuttunut.

8.7 Tarina palvelukokemuksena

Jokaisen yrityksen tulisi etsiä ja löytää oma äänensä. Jokaisella tulee olla oma tyyliensä ja tapansa ilmaista itseään. Tarinan tulee tulla todeksi asiakkaan ja yrityksen kohtaamisissa ja tämän käsikirjan osuuden tehtävänä onkin ohjata siihen, miten tarina näkyy, tuntuu, kuuluu, maistuu ja tuoksuu käytännössä. Tarinan on oltava läsnä kaikessa tekemisessä, koska se on strategian ja sitä kautta asiakkaan palvelukokemuksen punainen lanka. Oma ääni määrittelee sitä, miten toiminnasta viestitään ja tuotetaan sisältöä verkkoon. Tarinakäsikirjoitukselle määritellään tarinan käytäntöön viemiseksi palveluympäristö, palvelu ja tuotteet sekä markkinointi. (Kalliomäki 2014, 122-123.)

8.7.1 Palveluympäristö

Palveluympäristöllä tarkoitetaan kaikkia paikkoja, joissa asiakkaat ovat kontaktissa yrityksen kanssa. Paikat voivat olla virtuaalisia tai fyysisiä. Tarina saattaa näkyä palveluympäristöissä eri aistein havaittavina pieninä vihjeinä. (Kalliomäki 2014, 123.)

Silmulla on useita palveluympäristöjä. Suurin osa toiminnasta on omassa toimitilassa Helsingissä ja varsin paljon myös Espoon Tyttöjen Talolla. Lisäksi Silmu tekee jalkautuvaa työtä eri puolilla pääkaupunkiseutua. Silmun työntekijät liikkuvat monenlaisissa verkostoissa ja kohtaamisissa erilaisissa ympäristöissä. Nämä kaikki ovat Silmun palveluympäristöjä.

Verkkoympäristö on tärkeä ympäristö Silmun kannalta. Kun nuori henkilö kuulee toiminnasta, hän todennäköisesti etsii välittömästi tietoa netistä.

Se, mitä verkkosivuilla tai sosiaalisessa mediassa on tarkolla, määrittelee toimintaa paljon.

Toisaalta Silmun toimintaympäristönä toimii ihan jokainen paikka, jossa Silmusta puhutaan, jokaisessa kohtaamisessa asian äärellä. Kuva Silmusta muodostuu sen mukaan, mitä vastaanottaja kuulee, tai vaikkapa esitteessä näkee. Kaikki nuoria tai nuoria vanhempia kohtaavat tahot muodostavat Silmun palveluympäristön.

8.7.2 Palvelut ja tuotteet

Tässä kohtaa määritellään tarinallistamista ohjaavat lähtökohdat. Nämä asiat kirjataan hyvin lyhyesti, että jokainen asianomainen saa helposti otteen siitä, miten tarinaa tuodaan osaksi palveluita. (Kalliomäki 2014, 124–125.)

Silmun lähtökohdat ovat sen olemassa olevissa toiminnoissa. Kaikessa näkyy ydintarina lapsen ja vanhemmuuden muodossa. Tarina ei vielä näy ”Silmun seinien ulkopuolella” riittävästi ja sitä tulee viedä sinne monipuolisin keinoin. Niitä elementtejä, jotka Silmussa käyvät nuoret kuvaavat itselleen tärkeiksi, tulee toiminnan arvojen ja tavoitteiden valossa kuljettaa myös muille tarinanäyttämöille. Tähän hyödynnetään erilaisia elementtejä, niin visuaalisia kuin muillakin aisteilla havaittavia.

8.7.3 Markkinointi

Tarinaidentiteetin käsikirjaan kirjataan lopuksi, miten tarinan avulla markkinoidaan toimintaa. Eri kanavissa tulee kertoa tarinaa eri kohderyhmille erilaisin keinoin. (Kalliomäki 2014, 125.)

Tämän tarinallistamisprosessin jälkeen Silmulla on käytössään teemoja ja elementtejä, jotka voi tehdä näkyväksi erilaisessa markkinoinnissa. Se ohjaa sitä, miten toimintaa markkinoidaan sosiaalisessa mediassa sekä painetuissa esitteissä. Niihin lisätään sitä tunnelmaa, jota Stooripuun aineistosta nousi esiin. Asiakkaita voidaan ottaa mukaan tarinan tuottamiseen esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Myös itse tarinakäsikirjoitusta hyödynnetään markkinoinnissa.

9 TARINAKÄSIKIRJOITTAMINEN

Toiminnallisen opinnäytetyöni produktina syntyi Silmun tarinakäsikirjoitus. Pohjana tarinalle on opinnäytetyössäni teorian tieto, tutkimusaineisto

eli Silmun tarinaidentiteetti sekä oma kokemustietoni kuultuani vuosien varrella lukuisia nuorten vanhempien tarinoita.

Käsikirjoitus on kolmen fiktiivisen henkilön tarina. Siinä kulkee rinnakkain nuoren äidin, nuoren isän ja vauvan tarina. Tarinakäsikirjoituksessa on kaksi osaa, joiden välillä aikaa on useampi kuukausi. Ensimmäisessä osassa esiintyvät nuori tyttö ja poika eli tuleva äiti ja isä. Toisessa osassa heidän lisäksi on mukana vauva.

Tarinakäsikirjoitus etenee kertojan äänellä eli päähenkilöiden kuvauksena elämästään ja ympäristöstään. Kertojan äänen kautta esiin tulevat myös erilaiset tarinaympäristöt, teemat ja muut mukana olevat henkilöt. Myös ajankuva ja ydintarina välittyvät henkilöiden kertoman kautta, vaikka he eivät itse sitä sanoita samoin kuin Silmun ammattilainen tai minä sen tekisin tarinakäsikirjoittajan roolissa. Tällä kertojavalinnalla pyrin saamaan asiakkaan äänen ja kokemuksen vahvemmin esiin.

Tarinan ensimmäinen osa keskittyy ajanjaksoon positiivisesta raskaustestistä päätöksentekoon ja vanhemmuusajatuksen sopeutumiseen. Ensimmäisessä osassa myös ylitetään ensimmäiset kynnykset Silmun toiminnassa. Siinä korostuvat Silmun viestintä ja tieto toiminnasta palvelujärjestelmässä. Tämä on siis kokonaisuutena fiktiivisempi osuus kuin toinen osa, koska todellisuudessa Silmun viestintä on vielä varsin olematonta.

Toisessa osassa ollaan raskauden loppuvaiheessa ja tullaan vanhemmiksi. Mukaan tarinaan astuu myös vauvan ääni, ensin kohdussa ja sitten vastasyntyneenä vauvana. Vauvan äänen mukaan tuomisella pyrin tehostamaan kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen tärkeyttä, koska vauva on asiakkaistamme Silmussa se, jonka elämälle ollaan muodostamassa turvallista ja vakaata pohjaa, ja jonka vuoksi vanhemmat toiminnan piirissä ovat. Toisessa osassa käsikirjoitus kuvaa monelta osin sitä todellisuutta, jota Silmussa asiakaspalautteen ja tutkimustiedon perusteella eletään. Fiktiivisenä osuutena mukana on muun muassa nykyistä paremmat resurssit, kuten esimerkiksi useampi isätyöntekijä ja jo suurempi joukko toimintaan osallistuvia isiä.

Käsikirjoitus on siis eräällä tavalla tarina hyvin toimivasta Silmusta. Se on kertomus siitä, kuinka Silmun tarina elää asiakkaiden elämässä, verkossa, sosiaalisessa mediassa ja palvelujärjestelmässä eri ammattilaisten keskuudessa. Kyseessä on tavoitetarina, jota kohti kuljemme palvelumuotoiluprosessissamme.

Tarinakäsikirjoitus oli oma luova prosessinsa tässä opinnäytetyössä. Luova kirjoittaminen on minulle mieluista, eli kirjoittaminen toi minulle mahdollisuuden toteuttaa itseäni myös sen osalta. Luovuus kirjoittamiseen syntyi asiakkaan rooliin eläytymisen avulla, koska ulkopuolisena kertomuksena mukaan olisi tullut ammattilaisrooliini ja käsikirjoitus olisi saattanut muodostua liikaa asiategistiksi.

Kirjoittaessani halusin kunnioittaa asiakkaan ääntä. Toin esiin sellaisia tuntemuksia, joilta olen oman kokemukseni, tutkimustiedon, asiakaspalautteen ja arvioinnin myötä saanut Silmun toiminnasta. Vaikka henkilöt ovat fiktiivisiä, sekoittuu heidän elämässään sellaiset todelliset kokemukset ja tunteet, joita usea nuori vanhempi on kuvannut kokeneensa. Näin ollen fiktiivinen tarina pohjautuu tositarinoihin.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Silmun toiminnan tavoitteena on tukea nuoria äitejä ja isiä vanhemmuuden ja nuoruuden kaksoishaasteessa ja luomaan lapsilleen turvallinen kiintymyssuhde. Tämän tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, millaisena Silmun toiminta näyttää ennen kaikkea asiakkaille, mutta myös työntekijöille ja yhteistyökumppaneille. Tutkimustulosten, tavoitteiden ja teorian perusteella luotiin Silmun tarinaintiteetti ja sen pohjalta tarinakäsikirjoitus, jonka on tarkoitus auttaa Silmun tarinan vahvistamisessa ja sen juurruttamisessa niihinkin tarinaympäristöihin, joissa sitä ei vielä tunneta.

10.1 Tulosten arviointi ja johtopäätökset

Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin kokemuksia niiltä, jotka jo tuntevat Silmun toimintaa. Silmun tarinaintiteetti muodostui jo olemassa olevan toiminnan historiasta, sen tavoitteista ja asiakkaiden sekä sidosryhmien ja työntekijöiden kokemuksista. Tutkimuksessa ei tutkittu sitä, millaisena Silmun toiminta näyttää niille, jotka eivät ole osallistuneet toimintaan tai olleet tiivistä yhteistyössä sen kanssa.

Tutkimuksessa kysyttiin Silmuun liittyvistä kokemuksista painottaen tunteita ja tunnelmia. Tutkimuksen tulokset vastasivat hyvin Silmun tavoitteita ja olivat hyvin samansuuntaisia kuin aiemmat tutkimukset Silmusta ja Nuoret äidit-toiminnasta. Tutkimustuloksissa tuli positiivisena ilmiönä myös ilmi toiminnan vaikuttavuutta, vaikkei sitä erikseen kysytty. Näin olen voi olettaa, että toiminta palvelee niitä, jotka sen piiriin löytävät. Vaikea on arvioida, paljonko pääkaupunkiseudulla olisi nuoria vanhempia, jotka voisivat hyötyä Silmun palveluista ja kuinka monta prosenttia heistä palveluun ohjautuu.

Kaikki nuoret vanhemmat eivät ehkä koe samalla tavoin vertaistuen tarvetta vanhemmuuteensa juuri nuorilta vanhemmilta tai erityistä tukea tilanteeseensa. Monella riittää seuraa, tukea ja toimintaa omissa verkostoissaan ja muun ikäisten äitien tai isien kanssa. Toisaalta voi olla myös niin huonosti voivia perheitä, että Silmun toiminta ei riitä tukemaan heitä

tilanteessaan. Silmu perustuu myös vapaaehtoisuuteen, eli täytyy olla halu sitoutua vanhemmuuteen, kun toimintaan osallistuu.

Edellä pohditun vuoksi on vaikea arvioida, kuinka moni pääkaupunkiseudun nuorista Silmun toimintaa kaipaa tai tarvitsee. On myös vaikea tutkia, miksi joku ei tule mukaan toimintaan, vaikka tiedon siitä saisi. Pari äitiä mainitsi tutkimushaastatteluissani, että etukäteiskuva Silmasta ei ollut houkutteleva. Myös yhteistyötahoilta olen kuullut, että nuorilla äideillä voi olla erilaisia leimaavia käsityksiä teinivanhemmista, eivätkä he halua aina itse samaistua niihin.

Nuoret äidit- toiminta on tavoittanut vuosien varrella hyvin erilaisissa tilanteissa olevia äitejä. Toiminnan kannalta on tärkeää, että sen kokevat omakseen sekä parisuhteessa olevat että lasta odottavat äidit. Kun isätoiminta saatiin äitityön rinnalle, pohdittiin viestintää paljon. Aluksi puhuttiin Nuoret perheet-toiminnasta, mutta todettiin, että vaikka oma perhekäsityksemme on monimuotoinen, voi se asiakaskunnalle tarkoittaa erilaisia asioita. Siksi nimeksi tuli Silmu -tukea nuoreen vanhemmuuteen, koska vanhemmuus saattaa olla omakohtaisemmaksi koettu käsite esimerkiksi yksinhuoltajaperheessä, jossa perhe koostuu vanhemmasta ja yhdestä lapsesta. On tärkeää tuoda esiin, että vaikka Silmu tarjoaa tukea sekä isille että äideille, ei lapsen elämässä tarvitse olla molemmat osapuolet läsnä osallistuakseen toimintaan.

Monta tarinaintiteetin kannalta tärkeää ratkaisua tehtiin mm. edellä mainitusta syystä jo ensimmäisen toimintavuoden aikana, joka oli samalla opinnäytetyöni prosessoinnin aikaa. Ensimmäiset mainokset ja nettisivusuunnitelmat sekä uuden tilan sisustus syntyivät samaan aikaan. On vaikeaa arvioida, mikä kaikki vaikutti mihinkin. Toisaalta vastaajissa oli mukana niitäkin, jotka eivät Silmu-tilassa olleet käyneet. Osa oli käynyt aiemmin Helsingin Tyttöjen Talolla ja osa kävi parhaillaan ryhmissä Espoon Tyttöjen Talolla. Molemmat ovat kuitenkin samanhenkisiä matalan kynnyksen paikkoja, joten vastaukset olivat yhdenmukaisia kaikissa eri paikoissa käyneiden osalta. Ainut ero tuli ilmi niissä vastauksissa, jossa viitattiin erityisesti lapsille suunniteltuun paikkaan.

Kun tutkimustulokset vahvistivat sitä, että Silmun tarinaintiteetti on vahva ja se on monilla tavoin aistittavissa olemassa olevassa toiminnassa, vahvistui käsitykseni myös siitä, että tarinan on jalkauduttava muuallekin. Tärkeää on poimia toiminnasta ne elementit, jotka nuoria vanhempia koskettavat ja tehdä ne näkyviksi. Tarinakäsikirjoituksessani Silmu näkyy näillä esiin nousseilla tavoilla verkossa, ja siitä myös puhutaan eri ympäristöissä asiantuntevasti Silmun tarinaintiteettiä tuntien. Tätä kohti pyrimme Silmun tarinaa viemään.

10.2 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että henkilöt, joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon ja että tutkittajien valinta on harkittua ja tarkoitukseen sopivaa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98). Pyrin saamaan tutkimukseen aineistoa siltä kohderyhmältä, joka on asiantuntija juuri tässä aiheessa, eli Silmun kokemustiedossa. Ammattilaisten osuus suhteessa asiakkaisiin oli pieni, mutta tässä tapauksessa asiakkaiden kokemus on tärkeämpi, kun kyseessä on nimenomaan palvelumuotoilu ja siinä asiakaskokemus on aina keskeisessä roolissa.

Tutkimuksen tulosten suhteen on mahdollista, että niissä näkyy haastatteluvien valikoituneisuus. Erityisesti sidosryhmien, vanhojen äitien ja isien kohdalla oli mahdollista, että vastaamaan valikoituivat aktiiviset osallistujatyypit. Näin ollen tutkimuksen osallistujat eivät välttämättä edusta koko kohderyhmää. Toisaalta tutkimus voi antaa mahdollisuuden kertoa kokemuksistaan jollekin sellaiselle, joka ei muuten tunne mielenkiintoa osallistua aktiivisesti. (Kallinen, Pirskanen & Rautio 2015, 152.)

Anonymiteetin varjeleminen tutkimuksessa oli helpointa äitien kohdalla, koska heitä oli eniten. Isiä oli niin vähän, että pyrin välttämään analyysissäni esimerkiksi isien iän tuomista esiin tai yksittäisten vastausten kirjaamista. Sidoryhmäläisten kohdalla en myöskään maininnut, oliko kyseessä vapaaehtoinen vai joku muu sidoryhmien edustaja, koska tämä olisi heikentänyt anonymiteettiä. Työntekijöiden kohdalla ensimmäisen Stooripuu-prosessin aikana osa työntekijöistä oli juuri aloittanut työt toiminnassa. Uuden työn aloittamiseen liittyvät kommentit pyrin analyysissäni häivyttämään. Toisaalta lopullisessa analyysissäni korostin varsin vähän eri kohderyhmien vastauksia erikseen, mikä on anonymiteetin kannalta suojaavaa.

Luotettavuuden näkökulmasta tutkijan on hyvä huomioida se, miksi aineisto on syntynyt ja ketkä sitä tuottavat. Esimerkiksi verkkoympäristössä on paljon erilaisia julkisuusympäristöjä ja aina henkilöt eivät ole ehkä mietineet, kuinka laajasti päivitykset ovat kaikkien nähtävillä. Julkisen aineiston kohdalla tutkijan on erityisesti varmistettava, ettei päivitysten kirjoittajille aiheudu vahinkoa. (Valli & Aaltola 2015, 118.)

Omassa tutkimuksessani käytin yhtä verkossa olevaa blogikirjoitusta ja kahta Silmu-toiminnan Facebook-sivuilla julkaistua videoklippia. Nämä ovat julkista aineistoa enkä kysynyt henkilöiltä erikseen lupaa käyttää niitä tutkimusaineistona, koska periaatteessa kuka tahansa voi sen julkisen materiaalin kohdalla tehdä. Kuitenkin haluan suojata tekijöiden yksityisyyttä, koska he ovat Silmun asiakkaita ja heillä on mahdollisuus poistaa materiaali verkosta halutessaan. Siksi en erikseen mainitse lähteitä opinnäyte-työssäni.

Oma roolini tutkimuksessa oli toimia sekä tutkijana että esimiehenä ja työntekijänä samassa organisaatiossa. Omakohtainen tieto tutkimusaiheesta voi vaikuttaa tutkijan ennakkokäsitykseen tutkittavasta aiheesta. Laadullisessa tutkimuksessa kuitenkin henkilökohtaisen kokemuksen vaikutus myös hyväksytään, koska organisaatiotutkimus voi myös edellyttää sitä, että tutkija on lähellä tutkimuksen kohdetta. Tutkijan kyky tarkastella kriittisesti omaa esitietoansa ja kyky yhdistellä sitä uusiin havaintoihin voi ohjata tutkijan kiinnittämään huomiota asioihin, jotka muuten saattaisivat tuntua merkityksettömiltä. Joskus siis yhteydestä organisaatioon ja sen kieleen voi olla merkityksellistä tutkimuksen kannalta. (Aaltio & Puusa 2011, 159.)

Itse koin tässä tutkimuksessa omakohtaisuuden pääosin edukseni. Minun oli helppo luoda suhde tutkittaviin ja toimia ikään kuin ammattiroolissani nuoria kohdatessani. Tutkimustuloksia analysoidessani pohdin, näenkö varmasti kaiken vai katsonko tuloksia liikaa omien ennakkokäsityksieni mukaan. Tarinallistaminen ja ”aivomyrskymäinen” lähestymistapa kuitenkin pienensivät tämän mahdollisuuden ja oletan huomioineeni näkökulmat varsin avarakatseisesti. Olihan tavoitteenakin luoda ja kehittää uutta. Liian ennako-oletuksiin painottuva tutkimustulos olisi ollut itselleni jopa pettymys, koska kyseessä on työmuodon kehittäminen, ja tämä opinnäytetyö on suuri ponnistus sen eteen.

Hypoteesittomuus tarkoittaa laadullisessa tutkimuksessa sitä, että tutkijalla ei ole lukkoon lyötyjä oletuksia tutkimuksen tuloksista. Vaikka aiemmat kokemukset vaikuttavat aina havaintoihimme, nämä eivät saa rajata tutkimuksellisia toimienpiteitä. Laadullisessa analyysissä tutkija voi löytää uusia näkökulmia, ei vain todentaa ennestään epäilemäänsä ja tutkijan pitäisikin yllättyä tai oppia uutta tutkimuksen kuluessa. (Eskola & Suoranta 2005, 19-20.) Pysin asettamaan sanani aineistoa pyytäessäni niin, että se mahdollisti mahdollisimman vapaan aineiston ilman liikaa johdattelua. Silti sain tutkimuksessani paljon sellaisia tuloksia, joita aiemmat tutkimukset ja asiakaspalautteetkin olivat antaneet. Analyysivaiheessa huomasin kuitenkin saaneeni myös uusia näkökulmia, joita en ennen ole tullut pohtineeksi. Joiltain osin tutkimuksessa tuli myös itselleni yllättäviä tuloksia.

10.3 Produktin käyttö työvälineenä

Produktin tarkoitus oli alkuperäisten suunnitelmieni mukaan tulla Silmun ammattilaisten ja oman järjestön käyttöön. Ajatuksena oli, että se ohjaa meitä Silmussa pitämään kiinni punaisesta langastamme matalakynnyksisessä ja ennaltaehkäisevässä työssämme. Opinnäytetyötä tehdessäni ja Silmun tarinan kehittyessä ja eläessä opinnäytetyöni rinnalla kuitenkin huomasin, että tarinamme elää tiimissämme ja toiminnassamme jo hyvin vahvasti. Se, kuinka matala juuri meidän kynnyksemme on, vaatisi uuden tutkimuksen, jossa kohteena olisivat ne nuoret vanhemmat, jotka eivät

vielä ole sen yli astuneet. Opinnäytetyöni aikana palvelupolkua tutkiessani minulle syntyi mielikuva useista kynnyksistä, joita madalletaan monella tavoin ja monessa paikassa ennen Silmu-toimintaan astumista.

Koko opinnäytetyöni ajan Silmun tarina eli ja eteni konkreettisella tasolla jo ennen varsinaisia tutkimustuloksiani. Yhteisen ideoinnin ja pohdinnan seurauksena tiimimme loi syksyllä 2017 Silmu-toiminnalle nimen. Samaan aikaan visuaalinen ilme alkoi muodostua, kun Silmulle sisustettiin uutta tilaa ja luotiin logoa, jonka yhteydessä tilattiin myös toiveidemme mukainen kuvituskuva. Nämä ehkä vaikuttivat omaan tarinallistamisprosessiini, ja toisaalta nuo tarinatuotoksemme syntyivät siitä tiedosta ja kokemuksesta, jota meillä aiemman tutkimuksen, kokemuksen ja asiakkaiden palautteen kautta oli.

Totesin opinnäytetyöprosessini aikana, että palvelumuotoiluprosessimme tällä hetkellä tärkein vaihe on viedä Silmun tarinaa omien seinien ja oman tiimin ulkopuolelle. Meidän tulee kehittää viestintäämme ja elävöittää Silmun toiminta ja tarina niin asiakkaille kuin Silmusta puhuville ammattilaisillekin. Koska on vaikea selvittää, mitkä asiat luovat liian korkeita kynnyksiä niille henkilöille, jotka eivät toimintaamme astu, voimme yrittää madaltaa kynnyksiä viemällä onnistumiskokemuksiamme sinne, missä nämä korkeat kynnykset sijaitsevat.

Edellä mainittujen seikkojen vuoksi nousee hyvin tärkeäksi oman viestintämme lisäksi se, kuinka Silmusta muualla puhutaan. Verkkoympäristö ja nuoria vanhempia kohtaavat ammattilaiset ovat tässä hyvin keskeisessä roolissa. Näin ollen produktiani voi oikein pohjustettuna viedä välineeksi yhteistyötahojemme ammattilaisille. Se voi myös toimia välineenä niille, jotka ovat mukana toteuttamassa viestintäämme eri kanavissa. Sosiaalinen media on keskeinen osa viestintäämme niin asiakkaiden, työntekijöiden kuin yhteistyötahojenkin osalta

Sosiaalisessa mediassa asiakaskokemus muodostuu kahdella tavalla, suoraan ja välillisesti. Suora kontakti on asiakkaan ja yrityksen välitön kontakti ja siihen yrityksen on itse helpompi vaikuttaa. Välillinen kokemus on toisen osapuolen luoma. Usein tämä osapuoli on asiakas. Sosiaalinen media paljastaa kuilun, joka voi olla yrityksen lupausten ja toteutuksen välillä. Yritys voi siis omalla tarinallaan jossain määrin itse vaikuttaa siihen, millainen tarina sosiaalisessa mediassa leviää. Jos asiakaskokemusta johdetaan hyvin, valtaosa välillisistäkin kokemuksista on myönteisiä, vaikka väistämättä yleensä negatiivisiakin kommentteja ilmenee. On tärkeää, että someprofiilien ylläpitäjät ymmärtävät asiakaskokemuksen ja brändin merkityksen. (Löytänä 2014 137, 140, 144.) Toivon, että tarinakäsikirjoitus voi auttaa työntekijöitä sosiaalisen median sisältöjen tuottamisessa niin suoran kontaktin osalta kuin välillisten kokemusten tuottajanakin.

Opinnäytetyöni valmistuttua jään vielä pohtimaan, miten tarinakäsikirjoitusta voisi hyödyntää asiakkaiden keskuudessa. Kenties jatkossa

otammekin produktin käyttöön yhdessä nykyisten asiakkaiden kanssa esimerkiksi toiminnan arvioinnissa. Tärkeä lähtökohtani tarinakäsikirjoituksen luomisessa oli kirjoittaa se asiakkaita kunnioittavasti siten, että se on myös heidän luettavissaan ja hyväksyttävissään. Onhan koko tarina syntynyt asiakkaan äänen tuloksena.

Ammattiauttajan ja organisaation tavoitteena on löytää yhteinen ymmärrys asiakkaiden tarpeista ja niiden tyydyttämisen tavoista. Se, miten heitä otetaan mukaan keskusteluun ja palvelujen suunnitteluun, edellyttää toimintatapojen kehittämistä. (Stenvall & Virtanen 2012, 161–162.) Entistä useammin voisimme ottaa asiakkaan mukaan myös viestinnälliseen kehittämiseen -tai etenkin juuri siihen, koska nuoret ovat parhaiten kärryillä siitä, miten heidät tavoitetaan.

Osa Silmun työntekijöistä luki tarinakäsikirjoituksen sen valmistuttua. Palautteessaan he tunnistivat asiakkaiden kertomukset ja kokivat tarinan olevan hyvin realistinen ja kumpuavan nuorten vanhempien kokemuksista. Yhtä mieltä oltiin siinä, että tarinakäsikirjoitus voisi auttaa eri ammattilaisia kertomaan Silmun toiminnasta asiakkaille. Asiakaskokemus avaa kokonaisuutta vaikuttavammin kuin ammattilaisen kertoma tietoisku. Myös sitä pohdintaa nousi tiimistä, että käsikirjoitus voisi palvella asiakasta suoraankin. Se voisi toimia ikään kuin vertaistukena siten, että syntyisi kokemus siitä, että jollain muulla voi olla samankaltaisia tuntemuksia kuin itsellä.

Keskusteluissa syntyi myös ajatus tarinakäsikirjoituksen jalostamista näytelmäksi tai muunlaiseksi esitettäväksi tuotokseksi. Mikäli tällaiseen jossain vaiheessa ryhdytään, voidaan sitä varmasti käyttää niin asiakkaita kuin ammattilaisia palvelevana kertomuksena. Tarinakäsikirjoituksen tarina siis jatkuu ja aika näyttää, mihin se johtaa.

Keskeinen merkitys tällä produktilla on kuitenkin vaikuttavuuden ymmärtämisen kannalta. Kun nuorten kanssa toimivat henkilöt saavat tiedon Silmu-toiminnasta, voi monessa yhteydessä käsitys siitä jäädä pintapuoliseksi. Tarinan lukiessaan he voivat ymmärtää toiminnan vaikuttavuuden merkityksen. Sosiaalityössä tarvitaan vaikuttavuuden merkityksen avaamista ja perinteisen ymmärryksen purkamista mittaamiskeskeisestä vaikuttavuuden ymmärtämisestä uudenlaiseen ymmärtämiseen. On syytä tutkia, millaisin ehdoin tieto on siirrettävissä käytännön toimintaympäristöstä toiseen, ja tarvitaan myös työntekijöiden itsensä tuottamaa tietoa, dokumentointia ja tutkimusta. (Pohjola, Kempainen & Väyrynen 2012, 347, 352.)

10.4 Oma ammatillinen kehittymiseni

Opinnäytetyöprosessin myötä olen kehittynyt ammattilaisena monella tavalla. Opinnäytetyöni aikana aloitin sekä työskentelyn kehittämishankkeessa että esimiestehtävän. Tämän myötä opinnäytetyön aihe kirkastui ja olen pystynyt katsomaan tuloksia siitä näkökulmasta. Lisäksi olen oppinut paljon palvelumuotoilusta ja erityisesti tarinallistamisesta.

Palvelumuotoilu kiehtoo itseäni erityisesti siksi, että se on väline kahden eri ammattini väliseen kommunikointiin. Kätilönä ja ohjaustoiminnan artonomina saan luovalla tavalla kehitettyä työskentelyäni sosiaalityön kentällä. Kun vielä sain punoa mukaan tarinallisuuden, toi se tähän työhön yhä enemmän omaa ääntäni ja henkilökohtaista käsialaani.

Kahden erilaisen ammatin ja työympäristöni tuoman asiantuntijatiedon yhdistyminen näkyi tässä opinnäytetyössäni muiltakin osin. Silmu-toiminnan tarinallistaminen loi minulle mahdollisuuden hyödyntää mielekkäällä tavalla kätilön asiantuntijuuttani, nuorten kanssa työskentelyn tuomaa kokemusta sekä ohjaustoiminnan artonomin osaamista. Tämä toi minulle vahvistusta omien ammattieni osaajana ja asiantuntijana. Näin yhdistettynä ne nousivat itsellenikin uuteen valoon, toisiinsa punoutuvaksi kokonaisuudeksi.

Itse tarinakäsikirjoitus toi työhöni luovemman näkökulman. Luova kirjoittaminen on itselleni tieteellistä kirjoittamista läheisempi tapa kirjoittaa ja sen yhdistäminen tähän opinnäytetyöprosessiin jollain lailla kevensi prosessin loppuvaihetta. Kaikkein suurin etu siitä oli kuitenkin se, että tarinan kirjoittaminen syvensi sitä punaista lankaa, jonka löytäminen työhöni aluksi kesti kauan. Tarina nivoi yhteen teorian, kokemuksen ja tutkimustulokset.

Silmu-toiminta on uusi kokonaisuus ja tämä opinnäytetyöprosessi syvensi myös itselleni sen tarkoitusta ja merkitystä myös teorian tiedon valossa. Tämän prosessin jälkeen on yhä helpompaa kertoa toiminnasta ja perustella sen tarpeellisuutta. Tätä työtä on edessä paljon tämän toistaiseksi ainoan laatuaan olevan työmuodon juurruttamisessa palvelujärjestelmään.

Opinnäytetyöprosessi toi myös uusia näkökulmia esimiestehtävääni. On tärkeää havaita, että organisaatiokulttuuri ei synny itsestään ja että hyvin moni tekijä vaikuttaa myönteisen organisaatiokulttuurin syntyyn ja ylläpitämiseen. Johtamisella on keskeinen rooli tässä.

Kets de Vries'n (2011, 51-61) mukaan yhteisöllisyyden ja siihen liittyvän vuorovaikutuksen voi päätellä siitä, että yhteisön jäsenillä on yhteiset arvot, jaettu johtajuus, tehtävät on vastuutettu ja työnjako on selvä. Lisäksi yhteisön jäsenet luottavat toisiinsa sekä tukevat ja kannustavat toisiaan, kommunikoivat ja käyvät avointa dialogia keskenään. Kun yhteisössä vallitsee tällainen organisaatiokulttuuri, onnistuu uusien ideoiden muuttaminen käytännöiksi.

Myös Stenvall & Virtanen (2012, 195) kirjoittavat tunnelman ja luottamuksen näkyvän kaikkialla organisaatiossa. Luottamuksen rakentaminen vie organisaatiossa aikaa, mutta sen voi myös menettää hetkessä. Kehittynyt organisaatiokulttuuri viestii iloa ja tyytyväisyyttä niin työntekijöiden ja asiakkaidenkin osalta. Hyvällä työntekijälähtöisellä johtamisella ja kehittämisellä voidaan vaikuttaa positiivisen organisaatiokulttuurin rakentumiseen.

Perheen, ystävien, opinnäytetyöohjaajan ja -ryhmän lisäksi olen opinnäytetyöprosessini etenemisestä erityisen kiitollinen tiimilleni, joka on elänyt rinnalla koko tämän prosessin ajan. Kiitollinen olen myös järjestön johdolle luottamuksesta ja vapaudestamme luoda Silmun tarinaa tiimin asiantuntemuksen varassa. Stenvall & Virtanen (2012, 108) sanovan alaistaitojen olevan työntekijöiden halua ja kykyä toimia työyhteisössään rakentavalla tavalla esimiestä ja työtovereita tukien ja perustehtävän suuntaisesti. Kun koko työyhteisö esimiehiä myöten kykenee kommunikoimaan toisten kanssa silloinkin, kun asioista ollaan eri mieltä. Muutoskompetenssi tarkoittaa kykyä omaksua ja hallita tietoa. Avoin kommunikaatio ja kriittinen reflektointi ja tiedon luominen ovat siihen liittyviä käsitteitä ja muutostokompetenssi merkitsee myös kykyä selviytyä kaaoksesta, organisoida työtään ja hallita ajankäyttöään. Tähän me olemme organisaatiossamme kyenneet suurten muutosten keskellä.

Eräs sidosryhmäläinen kirjoitti palautteessaan, että positiivista oli ohjaajien avoin suhtautuminen uuteen toimintaan nuorten perheiden hyväksi ja toiminnan monipuolistamiseksi. Tämä kommentti sai itsenikin pohtimaan, että ei ole itsestään selvää, että työntekijä haluaa kehittää työtään tai työtapojaan. Kiitollisena kehittyvästä järjestöstä ja Silmun työntekijöistä sekä kehitysvauhtiin mukaan hyppäävistä asiakkaista, jatkan työtäni yhä kehittyvän ja kehittyvän tiimin kanssa Loisto settlementissä.

10.5 Pohdinta

Opinnäytetyöni produktina Silmulle on luotu tarinaidentiteetti. Vaikka tutkimustulosten myötä positiivisen tarinaidentiteetin luominen oli miellyttävää, ei tarinan voi luottaa pysyvän ennallaan ilman systemaattista ja reflektoivaa työtettä. On huomioitava, mistä kaikesta asiakkaan kokemus koostuu, ja miten sitä tukevaa toimintaa ylläpidetään ja edelleen kehitetään.

Asiakkaan ja työntekijän välinen kohtaaminen on tärkeimpiä asioita Silmun työssä. Kahden ihmisen kohtaamisessa kumpikin osapuoli, palveluja tarvitseva asiakas ja ammattiauttaja tuovat kohtaamiseen oman tilanteensa. Metatasolla kyseessä on organisaation ja asiakkaan välinen kohtaaminen ja kohtaamisen ehdot, joita voivat olla mm. asiakkaiden kuuntelemisen menettelytavat ja asiakastiedon hyödyntäminen palvelun suunnittelussa. (Stenvall & Virtanen 2012, 161-162.) Nämä ovat asioita, joita

työntekijöiden on hyvä yhdessä ja erikseen pohtia. Silmussa voimme pyrkiä jatkuvan asiakas- ja itsearviointin avulla refleктоimaan ja ylläpitämään hyvää kohtaamistaitoa.

Asiakkaan ja palveluja tuottavan organisaation välisen vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden kannalta on merkitystä pienillä yksityiskohdillakin. Kokeemukseen palvelutapahtumasta vaikuttavat esimerkiksi fyysiset tilat, jotka vaikuttavat ratkaisevasti siihen, miten tervetulleeksi asiakas itsensä kokee. Asiakaslähtöinen organisaatio suunnittelee tilat niin, että asiakas kokee itsensä tervetulleeksi. Usein näihin yksityiskohtiin ei vaadita niinkään taloudellisia resursseja, vaan mielikuvitusta ja luovuutta. Fyysisen ympäristön lisäksi palvelukulttuuria voidaan kehittää ystävälliseksi esimerkiksi työntekijöiden avuliaisuudella, jota voidaan välittää pienillä teoilla, esimerkiksi asiakkaita tervehtimällä. (Stenvall & Virtanen 2012, 165.)

Edellä mainitut tässäkin tutkimuksessa esiin tulleet yhteisöllisyyden elementit eivät synny itsestään. Työntekijöiden on voitava itse hyvin yhteisössä, tultava kuulluksi, nähdyksi ja tervehdityksi. Näitä työpaikan kulttuuriin kuuluvia asioita on tärkeä vaalia työyhteisössä. Sen lisäksi, että tätä kulttuuria voimme avoimesti keskustellen ylläpitää, katsoisin tarinakäsikirjoituksen olevan oivallinen väline pienten asioiden merkityksen esiintuomiseen asiakkaan näkökulmasta. Näenkin sen välineenä uusien työntekijöiden, vapaaehtoisten tai opiskelijoiden perehdyttämiseen. Kenties asiakasnäkökulman avulla oma käyttäytyminen työympäristössä saa uuden ulottuvuuden.

Produktin eli tarinakäsikirjoituksen jatkokäytön suhteen pohdimme työyhteisössämme sen mahdollisuuksia asiakastyössä. Asiakaslähtöinen toiminnan uudistaminen edellyttää avointa viestintäkulttuuria ja uudenlaista tiedonjakamisen menettelyä. Vaatii organisaatiolta paljon avoimuutta sekä myös kykyä sietää mahdollista arvostelua ja kritiikkiä, kun palvelua suunnitellaan asiakkaiden kanssa. (Stenvall & Virtanen 2012, 163.) Silmussa näen viestinnän olevan erityisesti sellainen asia, jossa palvelun käyttäjät tulee ottaa yhä enemmän mukaan ideoimaan ja toteuttamaan sitä. Meidän on työntekijöinä kyettävä ottamaan vastaan mahdollinen kritiikki omasta rajallisuudestamme esimerkiksi verkkoviestinnän osalta.

Nuorilla on tietoa sekä ympäristöstä ja sen ilmiöistä sekä mielipiteitä Silmun palvelutapahtumasta että ammattilaisten osaamisesta Silmussa. Tätä asiantuntijuutta voimme käyttää täydentämään ammattilaisten asiantuntijuutta. Voimme ammattilaisina tehdä asiakkaiden asiantuntijuudesta merkityksellistä vahvistamalla heidän palvelun käyttöön liittyvää ymmärrystään. (Stenvall & Virtanen 2012, 178.) Tähän tarvitaan meiltä ammattilaisilta rohkeutta, uutta asennetta ja heittäytymiskykyä.

Yksi tärkeimpiä opinnäytetyöni tarkoituksia on asiakkaan äänen säilyttämisen Silmun tarinaintentiteetissä. Se oli syy, miksi kirjoitin tarinan asiakkaan äänellä. Stenvall ja Virtanen (2012, 105-106) kirjoittavat siitä, kuinka

kielellä on elämässämme ratkaiseva merkitys myös vallankäytön kannalta. Symbolinen vallankäyttö näkyy muun muassa siinä, kuinka asiakasta puhutaan. Sen lisäksi, millaisia kommunikaatiotapoja asiakkaiden ja ammattilaisten välillä on, merkitystä on sillä, millainen puhetapa organisaation sisällä on. Tavoitteena on, että asiakasta kunnioittava puhetapa säilyy Silmu-toiminnassa kaikilla tasoilla.

LÄHTEET

Aalber, V. (2017). Nuoruusiän psyykinen kehitys. Teoksessa K. Kumpulainen, E. Aronen, H. Ebeling, E. Laukkanen, M. Marttinen, K. Puura & A. Sourander (toim.) *Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria*. (1. painos.). Helsinki: Duodecim, 35 – 42.

Aaltio & Puusa (2011). Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) *Menetelmäviidakon raivaajat: Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*. Vantaa: JTO, 153 - 166.

Ahonen, T. (2017). *Palvelumuotoilu sotessa. Palvelumuotoilun käsikirja sosiaali- ja terveysalan palvelujen kehittämiseen*. (2. painos.). Nummela: Painokiila Oy.

Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. (4. uud. p.) Tampere: Vastapaino.

Andersson, M. (2008). Pidä kiinni -hoitojärjestelmän rakentaminen. Teoksessa M. Andersson, R. Hyytinen & M. Kuorelahti (toim.) *Vauvan parhaaksi. Kuntoutuminen päihteistä odotus- ja vauva-aikana: Pidä kiinni -hoitojärjestelmä*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto, 18 – 36.

Anttila, A. (2010). Ohipuhuminen sukupolvien välisenä kysymyksenä. Teoksessa A. Anttila, K. Kuussaari & T. Puhakka (toim.) *Ohipuhuttu nuoruus. Nuorten elinolot – vuosikirja*. Helsinki: Yliopistopaino.

Berg, K. (2008). *Äitiys kulttuurisina odotuksina*. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 48. Haettu 30.3.2018 osoitteesta <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/42524/diss2008berg.pdf?sequence>

Brodén, M. (2006). *Raskausajan mahdollisuudet. Kun suhteet syntyvät ja kehittyvät*. Gummerus kirjapaino Oy.

Cacciatore, R. & Janhunen, K. (2008). Täydelliset äidit – 11 myyttiä. Teoksessa *Äidin kielletyt tunteet*. Helsinki: Väestöliitto, 12-27.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Fischer, M. & Vainio, S. (2015). *Potkua palvelubisnekseen. Asiakaskokemus luodaan yhdessä*. Helsinki: Talentum.

Gerhardt, S. (2007). *Rakkaus ratkaisee. Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys aivojen kehittymiselle*. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hautamäki, A. (2011). Lapsen kiintymyssuhteet ja niiden vaarantuminen. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) *Varhaislapsuuden tunnesihteet ja niiden suojeleminen*. Helsinki: WSOYpro Oy, 29 – 69.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. (2008). *Tutki ja kirjoita*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2011). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Tallinna: Raamatutrükikoda.

Hokkanen, L. (2014). *Autetuksi tuleminen. Valtaistavan sosiaalisen asianajon edellyttämät toiminnot*. Akateeminen väitöskirja. Lapin Yliopisto. Haettu 7.5.2018 osoitteesta <http://lauda.ulapland.fi/handle/10024/61787>

Hyväri, S. (2005). Vertaistuen ja ammattiauttamisen muuttuvat suhteet. Teoksessa M. Nylund & A. Yeung (toim.) *Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 214 – 235.

Hyysalo, S. (2009). *Käyttäjä tuotekehityksessä: Tieto, tutkimus ja menetelmät*. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Janhunen, K. & Oulasmaa, M. (toim.) *Äidin kielletyt tunteet*. Helsinki: Väestöliitto.

Jaskari, S. (2008). Reflektiivisen työtteen kehittäminen – vauva vanhemman mielessä. Teoksessa M. Andersson, R. Hyytinen & M. Kuorelahti (toim.) *Vauvan parhaaksi. Kuntoutuminen päihhteistä odotus- ja vauva-aikana: Pidä kiinni -hoitojärjestelmä*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto, 126 – 139.

Juuti, P. (2015). *Johda henkilöstö asiakaskeskeisyyteen*. Jyväskylä. PS-kustannus.

Jyrkämä, O. (2010). Vertaistukiryhmä käyntiin! Teoksessa T. Laatikainen (toim.) *Vertaistoiminta kannattaa*. SOLVER palvelut Oy, 25 -49.

Jämsä, J. & Kallioma, S. (toim.) 2010. *Isyyden kielletyt tunteet*. Helsinki: Väestöliitto.

Kaimola, K. (2005). Koti terveen itsetunnon harjoittelukenttänä. 11 – 19. Teoksessa J. Syrjälä (toim.) *Vahva Vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvun*. Helsinki: Väestöliitto.

Kallinen, K, Pirskanen, H. & Rautio, S. (2015). *Sensitiivinen tutkimuksessa*. Painettu EU:ssa.

Kalliolan Nuoret ry. (2016a). Projektiavustushakemus.

Kalliolan Nuoret ry. (2016b) *Vuosikertomus 2015*. Haettu 18.4.2017 osoitteesta http://www.kalliola.fi/wp-content/uploads/2014/03/KalliolanNuoret_vuosikertomus2015.pdf

Kalliomaa, S. (2010). Voiko tunteista selvitä hengissä? Teoksessa J. Jämsä & S. Kalliomaa (toim.) *Isyyden kielletyt tunteet*. Helsinki: Väestöliitto, 98 – 110.

Kalliomäki, A. (2014). *Tarinallistaminen. Palvelukokemuksen punainen lanka*. Helsinki: Talentum.

Kalliomäki, A. (2018). *Tarinakone*. Haettu 7.5.2018 osoitteesta <http://www.tarinakone.fi/tuotteet/tarinaidentiteetti-on-yrityksesi-tarinallistamisen-kivijalka/>

Kananen, J. (2012). *Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. (2014). Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. (2015) *Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kets de Vries, M. F. R. (2011). *Reflections on Leadership and Career Development: On the Couch with Manfred Kets de Vries*. Wiley.

Kiviniemi, K. (2015). Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. (4. uud. p.). Jyväskylä: PS-kustannus.

Koivisto, M. (2007). *Mitä on palvelumuotoilu? -muotoilun hyödyntäminen palvelujen suunnittelussa*. Taiteen maisterin lopputyö. Teollinen muotoilu. Taideteollinen korkeakoulu. Haettu 26.3.2018 osoitteesta http://www.kulmat.fi/images/tiedostot/Artikkelit/Lopputyö_TaM_MikkoKoivisto_2007.pdf

Korkman, O. & Arantola, H. (2009). *Arki: Eväitä uuteen asiakaslähtöisyyteen*. Helsinki: WSOYpro.

Laimio, A. & Karnell, S. (2010). Vertaistoiminta – kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa T. Laatikainen (toim.) *Vertaistoiminta kannattaa*. SOLVER palvelut Oy., 9 – 18.

Lehti, V. (2017). Vanhemmuus nuoruusiässä. Teoksessa K. Kumpulainen, E. Aronen, H. Ebeling, E. Laukkanen, M. Marttinen, K. Puura & A. Sourander (toim.) *Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria*. (1. painos.). Helsinki: Duodecim, 90 – 91.

Lähteenmäki, M. & Neitola, M. (2014). Isien tukiverkot vauvaperheissä. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.) *Isän kokemus*. Helsinki: Gaudeamus.

Löytänä, J. (2014). *Asiakkaan aikakausi: Rohkeus + rakkaus = raha*. Helsinki: Talentum.

Löytänä, J. & Kortesoja, K. (2011). *Asiakaskokemus. Palvelubisneksestä kokemusbisnekseen*. Helsinki: Talentum.

Malin, M. (2000). *Verkostot ja vertaiset*. Helsinki: Kuntoutuksen edistämisyhdistys.

Miettinen, A. & Rotkirch, A. (2008). Milloin on lapsen aika? Lastenhankinnan toiveet ja esteet. Perhebarometri 2008. Helsinki: Väestöliitto.

Mykkänen, J. (2014). Isäksi tulon monet polut. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.) *Isän kokemus*. Helsinki: Gaudeamus.

Niemelä, P. (2003). Äitiyden tunteen syntyminen. Teoksessa P. Niemelä, P. Siltala & T. Tamminen (toim.) *Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus*. Helsinki: WSOY, 237 – 251.

Nylund, M. (2005). Vertaisryhmät kokemuksen ja tiedon jäsentäjinä. Teoksessa M. Nylund & A. B. Yeung (toim.) *Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus*. Tampere: Vastapaino, 195 – 213.

Paalanen, P. (2005). *Eri teitä vanhemmuuteen – kaksikymppisenä ja kolmekymppisenä lapsen saaneiden näkemyksiä perheellistymisestä ja vanhemmuudesta*. Perhebarometri 2005. Helsinki: Väestöliitto.

Pajulo, M. & Pyykkönen, N. (2011). Mentalisaatiokyky varhaisessa vanhemmuudessa. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) *Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen*. Helsinki: WSOYpro Oy, 71 – 94.

Pajulo, M. & Salo, S. & Pyykkönen, N. (2017). Mentalisaatio ja reflektiivinen funktio. Teoksessa K. Kumpulainen, E. Aronen, H. Ebeling, E. Laukkanen, M. Marttinen, K. Puura & A. Sourander (toim.) *Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria*. (1. painos.). Helsinki: Duodecim, 81 – 88.

Paunio, T. & Lehtonen, J. (2017). Aivojen kypsymisen merkitys nuoruudessa. Teoksessa K. Kumpulainen, E. Aronen, H. Ebeling, E. Laukkanen, M. Marttinen, K. Puura & A. Sourander (toim.) *Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria*. (1. painos.). Helsinki: Duodecim, 42 - 51.

Peltokorpi, T. (2016). *Vertaisryhmä nuoren äidin tukena. Tyttöjen Talon nuorten äitien toiminnan tarkastelua*. Pro gradu -tutkielma. Opettajakoulutuslaitos. Kotitalousopettajan koulutus. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Haettu 12.5.2018 osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/166884/Pro%20gradu%20Peltokorpi%20Terhi%20.pdf?sequence=2>

Pohjola, A., Kemppainen, T. & Väyrynen, S. (2012). Vaikuttavuus on monta. Teoksessa A. Pohjola, T. Kemppainen & S. Väyrynen (toim.) *Sosiaaliryhmien vaikuttavuus*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. 347 – 352.

Punamäki, R.-L. (2011). Vanhemmuuden siirtyminen: raskausajan ja ensimmäisen vuoden kiintymyssuhteet. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) *Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen*. Helsinki: WSOYpro Oy, 95-114.

Puusa, A. & Kuittinen, M. (2011). Laadullisen tutkimuksen luotettavuus- ja arviointikysymyksistä. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) *Menetelmäviidakon raivaajat: Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*. Vantaa: JTO, 167 – 180.

Rotkirch, A. & Saloheimo, A. (2008). Yksin kotona? Teoksessa K. Janhunen & M. Oulasmaa (toim.) *Äidin kielletyt tunteet*. Helsinki: Väestöliitto, 72 – 85.

Rotkirch, A., Tammisalo, K., Miettinen, A. & Berg, V. (2017). *Miksi vanhemmuutta lykätään? Nuorten aikuisen näkemyksiä lastensaannista*. Perhebarometri 2017. Helsinki: Väestöliitto.

Rusanen, E. (2011). *Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys*. Porvoo: Bookwell Oy.

Ruusuvuori, J. (2005). Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula. (Toim.) *Haastattelu, tilanteet ja vuorovaikutus*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 22 - 56.

Räsänen, M. (2017). *Vanhemmuuden tukeminen – Asiakkaiden kokemuksia Kalliolan Nuoret Ry:n Silmu-toiminnasta*. Opinnäytetyö. Sosionomitutkinto. Laurea. Haettu 7.5.2018 osoitteesta https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/138860/Maria%20Rasanen_Opinnaytetyo.pdf?sequence=1

Siltala, P. (2003). Varhainen vuorovaikutus kokemuksen ja tutkimuksen valossa. Varhaisen vuorovaikutuksen monikollisuus. Teoksessa P. Niemelä, P. Siltala & T. Tamminen (toim.) *Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus*. Helsinki: WSOY, 16 – 43.

Sinkkonen, J. (2003). Lapsen varhainen isäsuhde. Teoksessa P. Niemelä, P. Siltala & T. Tamminen (toim.) *Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus*. Helsinki: WSOY, 261 – 267.

Sinkkonen, J. (2011). Lapsen ja isän varhainen suhde. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) *Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen*. Helsinki: WSOYpro Oy, 115 – 124.

Sinkkonen, J. & Kalland, M. (2017). Vanhemmuus, kiintymyssuhde ja perhe. Teoksessa K. Kumpulainen, E. Aronen, H. Ebeling, E. Laukkanen, M. Marttinen, K. Puura & A. Sourander (toim.) *Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria*. (1. painos.). Helsinki: Duodecim, 75 – 81

Stenvall, J. & Virtanen, P. (2007). *Muutosta johtamassa*. Helsinki: Edita

Stenvall, J. & Virtanen, P. (2012). *Sosiaali- ja terveystalouden uudistaminen. Kehittämisen mallit, toimintatavat ja periaatteet*. Helsinki: Tietosanomana.

Syrjäläinen, E., Eronen, A. & Värri, V. & Mäntylä, R. (2007). *Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy

Tamminen, T. (2001). Poikkeavat kiintymyssuhteet. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) *Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen*. Helsinki: WSOY, 234 – 249.

Tilastokeskus (2017). Ensisynnyttäjien keski-ikä nousi Suomessa Pohjoismaiden kärjen tasolle. Haettu 7.5.2018 osoitteesta https://www.stat.fi/til/synt/2016/02/synt_2016_02_2017-12-04_tie_001_fi.html

Toikko, T. & Rantanen, T. (2009). *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tidontuotantoon*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. (Uudistettu laitos.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuulaniemi, J. (2011). *Palvelumuotoilu*. Helsinki: Talentum.

Valli, R. & Aaltola, J. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: Bookwell Oy.

Verhoef, P., Lemon, K., Parasuraman, A., Tsros, M. & Schlensinger, A. (2009). *Customer Experience Creation: Determinants, Dynamics and Management Strategies*. Haettu 7.5.2018 osoitteesta:
https://www.rug.nl/staff/p.c.verhoef/jr_customer_experience.pdf

TARINAKÄSIKIRJOITUS

Silmu -tukea nuoreen vanhemmuuteen

Tarinakäsikirjoitus

Katja Villanen-Juvakka

Esipuhe

Tämä on tarinakäsikirjoitus nuoresta vanhemmuudesta ja Silmusta. Se on syntynyt Kulttuuri ja taide hyvinvoinnin edistäjänä -koulutusohjelmassa YAMK-opinnäytetyön produktina. Tarina on luotu oman tutkimukseni, aiempien tutkimusten, asiakaspalautteiden ja työhistoriani kautta saadun kokemuksen pohjalta.

Silmu-tukea nuoreen vanhemmuuteen on Loisto setlementissä toimiva työmuoto, joka tarjoaa tukea nuorille äideille ja isille perheineen. Tämä tarina on fiktiivinen, mutta siinä näkyy se kokemus, jonka jo Silmun tarinanäyttämölle astuneet perheet ovat saaneet. Silmun tarinan on tarkoitus tulla yhä paremmin näkyviin niin fyysisissä kuin virtuaalisissakin ympäristöissä. Tämän tarinakäsikirjoituksen on tarkoitus viedä Silmun tarina sinnekin, missä sitä ei vielä tunneta, ja tehdä Silmu todeksi jo ennen fyysisen kynnyksen yli astumista, jotta nuori vanhempi saa hyvän ja kokonaisen palvelukokemuksen.

Tarinan Silmu on niin sanottu unelma–Silmu eli toisin sanoen tavoite–Silmu, jossa Silmu jo näkyy ja se tunnetaan erilaisissa ympäristöissä. Kaikki mukana olevat henkilöt ja tarinanäyttämöt ovat osa Silmun tarinaa. Käsikirjoituksen on tarkoitus ohjata sekä Silmun työntekijöitä että muita ammattilaisia kuljettamaan todellisuudessakin Silmun tarina eri näyttämöille. Tämän tarinan tavoitteena on vahvistaa Silmun olemassaoloa jokaisessa asiakkaan kontaktipisteessä hänen asiakaspolullaan.

Käsikirjoituksessa on kaksi osaa. Ensimmäisessä osassa on kaksi kertojaa, äiti ja isä. Toisessa osassa kulkee kolmaskin tarina, vauvan tarina. Kertojana tässä tarinakäsikirjoituksessa ovat nämä päähenkilöt ja heidän tarinoidensa kautta näyttäytyvät myös tarinaympäristöt ja muut kohtausten henkilöt. Tarinoita voidaan seurata erillisinä tai rinnakkaisina kertomuksina. Kohtaukset ajoittuvat eräänlaisiin rajapyykkeihin äidin ja isän elämässä. Ne eivät sijoitu keskenään tarkalleen samoihin hetkiin ja tilanteisiin, mutta ne sijoittuvat samaan ajanjaksoon henkilöiden elämässä.

Toivon, että Silmun tarina elää, jatkuu ja yhä kehittyy. Kiitos kun luet -ja olet ehkä itsekin osa tarinaa.

I OSA

Kohtaukset:

Tieto

Tukeako?

Ensimmäisen kynnyksen ylitys

Tapaaminen

II OSA

Kohtaukset:

Kokemus

Arki

Tulevaisuus

I OSA

Nuori äiti

Olen 18-vuotias tyttö. Peruskoulun jälkeen olen tuumailnut, mitä tekisin isona. Sain työpaikan ja töitä tehdessäni opiskeluajatus jäi. Nyt minulla ei enää ole säännöllistä työtä, keikkoja teen silloin kun niitä saan. Aloin taas uudelleen miettiä opintoja. Ajattelin hakea opiskelemaan ammattiin seuraavassa yhteishaussa. Muutin puoli vuotta sitten ystäväni kanssa asumaan kimppekämppään. Se on tosi kivaa. En ollut kyllä koskaan tarkemmin ajatellut, mitä kaikkea omillaan asumiseen liittyy. Kotona vanhempien luona oli aika paljon asioita valmiina. Mutta ehtiihän tässä opetella, ei nuori ihminen paljon tarvitse ja minä haluan minimoda kotihommat. Meillä on pieni vuokra-kaksio. Saatiin kumpikin vanhempiemme kodeista mukaamme muutamia huonekaluja. Jotain pitäisi ostaakin, mutta ei nyt vielä olla ehditty paneutua sisustukseen. Kavereita meillä käy aika paljon, kun aika moni asuu vielä kotona ja on hauskaa, kun oma paikka missä voidaan olla. Minulla on poikakaveri, jonka kanssa nähdään yleensä iltaisin ja viikonloppuisin, koska hän on päivät koulussa.

Tieto

Omituinen olo ja väsymys on jatkunut jo muutaman viikon. Luulen sen johtuvan väsymyksestä. Kaikki kaverit ovat olleet lomalla ja on tullut juhlistua aika paljon. Kun äsken tajusin yhtäkkiä, että menkat eivät olleet alkaneet, silmissä melkein pimeni. Vaikka tiedän, että raskaaksi voisi tulla, en ole sitä koskaan tosissani ajatellut. Ehkäisy minulla on, mutta olen vähän huoleton välillä sen kanssa. Juuri siksi, etten millään voi uskoa että raskaus voisi koskettaa minua. Vaikka on kyllä pari kaveriani ollut raskaana. Molemmat päätyivät keskeytykseen. Toinen mietti tosi pitkään, mutta toisen kohdalla tilanne oli silloin tosi selvä. Hän oli silloin älyttömän nuori, nuorempi kuin minä nyt.

Tein juuri raskaustestin, se oli positiivinen. Ensin en osannut ottaa asiaa tosissani, mutta nyt itkettää ihan kamalasti. Soitan kämppikselle, joka lupasi tulla kotiin heti kun pystyy koulusta lähtemään. Kun hän tulee kotiin, olen jo jutellut monen kaverin

kanssa meidän WhatsApp-ryhmässä. Jotenkin vasta nyt tajuan, että kaikki olettavat minun keskeyttävän raskauden. Missä vaiheessa se keskustelu keikahti siihen suuntaan? Silloinko, kun kyselin, että miten kaverini toimi hommatessaan keskeytyksen? Oletinko itsekkin niin? Onhan minulla toinenkin vaihtoehto. Tulee huono olo, kun ajattelen: vauva, raskaus, synnytys. Mitä kaikkea se oikein tarkoittaisi? En yhtään tiedä mitä teen. Haluaisin vajota maanrakoon. Tästä en ikinä voi puhua vanhemmilleni. En monelle muullekaan. Ja nyt vasta tajuan: Tähän liittyy toinenkin osapuoli, joka ei vielä tiedä asiasta.

Olen tiennyt poikakaverini jo vähän pidemmän aikaa, mutta olemme seurustelleet vasta muutaman kuukauden. Meillä on ollut tosi ihanaa. Nyt viime viikkoina on ollut vähän kireää, ollaan riidellykin jonkin verran. Erostatkin ollaan puhuttu, mutta ei siitä olla puhuttu vakavasti, se on ollut sellaista riitelyheittoa. Muiden kanssa en ole ollut, eli tiedän kyllä, kenen lapsi tämä olisi ja kenen kanssa tämä uutinen pitää jakaa. Samaan aikaan, kun tekee mieli itkeä ja pyytää häneltä tukea, halata ja miettiä yhdessä, niin tekee mieli raivota, että tämä on hänen syytään! Hänenkin.

Tukeako?

Päätös ei ollut helppo. Melkein tuntuu, etten ole ihan varma vieläkään, vaikka olen päätökseni tehnyt. Olin joka toinen päivä keskeytyksen kannalla ja sitten taas halusin jatkaa raskautta. Kävin juttelemassa kouluterveydenhoitajan kanssa. Hän onneksi oli hyvä tyyppi ja käytiin läpi molempia vaihtoehtoja. Minusta tuntui, että hän oli ensimmäinen ihminen, jolla ei ollut kantaa siihen, minkä valinnan teen. Mutta hän auttoi miettimisessä. Oli helpottavaa, kun sai järkevää apua, kaverit välillä ovat niin selkeästi jotain mieltä. Yksi moralisoi, että pystyisinkö muka keskeyttämään uuden elämän ja toiset kannustavat jatkamaan nuoruutta ja keskeyttämään raskauden. Tai ainakin minä koen niin, että suurimmalla osalla olisi selkeä kanta. En tiedä onko se vain oma tunne, kukaan kun ei tähän mennessä ole oikein kunnolla pyöritellyt eri vaihtoehtoja kansani.

Äidille kerroin viikko sitten. Hän järkyttyi ihan kamalasti, vaikka ei sitä suoraan näyttänyt. Mutta näinhän minä, miten outo hänen reaktionsa oli. Hän sanoi, sulateltuaan hetken, että haluaa olla tukena ja auttaa. Silti hänen piti moralisoida ehkäisystä, ihan kun en itse tietäisi. Paremminkin. Hän tuntuu luulevan, ettei minun iässäni tiedetä vielä mitään. Millaisenkohan nuoruuden hänkin on viettänyt? Siihen aikaan elämän on täytynyt olla hankalaa. Eihän tietoaakaan ole saanut juuri mistään. Tosi outoa ajatella, että silloin on pitänyt hakea tietoa jostain muualta kuin netistä. Ei kai ne ole voineetkaan mistään mitään tietää!

Vähän vaikeaa tästä aiheesta on vielä puhua äidin kanssa, se tuntuu niin oudolta. Kun on kyse omasta äidistä ja tämä on niin kamalan henkilökohtainen asia minulle. Silti on tosi helpottavaa, että hän ja isä tietävät. Isä ja äiti ovat erosivat jo silloin kun olin pieni. Eivät he ole paljon keskenään tekemisissä, mutta tämän asian äiti oli silti isälle kertonut. Isä kommentoi minulle jotain vähän kömpelöä, kun nähtiin, hän ei oikein taida osata sanoa mitään. Minulla on kuitenkin sellainen tunne, että hänkin on jollain lailla tukenani. Sisarukseni eivät tiedä vielä raskaudesta. Isosiskoni on minua vanhempi, ja hänellä on jo kaksi omaa lasta. En halua vielä kertoa ja toivon ettei äitikään sitä vielä tee. Haluan miettiä asiaa rauhassa ensin itse. Pikkuveli asuu vielä kotona äidin luona. On tavallaan hyvä, kun hän ei tiedä tästä vielä, koska hänen takiaan ei voida kotona käydessäni tätä koko ajan puida äidin kanssa.

Istun neuvolan valoisassa odotushuoneessa. Vieressä istuu yli kolmekymppinen nainen ison mahansa kanssa ja lukee naistenlehteä. Toisella puolella on varmaan saman ikäinen äiti kahden lapsensa kanssa. Vauva nukkuu harmaassa kantokopassa ja isompi lapsi telmii odotustilan puisen keinuhevosen selässä. Tekee mieli vähän vilkuilla vauvaa. Ei tunnu yhtään siltä, että tuollainen olisi minulle tulossa. Tuntuu vitsiltä koko juttu. Olen niin hermostunut, että melkein itsekin nauran tälle ajatukselle vitsistä. Minulla on koko ajan sellainen olo, että muut naiset tuijottavat minua. Ehkä paheksuunkin? Voivatko he aavistaa, että olen raskaana? Voikohan täällä edes istua, jos ei ole raskaana tai pienten lasten äiti? Varmaan nuo ajattelevat, että voi tyttö-parka mihin

olet itsesi saattanut. Nuo naiset elävät ihan eri maailmassa kuin minä. Saankohan kamlan palopuheen ehkäisystä, kun menen vastaanotolle?

Kiusaantuneena annan katseeni vaeltaa odotustilassa. Yksi viherkasvi, pienen lapsen kirkasääninen höpötys, auringon säteet likaisen ikkunaruidun läpi, lasten nurkkaus leluineen ja pöytineen, silppuiselta näyttävä ilmoitustaulu. Katse palaa ilmoitustaululle, kun joku herätti kiinnostukseni. Siellä roikkuu paperi, jossa näen tekstin: nuori äiti. Minähän olen kai sellaiseksi ryhtymässä. Näen pöydällä lisää samoja esitteitä, mutta en nouse ottamaan sellaista. En halua tehdä numeroa siitä, mistä tunnen jo muutenkin minua tuijotettavan. Tihrustan penkiltäni liikahtamatta esitettä ja juuri ja juuri erotan sähköpostiosoitteen ja sosiaalisen median yhteystiedot. Se on joku Silmu-toiminta.

Hakeudun kännykälläni Silmun sivustoille. Näyttää kovin ruusuiselta. Ei kosketa ehkä minua. Enhän tiedä edes, haluaako poikaystäväni olla mukana tässä projektissa. Ollaan tästä nyt juteltu riitelemättäkin, mutta hän ei koe pystyvänsä vielä isäksi. En tiedä, pitäisikö meidän sitten erota, jos hän ei halua isäksi. Mutta en voi ajatella sitä nyt, ettei ala itkettää. Täällä Silmun sivuilla puhutaan jotain isistäkin. Selailen huolimattomasti Instagramia. Näyttää jotenkin rennolta kumminkin. Ja nuoria ihmisiä vilahtelee kuvissa. Ei tämä kai ollutkaan ihan sellaista lässynlässyn-lapsihössötystä. Noilla nuorilahan näyttäisi olevan keskenäänkin ihan kivaa, vaikka vauvajuttujakin näkyy kuvissa. Mutta pitääköhän olla jotenkin tuen tarpeessa, jos tuonne menee. Minä en nimittäin tarvitse mitään ulkopuolista tukea. Haluan näyttää, että pärjään, vaikka olen nuori. Olen hoitanut siskon lapsia vaikka kuinka paljon, kyllä nyt yhden omankin hoidan, kunhan taloudellisesti selviän.

Sovittiin kämppiksen kanssa, että kysellään, haluaisiko joku tuttu kaverimme muuttaa tilalleni asuntoomme. Minä muutan pois. Ajateltiin, että kaverin voi olla vaikea opiskella, jos asunnossa on huutava vauva. Äiti sanoi, että voin muuttaa kotiin, jos en saa omaa asuntoa. Se tuntuu tietenkin turvalliselta, mutta ehkä myös vähän nololta. Muutinhan kerran jo kotoa pois. Äiti pyysi kuitenkin ensin odottamaan, että raskaus

varmasti jatkuu. Hän sanoi, että tämä alkuaika on epävarmaa, ja että raskaus voi vielä spontaanisti keskeytyä tässä vaiheessa. Ja nyt olen alkanut pelkäämään sitä. Ihan hullua pelätä, koska sehän tavallaan ratkaisisi tämänkin ongelman. Mutta jossain sisimmässäni olen jo asennoitunut siihen, että sisälläni on pikkuinen. Että minusta tulee äiti. En edes halua enää bilettää. Kun meillä on kavereita kylässä, kyllästyn nopeasti niiden juttuihin. Moni juo alkoholia yhteisissä illoissamme ja minä en voi juoda. Haluaisin jutella tilanteestani mutta ei kukaan tajua. Humalassa sitten monet alkavat eläytyä ja höpöttää, ja silloin tuntuu, että he tajuavat vielä vähemmän.

Hymyilevä terveydenhoitaja avaa oven ja sanoo nimeni. Hän katsoo minua suoraan. No ei varmaan ollut tässä porukassa vaikea arvata, kuka on 18-vuotias raskaana oleva neuvolan ensikäynnillä. Toiset naiset katsovat, kun nousen ja astelen huoneeseen. Lapsi ei katso, hän laulelee vain jotain hassua laulua selatessaan värikästä kuvakirjaa. Vilkaisen vielä häntä, ennen kuin katoan oven taakse. Olen tosi kiitollinen tuolle lapselle. Edes yksi tyyppi tässä maailmassa, joka ei tuijota minua uteliaana ja arvostelevana.

Juttelemme terveydenhoitajan kanssa kaikenlaista. Tai oikeastaan hän kyselee ja minä vastailen, mutta ei tämä silti kuulustelulta tunnu. Minulla on sellainen olo, että hän kuuntelee ja kyselee ihan aidosti välittävänä, ei uteliaana. Eikä hän vaikuta yhtään siltä, että tuomitsisi minua tästä raskaudesta. Hän kuitenkin juttelee siitä, että kun olen niin nuori, niin saatan tarvita enemmän tukea. En minä tarvitse, tekee mieleni puolustautua. Hän antaa minulle sen saman värikkään lapun, jonka näin seinällä. Työnnän sen laukkuuni, en kerro, että äsken kävin jo tuon Silmun sivuilla. Kun terveydenhoitaja alkaa jutella Silmu-toiminnasta, kuuntelen. Olihan siinä ehkä jotain, mikä tuntui kutsuvalta jo äsken. Sitten tuntuu siltä, kuin terveydenhoitaja lukisi ajatukseni. Hän kertoo, että Silmu-toimintaan voi osallistua millaisessa elämäntilanteessa tahansa. Ei tarvitse olla parisuhteessa, eikä tarvitse olla ongelmia. Ei se tuki tarkoita sitä, että minua syytettäisiin siitä, etten pärjäisi yksin. Hän puhuu vertaistuesta, kun omat kaverit ovat eri elämäntilanteessa. Alan vähän varovasti lämmitä.

Ratkaiseva tieto Silmu-toiminnasta on se, että siellä voi käydä tutustumassa ilman, että tarvitsee enää koskaan mennä toista kertaa. Onkohan varmasti niin? Sittenhän meneminen tuntuu paljon helpommalta. Jos käyn siellä kerran, niin ainakin näen, mistä on kyse. Toivottavasti saan myös tietää, millaisia muut äidit siellä ovat. Sitten terveydenhoitaja kysyy, saanko otettua itse sinne yhteyttä. Hän voisi halutessani toimittaa yhteystietoni Silmun työntekijöille, jotka ottaisivat minuun yhteyttä. Häkellyn, koska tajuan, että hän tosiaan aikoo varmistaa, että otan asiasta selvää. Soperran, että otan kyllä yhteyttä sinne itse. Samalla mietin, saanko koskaan soitettua tai lähetettyä sähköpostia. Sillä tavoinhan viranomaisiin otetaan yhteyttä. Ja sitten ehkä jonotetaan puhelimella, mitä en jaksa ollenkaan. Ihan kuin terveydenhoitaja taas lukisi ajatukseni. Hän kertoo, että Silmuun voi ottaa hyvin monella tavalla yhteyttä mm. sosiaalisen median kautta. Aion laittaa WhatsApp-viestin. Kunhan ensin vielä vähän tutkin asiaa netistä ja tästä paperista minkä sain.

Terveydenhoitaja kyseli jo äsken lapsen isästä. Sanoin, ettei tämä vielä tiedä mitä haluaa. En tiedä, olemmeko kohta enää yhdessä ja että tuleeko poikaystävä olemaan ollenkaan mukana lapsen elämässä. Luulin, että se oli sillä selvä, mutta nyt terveydenhoitaja taas palaa aiheeseen ja sanoo, että olisi kiva, jos silti isäkin tulisi neuvolaan seuraavalla kerralla. Hän voisi tulla silti, vaikka ei olisikaan ihan varma, haluaako olla mukana lapsen elämässä. Tuntuu tosi kummalliselta. En mieti sitä sen enempää. Saan myös esitteen Silmun isätoiminnasta ja työnnän sen huolimattomasti laukkuun aikomattakaan antaa sitä poikaystäväälle, jota en uskalla lähestyäkään sanalla isä.

Ensimmäisen kynnyksen ylitys

En ole vielä kukaan ottanut Silmuun yhteyttä, vaikka sain jo viime viikolla ne yhteystiedot. Ei se juttu yhtään pahalta vaikuta, mutta jollain lailla on vaikeaa tunnustaa kaipaavansa tukea. Enkä edes koe kaipaavani varsinaista tukea, mutta yksinäinen olen. Se on se syy, mikä Silmussa kiehtoo. Että tapaisi muita, jotka ymmärtävät. Tuntuu vaikealta uskoa, että edes olisi olemassa muita nuoria raskaana olevia. Kaikki ikäisensä elävät sellaista elämää, kuin minun kaverini elävät. Ei tämän ikäisenä kuulu edes ajatella tällaisia asioita. Minulla on sellainen olo, että olen yhtäkkiä kasvanut ikäistäni

vanhemmaksi. Kavereideni elämä tuntuu etäiseltä, enkä enää halua olla mukana siinä, vaikka hetki sitten se oli minunkin ihanaa elämääni. Tunnen hirveää surua siitä, että tuo kaikki on jäänyt elämästäni, mutta tunnen vähän myös kiehtovaa jännitystä tästä uudesta asiasta.

Eilen olin ultraäänitutkimuksessa. Sain sieltä kiiltävät, mustavalkoiset kuvat mukaani. Näytin heti ne äidille ja äiti alkoi itkeä. Hän varmaan muistelee sitä, että vastahan minä olin hänen kohdussaan. Äiti vei minut jätskille juhlan kunniaksi. Hän kyseli, haluanko että lapseni kutsuu häntä mummoksi, kuten siskoni lapset kutsuvat. Äiti kertoi minulle, kuinka järkyttävältä tuntui tulla mummoksi alle viisikymppisenä silloin, kun siskoni sai ensimmäisen lapsensa. Siskoni oli silloin kaksikymppinen, nuori äiti hänkin. Äiti sanoi, että silloin hän olisi tarvinnut itselleen tukea, että se oli hurjan raskas ja huolten täyttämä elämänvaihe. Oli hirveä järkytys, kun tytär tuli raskaaksi ja itsekin hän koki vielä olevansa lasten ja nuorten äiti. Hän oli itkenyt siskoni asioita itsekseni paljon, yrittäen olla näyttämättä huoltaan meille lapsille. Olimmehan me veljenkin kanssa aika pieniä vielä silloin. Siksi äidille kuulemma tuli kauhureaktio siitä, kun minä ilmoitin olevani raskaana. Nyt hän sanoo uskovansa minun selviävän, onhan siskonikin selvinnyt. Ja hänelläkin on nyt paljon enemmän aikaa olla apuna.

Äidin kertoessa kokemustaan muistin taas sen Silmun. Sanoin äidille, että tuollaisessa tilanteessa oleville isovanhemmillekin on olemassa tukea. Kaivoin linkin puhelimestani ja lähetin äidille mainoksen, jonka olin Silmun Facebookissa nähnyt. Siinä oli kauniisti katettu pöytä mansikkakakkuineen ja kutsu kolmen sukupolven äitienpäiväjuhlaan. Äiti sanoi tutkivansa asiaa ja huokaisi, että onpa hyvä, että olisipa hänkin tajunnut silloin aikoinaan hakeutua jonnekin puhumaan asiasta, mutta kukaan ei ainakaan osannut tulla pyytämään ja tarjoamaan apua. Veljellekin me eilen kerroimme äidin kanssa raskaudesta. Kun äiti sanoi, että veljestä tulee taas eno, tämä naurahti tai murahti. Ei siitä saanut oikein selvää kumpaa se oli. Onneksi veli on jo ennestään eno, ehkei tämä ihan niin iso pommi ollut kuin muuten olisi voinut olla. Toivottavasti äiti juttelee enemmän veljen kanssa, jos tämä on kovin hämmentynyt, itse en oikein osannut tästä vielä puhua.

Nyt istun sängylläni toisessa kädessä kännykkä ja toisessa teemuki. Lähetin kaveriryhmäänkin äsken ultraäänikuvan. Kyllä kaverit siihen kommentoivat, että aika siistiä, ja laittoivat sydämiä ja muita. Mutta en oikein saanut selvää, millä fiiliksellä he olivat. Yhden mielestä vauva näytti avaruusoliolta. Olisi niin kivaa ihmetellä kunnolla tätä asiaa jonkun kanssa. Vaikka äiti on nyt asiassa mukana, tunnen silti olevani yksin, ei hän mikään kaveri sentään ole.

Töitä minulla ei ole nyt ollut. Kun kaverit ovat koulussa tai töissä, ja heidän iltamonsa eivät kiinnosta, niin olo tuntuu entistä yksinäisemmältä. Sisälläni kasvaa joku pieni elämä ja pohdin sitä päivästä toiseen yksin. Asuntohakemuskin pitäisi laittaa ja kouluun hakea. Mutta en edes tiedä voinko nyt hakea opiskelemaan. Mitä minun tulevaisuuden suunnitelmille oikein nyt tapahtuu? Silmu lupaa esitteessään kaikenlaista, keskusteluapua myös noihin asioihin. Vieläkin vähän epäilyttää, voivatko ne nyt muka kaikessa auttaa, mutta päätän kokeilla. Laitan viestin yhdelle työntekijöistä. Minulle vastataan samana päivänä: ”Kiva kun otit yhteyttä. Sovitaanko aika tutustumiskäynnille?” Sovimme ajan seuraavalle viikolle. No nyt se on tehty.

Tapaaminen

Nyt on se päivä, kun olen menossa Silmuun. Löydän osoitteen ja oikean ovenkin, kun näen tutun näköisen merkin oven vieressä. Se on sama kuva, joka on Silmun paperiesitteessäkin. Olen siis oikeassa paikassa. Soitan kelloa ja minua jännittää ihan kamalasti. Ei ihan niin paljon kuin neuvolaan mennessäni, koska tuntuu ihan kuin jo vähän tietäisin, minne menen. En ole tavannut näitä ihmisiä, mutta olen seurannut viimeiset viikot aika tiiviisti heidän toimintaansa sosiaalisessa mediassa. Olen katsellut paljon heidän YouTube-videoitaan, joissa voi sekä tutustua heidän toimintaansa että saada hyvää tietoa vanhemmuudesta.

Työntekijät vaikuttavat somen perusteella ihan tavallisilta tyypeiltä. Ja oikeastaan kaikki muukin Silmussa. Läheskään kaikki siellä sivuilla ei kosketa minua, mutta aika

moni juttu on herättänyt mielenkiintoni. Minusta tuntuu, että täällä ei tuomita nuorta vanhempaa. Miksi täällä muuten kukaan kävisi? Somen perusteella täällä moni käy, kun ne nuoret itsekin postailevat kuvia toiminnasta ja kommentoivat Silmun sivuilla juttuihin. Tällä hetkellä kaipaankin kuitenkin eniten -tai oikeastaan ainoastaan sitä, että tapaisin jonkun, joka ymmärtäisi elämäntilanteeni. Jonkun joka on samassa tilanteessa kuin minä.

Astun sisään viihtyisään tilaan. Se ei yllättänyt, koska olin nähnyt netissä kuvia tilasta. Tai se ehkä yllätti, että ne kuvat näyttävät olevan ihan totta, läheskään aina kuvat eivät kerro ihan totuutta. Mutta tämä ei tosiaankaan ole mikään laitos tai virasto. Alan ymmärtää, miksi ne puhuvat matalakynnyksisyydestä. Paikka on todella kodinomainen, siellä on mattoja, sohvia ja viherkasveja. Minut ottaa vastaan nainen, joka kertoo nimensä. Muutkin työntekijät moikkaavat ohi kulkiessaan. En muista, montako heitä jo näin, mutta ei se tunnu pahalta. Kaikille tuntui olevan jotenkin ihan luonnollista, että olen täällä. Yhtään nuorta en nyt täällä näe, mutta eteisessä on kahdet lastenvaunut sekä pieniä ja isompia kenkiä.

Minulle näytetään paikat ja silmäilen ihastuneena Silmun huoneita. Jokaisessa huoneessa on turvallinen tunnelma. Sanon jopa ääneen, että tuntuu kuin olisin luonnossa. Sitten tajuan, että tämä oli kyllä minulta vähän hassu ajatus. En ole mikään luontoihminen ja varmaan vähän pelkäisinkin olla luonnossa, mutta täällä tulee sellainen olo, että tämä on turvallinen luonto. En tiedä mistä moinen ajatus syntyi. Ehkä luontoaiheisista tapeteista ja kuvista, ehkä jostain muusta täällä tunnelmassa. Tai sitten siitä, että astuin tänne sisään kivisen kaupunkihälyn keskeltä.

Saan kylmää vettä janooni. En halunnut kuumaa teetä enkä kahvia, vaikka kahvi ei enää niin paljon ällötäkään minua nyt, kun raskauspahoinvointi alkaa jo vähän helpottaa. Pöydällä on kulhossa punaisia omenia, minulle tarjotaan niitäkin. En ota vielä, kun odotan mitä tuleman pitää ja valmistaudun puhumaan. Omenan tuoksukohan sen luonnon minulle toi mieleen, huomaan pohtivani. Sen jälkeen kerronkin jo täyttä päätä perheestäni ja itsestäni. Juttelen myös poikaystäväni tilanteesta.

Työntekijä kuuntelee ja ymmärtää minua. Mutta hän tuntuu ymmärtävän vähän myös poikaystävää ja omia vanhempiani, kavereitani myös. Hän tietää erilaisia syitä, miksi muut ympärilläni toimivat kuten toimivat. Ei hän väitä tietävänsä toisten ajatuksia, mutta kertoo, että on kuullut niin monia tarinoita siitä, kun nuori on tullut raskaaksi. Hän korostaa kuitenkin, että jokaisen ympärilläni olevan henkilön tarina on hänen omansa, eikä koskaan sama kuin toisen. Siksi en välitä, vaikka en allekirjoitakaan kaikkia työntekijän ajatuksia. Joitakin niistä taidan kyllä jäädä vähän pohtimaan. Työntekijä saa silti minut tuntemaan, että olen täällä oman tarinani vuoksi, en muiden.

Kuulen työntekijältä Silmun toiminnasta. Olin lukenut siitä jo, mutta on kiva kuulla kaikki samat jutut, ja minulle väläyttellään jo vähän tulevaakin, sellaista mitä ei vielä netissä ole. Tuntuu melkein etuoikeutetulta, kun työntekijä kertoo sellaisestakin jutusta, mitä vasta suunnitellaan, ja kysyy, kuulostaisiko se minusta toimivalta. Kuulen häneltä myös, että toisessa huoneessa on parhaillaan muutama nuori äiti työharjoittelijan kanssa ideoimassa tulevaa toimintaa. Täällä eivät asioita näköjään suunnittelekaan ainoastaan työntekijät. Ovatkohan he edes täällä oikeasti töissä vai mikä juttu tämä oikein on? Vähän kuin istuisin jonkun luona kylässä miettimässä, mitä seuraavaksi tehtäisiin. Mutta silti tunnen, että täältä saan sellaista ammattiapua, jota juuri nyt tarvitsen.

Uusi nuorten odottavien äitien ryhmä alkaa vasta kuukauden kuluttua. Työntekijä kertoo, että meitä ryhmää odottavia nuoria äitejä on jo kolme. Hän kysyy, olisiko kiva tavata muut jo ennen ryhmää. Hän voisi järjestää tapaamisen, jos muutkin nuoret äidit niin toivovat. No kyllä, sitä vartenhan oikeastaan tulin. Kysyn, minkä ikäisiä muut ovat ja odottavatko he lastaan yksin vai parisuhteessa. Työntekijä vastaa ympäröivästä, hän ei voi tietenkään kertoa toisten asioista. Hyvä niin, enhän minäkään halua, että omia asioitani puhutaan muille. Työntekijä juttelee siitäkin. Täällä kaikki toiminta on luottamuksellista. Näistä keskusteluista ei puhuta ryhmissä eikä ryhmäkeskusteluista muualla. Ryhmässä jutellaan paljon, mutta omista asioistaan saa kertoa vain sen verran kuin haluaa. Kuulostaa aika turvalliselta.

Kun lähden, antaa työntekijä minulle isätoiminnan esitteen ja pyytää minua viemään sen poikaystäväälle. Muistan yhtäkkiä saaneeni esitteen jo kerran aiemmin, mutta en kerro sitä, koska olen unohtanut koko esitteen, enkä edes enää tiedä missä se on. Ehkä olen suutuksissani heittänyt sen roskikseen. Työntekijä korostaa, että isän ei tarvitsekaan olla vielä sinut isyysajatusten kanssa. Se on juuri sellainen aihe, jota Silmussakin voi pohtia. Tapaan yhden isätyöntekijöistäkin. Haluan kertoa poikaystäväälle, että mies tuntuu ihan kivalta ja rennolta. Päätän jutella poikaystävän kanssa heti tänään.

Kun olen lähdössä Silmusta, näen yhden nuoren äidin poistuvan juuri ovesta vauva värikkäässä kantoliinassa rinnallaan. Eteisessä pienellä penkillä istuu tyttö pukemassa haalaria rimpuilevalle lapselle. Tyttö näyttää minua vähän vanhemmalta. Lattialla on hujan hajan leluja ja vaatteita. Tuo nuori äiti hymyilee minulle kumartuessaan otta-
maan lapsen pipoa lattialta. Hän ei tuijota yhtään arvostelevan näköisesti. Minulle tulee sellainen olo, että hän vähän halusi hymyllään kannustaa minua. Että hänkin on kerran tullut tänne raskaana ollessaan, yhtä hukassa olevana kuin minä. Ja siinä hän nyt selviytyy äitinä, vaikka lapsi ei juuri tuossa hetkessä näytäkään ruusunpunaiselta vauvalta kiskaistessaan ruudullisen pipon päästään ja heittäen sen lattialle äänekkäästi kiljuen.

Mieli on jollain lailla rauhallinen, kun lähden Silmusta. Minusta ei nyt tunnu, että kantaisin uutta elämäntilannettani yksin. Silmussa minulle tuli sellainen olo, että kaikki järjestyy. Juuri nyt tuntuu siltä, että mikä tahansa asia minulle tuleekin mieleen, voisin ottaa yhteyttä sinne. He sanoivat, että heillä on niin hyvät verkostot, että oikeanlaista apua ja vastauksia kysymyksiin löytyy aina jostain. Sain sellaisen henkilön yhteystiedot, jolta voin kysyä siitä kouluun hakemisesta. Katsotaan, saanko itse kysytyä vai tarvitsenko apua siihenkin.

En tiedä, onko oloni yhtä positiivinen enää huomenna. Voihan olla, että tämä on vain helpotusta siitä, että sain mentyä paikalle. Lupasin tulla Silmuun uudestaan. Työntekijä ilmoittaa minulle, saako hän tapaamisen muiden äitien kanssa aikaisiksi vai

tulenko tapaamaan häntä kahdestaan vielä tässä ryhmää odotellessani. Vähän jo jännittää, miltä tuntuu tavata muita, jotka jakavat tämän saman kummallisen kokemuksen lapsesta, joka kasvaa omassa kohdussa. Mietin niitä eteisessä näkemiäni vieraita nuoria äitejä ja heidän lapsiaan. Vieraalta tuntuu ajatus, että pitäisi osata itseään alkaa kutsua äidiksi.

Nuori isä

Täytin juuri 19 vuotta. Olen lukiossa ja kirjoitan ylioppilaaksi ensi vuonna. Englannin olen jo kirjoittanut. Peruskoulutodistuksella en päässyt lukioon, siksi kävin kymppiluokan. Siellä sain ihan uuden motivaation opiskeluun. Pääsin sitten lukioon ja olen pärjännyt mielestäni aika hyvin. Elämä on ihan mallillaan. Asun vielä vanhempien luona. Olen tosin aika paljon tyttöystävän luona, varsinkin silloin kun hänen kämppiksensä on muualla. Kiva kun saa jossain olla kahdestaan. Ei olla kuitenkaan takerruttu toisiimme. Kummallakin on myös oma elämä. Itse tykkään harrastaa maastopyöräilyä. Käyn pyöräilemässä itsekseni ja kavereiden kanssa. Tosin aika vähän olen harrastanut viime aikoina, kun koulu vie aikaa ja kavereiden kanssa haluaa mennä välillä muutenkin. Ja tietysti myös tyttöystävän kanssa haluan viettää paljon aikaa.

Tieto

Pääsin juuri koulusta. Tyttöystävältä tuli tänään viesti. Se haluaa jutella jostain. En ymmärrä mikä on niin iso juttu, ettei sitä voi kertoa viestillä. Odotan jotain ilouutista uudesta työpaikasta tai jostain, mutta kun näen tytön kouluni nurkalla odottelemassa, huomaan ettei sellaisesta ole kyse. Hän tonkii tennarin kärjellä levottoman näköisenä rahisevaa katuhiekkää eikä heti edes huomaa minua. Nostaessaan katseensa hän on vakava ja jähmeä, haluaa selvästi sanoa jotain, mutta ei tässä. Lähdemme pois ihmisten

ilmoilta, että voimme rauhassa puhua. Kävelemme kohti läheistä rantapuistikkoa ja heti kun olemme kahdestaan, hän puhuu.

Tyttöystävä kertoo olevansa raskaana ja pyyhkii kyyneltä poskeltaan. Hän on niin pienuen ja heikon ja sääliittävän näköinen. Voi parkaa. Miten voisit auttaa ja tukea häntä? Ja mitä tämä nyt hänelle tarkoittaa, mitä hänen nyt pitäisi tehdä? Vasta pikku hiljaa alan tajuta, että tähän tarkoittaa aika paljon minullekin. En ymmärrä yhtään! Mitä tällaisissa tilanteissa tehdään? Yhtäkkiä tajuan tyttöystävän miettivän vauvaa. Hän pohtii raskauden jatkamista ja kutsuu minua isäksi. Hetkinen, nyt en pysy kärryillä. Minä, lukiolainen poikako olisin isä? Isähän on sellainen... niin siis millainen? Niin kuin minun isäni? Mutta millainen hänkään oli silloin kun synnyin?

En pysty tähän keskusteluun nyt. Pää on aivan sekaisin ja tekee mieli huutaa. Mutta kenelle tässä kuuluu huutaa? Maailmalleko? Tyttöystävä tajuaa reaktion ja suuttuu. Hän syyttää minua tästä tilanteesta ja siitä, että hänen täytyy kärsiä. Minäkin raivostun. Miksi hän ei ymmärrä, että ei tämä nyt ollut helppo uutinen minullekaan. Riitemme kunnolla. Onneksi emme fyysisesti, vaikka sekään ei ehkä ole kaukana. Emme näe ihmisiä jotka kulkevat ohi ja katsovat pitkään. Emme huomaa illan pimenemistä, kun itkemme lopulta molemmat ja eroamme vaisuina toisistamme.

Menen kotiin. Vetäydyn suoraan huoneeseeni, sanon lukevani kokeeseen. Vanhemmat varmaan ajattelevat minun pelaavan. Oikeasti en tee kumpaakaan. Makaan kuulokkeet päässä ja huudatan raivoisaa musiikkia liian kovalla. Varmaan joku huutelee minulle eteisestä, että keittiössä olisi ruokaa, mutta suljen ulkopuolisen elämän mielestäni ja lopulta nukahdan. Kun herään, on jo myöhä. Hiivin keittiöön hakemaan voileivän ja toivotan hyvät yöt äidille, joka vielä näyttää lukevan paksua kirjaa olohuoneen sohvalla. Syötyäni leivän kömmän peittoni alle, ja minua ahdistaa ihan hirveästi. Sisällä on valtava möykky joka tekisi mieli huutaa tai itkeä ulos. Mutta huutaa en täällä voi, ja itku ei tule, puristuu vain suuremmaksi möykkyksi sisälläni. Elämän piti olla mallillaan, mutta nyt kaikki on rikki. Parisuhdekin. En saa enää uudestaan unta erilaisten

tunteiden soljuessa lävitseni, ja kun aamuyön pikkutunneilla olo muuttuu haikeammaksi, valitsen surumielisemmän musiikin peittoni alle. Silloin lopulta itken tyynyni märkeksi.

Tukeako?

Käyn koulua, mutta minun on vaikea keskittyä siihen. Elämä on mennyt raiteiltaan. Tyttöystävä on päättänyt pitää lapsen. En itsekään osannut haluta toisin, tuntuu että tämä koskettaa toista niin paljon enemmän. Hänen kehonsa tässä on koetuksella. Olen aika keinoton, vaikka haluaisin auttaa häntä. Pelkään ajatusta isäksi tulemisesta. Pelkään myös eroa. Itsekin mietin välillä, kuinka kestävä meidän suhde on, mutta silti haluaisin olla yhdessä. Tuntuu, että seinä on tullut vastaan. Tyttöystävä puhuu usein erosta, kun minä puhun isyyden peloistani. Onko tilanne tosiaan se, että minun pitää valita myös isyys, jos valitsen tyttöystävän? No onhan se kai niin. Mutta pääsenkö karkuun isyyttä siltikään, vaikka emme seurustelisi?

Jos vain eläisin, niin kuin koko tilannetta ei olisi ollutkaan? Kai tämä ajan mittaan helpottaa? Kenenkään ei tarvitse tietää. Mutta entä se lapsi ja hänen äitinsä? Varmaan he vaativat minulta jotain. Olen varmaan velvollinen maksamaan heille jotain, mutta millä ihmeellä maksan, kun ei ole tuloja? Entä jos minut pakotetaan olemaan isä lapselle ja hoitamaan häntä. En voi silloin salata sitä vanhemmiltani ja muilta tutuilta. Ja eihän se salaaminen nyt oikeastaan tässä se ongelma ole, vaan se, etten ole vielä valmis isäksi, kun olen poika vasta.

En ole koskaan lukion aikana käynyt juttelemassa kuraattorin tai koulupsykologin kanssa, kun en koe sille olleen tarvetta. Peruskoulussa niitä keskusteluja oli, kun koulunkäyntini ei aina sujunut. Tiedän, että tämä on juuri sellainen tilanne, josta niiden kanssa voisi jutella. Kuraattorin kanssa olen käytävällä poikaporukassa joskus jutellut ihan muuten vaan, kun se on joillekin kavereilleni tuttu. Hän tuntuu olevat helposti lähestyttävä tyyppi ja voisin kuvitella juttelevanikin hänen kanssaan.

Kerran kun oli sellainen hetki, että ajattelin, etten kestä enää hetkeäkään olla puhumatta jollekin, melkein menin kuraattorin luo. Hän oli juuri silloin varattu ja käytävällä notkuessani mietin, onko järkeä kuitenkaan mennä puhumaan. Ilmoitustaululla näin jonkun isäjutun. Siinä esitteessä sanottiin, että nuori isä voi saada tukea jostain. Tutkin vähän asiaa netistä. Kyllä siinä väitettiin, että sinne voi mennä vaikka ei vielä tietäisi, haluaako ryhtyä isäksi. Mutta miksi menisin, kun en lopulta mennyt kuraattorillekaan. Jatkoin muina miehinä koulupäivää ja huokasin, että mitä meinasinkaan tehdä. Ties mikä mylly siitä olisi alkanut, jos olisin aiheesta ja tunteistani puhunut.

Ensimmäinen kynnyksen ylitys

Olen tyttöystävän luona. Kämpis on pois kotoa. Istuskellaan sohvalla ja höpötetään pinnallisia kuulumisia. Ollaan nähty vähemmän nyt, kun on vähän vaikea keksiä muuta puhuttavaa kuin se, mikä saa meidät aina riitelemään. Olen ajatellut asiaa, enkä pidä isyydestä pakenemista enää ihan realistisena mahdollisuutena. Olo on samaan aikaan epätoivoinen ja utelias. Jossain takaraivossa kai on tieto, että olen isä, halusinpa sitä tai en. Kai siinä vähän on jotain kutsuvaakin. Silti tietämättömyys on ahdistavaa. Olen koittanut etsiä tietoa isien oikeuksista ja velvollisuuksista. Se ei ole helppoa, enkä oikein ole päässyt selvyteen, mitä minulta vaaditaan. Siksikin asiasta on vaikea puhua.

Etsin parhaillaan sopivaa musiikkia, kun tyttöystävä kaivaa tutun näköisen paperin esiin. Tajuan, että paperi on samantapainen kuin se, jonka näin kuraattorin ilmoitustaululla. Meinaan räjähtää vastalauseeseen tuen tarpeesta. Tyttöystävä ehtii ensin avata suunsa. Hän sanoo, että minun ei tarvitse ryhtyä isäksi, jos en tahdo. Hän kertoo käynnistään Silmussa ja siitä, kuinka hän tulee sieltä saamaan tukea äitiyteensä, että hän ei halua painostaa minua. Sitten hän kertoo työntekijöistä, jotka voivat jutella siitäkin, jos ei halua tulla isäksi. En oikein usko sitä, kun kyse on paikasta joka näyttää lempeältä ja lapsekkaalta perheiden paratiisilta. Miksi siellä pohdittaisiin jotain ihan toisenlaista.

Tytön selittäessä Silmu-käyntiään, näen pöydällä lojuvassa paperissa tuttuja sanoja, kuten pelko, epätietoisuus ja tulevaisuus. Ehkä tytön puhuma sitten onkin totta.

Lupaan harkita asiaa. Tyttöystävä sanoo työntekijöiden kertoneen, että hekin voivat soittaa minulle, jos antaisin luvan. Taas meinaan kiukustua, en halua, että asioihini puututaan. Ennen kiukun purskahtamista ehdin kuitenkin tajuta, miten hyvältä tuntuu, kun joku onkin kiinnostunut asioistani. Siitä aiheesta, josta en halua kenellekään puhua. Pitkästä aikaa osaan vähän kertoa ajatuksistani tyttöystävällekin. Tällä kertaa emme riitele.

Kävelen kotia kohti ja mietin illan tapahtumia. Rintakehässä ei nyt purista se raskas möykky ihan niin paljon kuin yleensä viime viikkojen aikana. Mietin äsken kokemaani. Tyttöystävä oli ensin ajatellut, ettei kiusaa minua enää ultraäänikuvilla, kun otti riskin jo kertoessaan siitä Silmusta, mutta päätti sitten kuitenkin näyttää ne kuvat. Vaikka ensin en saanut kuvista mitään selvää, erotin yhtäkkiä selvän vauvan. Kuulin, kuinka vauva oli liikkunut kuvassa, heilutellut kättään kuin moikaten. Nyt tuo kuva pyörii hämmennyksenä mielessäni. Ihan oikea ihminen, tyttöystäväni sisällä. Ja siinä ihmisessä on osa minua. En pysty tuota vielä oikein hahmottamaan, mutta joku tunne jäi nyt sisääni kytemään. Tästä on pakko jutella jollekin. Otan ehkä huomenna yhteyttä sinne Silmuun. Kai sitä nyt voi kokeilla. Jos se tuntuu painostavalta, minun ei tarvitse siellä käydä. Niin se tyttöystäväkin vakuutti. Ja hän lupasi, että pääsen mukaan seuraavaan ultraäänitutkimukseen. Jännää olisi nähdä sen vauvan liikkuvan siellä kohdussa.

Menen kotiin ja vaihdan muutaman kuulumisen vanhempieni kanssa. He kyselevät kouluasioista ja siitä, missä olen ollut. Pikkusiskot kinastelevat kylpyhuoneessa iltatoimissaan. Pitkästä aikaa huomaan muistelevani heitä vauvoina. Kaksi pientä kääröä muutti kotiimme. Itse olin juuri aloittanut koulun, kun he syntyivät. Olin mukamas iso poika silloin, niin minulle sanottiin. Vanhempien aika meni noihin itkeviin kääroihin, ja minä osasin tehdä paljon asioita itse. Nyt olen nuori mies, joka on tulossa isäksi. Olen noiden entisten käärojen, nykyisten vilkkaiden tyttölasten veli. Aavistan heissä jo lähestyvän esiteini-iän ja mietin sitä kauhulla. Itse toivoisin juuri nyt olevani vielä pieni poika, jonka äiti tai isä ottaisi syliin ja sanoisi, ettei ole mitään hätää, asiat järjestyvät. Jostain syystä sitä lapsena aina uskoi, kun vanhempi osasi oikealla tavalla sanoa

sen. Nyt en tiedä, voiko kukaan sanoa minulle tuon sillä tavalla, että uskoisin. Aina-
kaan vanhemmilleni en halua nyt puhua. En pysty ottamaan vastaan heidän järkytys-
tään, kun en itsekään tiedä mitä haluan.

Omassa huoneessani nostelen nuhjuisia lukiokirjoja sängyltä lattialle. Kiinnitän huone-
miota psykologian kirjassa vilahtavaan lapsen kuvaan. Katselen ympärilläni lukiolais-
pojan huoneessa. Harmaalla seinällä on varhaisemmilta teinivuosilta jäänyt sarjakuva-
juliste, jota en ole vaivautunut ottamaan pois. Hyllyillä on kasapäin kirjoja, tavaroita,
koulupapereita ja huoneeseen unohtuneita astioita. Lattialla lojuvat sulassa sovussa
lukiokirjat ja eiliset vaatteet. Mietin äsken kokemaani tunnetta sylin ja lohdutuksen
tarpeesta. Minäkö muka pystyisin tarjoamaan sellaista jollekin lapselle? Tämä huone
ei näytä isän elämältä. Mutta miltä sen isän elämän sitten kuuluu näyttää? Kuulen sei-
nän takaa tyttöjen kikatusta ja isän tiukan äänen. Muistan Silmu-paperin. Silmäilen
sen läpi ja laitan saman tien Messenger - viestin työntekijälle. Juuri ennen unen tuloa
havahdun: siellä tyttöystävän näyttämässä kuvassa näkyi yksi vauva, tosiaan, niitähän
olisi voinut olla kaksikin. Onneksi oli yksi.

Tapaaminen

Matematiikan tunnilla kännykkä värähtää taskussani. Kurkistan pulpetin alla, keneltä
viesti tuli. Se on Silmun työntekijältä. Hän tapaisi minut mielellään. Päässäni taistelee
kaksi tunnetta: katumus koko yhteydenotostani, mutta samalla valtava helpotus.
Vaikka en mielelläni mene mitään työntekijää tapaamaan, on hyvä filis siitä, että joku
ehkä vastaakin kaikkiin lukuisiin kysymyksiini, joita päässäni pyörii. Muistankohan
edes niitä kaikkia kysymyksiä.

Koulun jälkeen yritän sopia aikaa sen työntekijän kanssa. Ei oikein löydetä sopivaa
aikaa lähiviikoille, kun joka päivä on koulua ja matkani koulusta Silmuun on vähän
hankala. Tunnustan itselleni, että yritän kyllä vähän pitkittää koko juttua, inhoan kai-
killa vastaanotoilla käymistä. Mutta sitten työntekijä sanookin, että voi tulla lähemmäs
kotiani tai kouluani. Hän puhuu jalkautumisesta ja siitä, että tekee työtään muuallakin
kuin Silmun tiloissa. Ehdottaa tapaamista esimerkiksi jossain kahvilassa. Ei auta kuin

sopia aika, selityksiä en enää keksi. Sovitaan seuraavalle viikolle treffit kotini lähellä olevan ostarin kulmalle.

Kun lähestyn ostaria sovittuun aikaan, näen miehen seisoskelevan rennosti kioskin edessä. Hän vilkuilee sen näköisenä, että odottaa ehkä minua. Hidastelen kohdalle tullessani ja mies kysyy, olenko minä hänen odottamansa henkilö. Kätteleminen ja esittäytyminen. Työntekijä kertoo, ettei tunne tätä seutua kovin hyvin ja kysyy, tiedäkö jonkun mukavan paikan, jossa voisimme jutella. Vai että haluaisinko minä vain kävellä, ilma kun on tosi kiva. Tehdään vaikka niin, mutisen hämmentyneenä, mutta myös helpottuneena, ettei tarvitse istua jossain vastaanotolla jäykästi tuijottamassa vierasta silmiin.

Olen pyöritellyt lauseita ja sanoja monta päivää. Miten kertoisin, mitä sanoisin, ja miten kysyisin sen kaiken epämääräisen, mitä päässäni liikkuu. Kaikki pohtimani unohtuu, kun lähdemme rantaa kohti kävelemään. Työntekijä kyselee asioistani sillä tavoin, ettei minun tarvitsekaan miettiä, mistä aloittaisin. Juttelemme asuinalueestani, harrastuksistani, koulustani, tyttöystävästä ja lopulta vähän raskausuutisestakin. Työntekijä näkee aurinkoisen terassin, jossa tähän aikaan päivästä on vain muutama ihminen. Joisinko kahvia, jos hän tarjoaisi tuossa terassilla kupillisen? Nyökkään myöntävästi.

Istumme pöydässä, joka on erillään muista ihmisistä. Juttelemme kaikenlaista. Minulle tulee sellainen olo, etteivät nämä mietteeni olekaan niin kauhistuttavia tai erikoisia kuin olin kuvitellut. Työntekijä saa minut tuntemaan, että nämä vähän kuuluvatkin asiaan. On yllättävän helppo puhua. Kun työntekijä käy piipahtamassa sisällä, katselen talitiaista, joka sirkuttaa terassille ulottuvalla puunoksalla ja pyrähtää noukkimaan murusia terassipöydiltä, kiiruhtaen taas nopeasti takaisin turvalliselle oksalleen. Seuraan toistuvaa toimenpidettä ja tunnen outoa kepeyttä. Mietin, että miten salaisuuden kantaminen voikin tuntua fyysisesti niin raskaalta, ja sen kertominen siltä, kuin olisi antanut siitä painosta osan pois.

Minua vähän huvittaa koko tilanne. Aamulla valmistauduin istumaan jäykkänä jossain kolkossa huoneessa viranomaisen kanssa ja nyt hörpinkin kahvia rantaterassilla pikkulintu seuranani. Ja tuo työntekijä, joka äsken kertoi eilisestä lenkkeilystään omissa lenkkimaisemissaan. Kun se kertoi omista asioistaan edes vähän, tuli heti rennompilo, tunne että tavallinen ihminen hänkin on, eikä mikään käyttäjä, joka näkee lävitsemi kaikki epäkohdat joihin tulisi puuttua. Taidan soittaa tyttöystävälle kohta, pitää saada vähän yhdessä ihmetellä tätä kokemusta.

Työntekijä ehdottaa, että koittaisimme löytää ajan, jolloin pääsisin katsomaan Silmutilaa. Hän haluaisi kovasti näyttää sen, vaikka voimme näitä tapaamisia järjestää tälläkin tavalla. Huomaan, ettei minua enää kauhistuta se ajatus, koska jos sama työntekijä on paikalla, ei se tapaaminen siellä voi ihan surkeaa olla. Löydämme sopivan ajan ja kävelemme takaisin ostarin suuntaan. Kun eroamme, työntekijä kiittää mukavasta kahvihetkestä ja hänelle uuden alueen esittelystä. Minä en huomaa edes kiittää. Tajuan jälkikäteen, että hänhän oli töissä ja minä asiakas. Miten se melkein unohtui? Vaikka hän kyllä vastasi tosi moneen kysymykseeni. Hän tiesi paljon asioita isäksi tuloon liittyen, ja niistä mitä ei tiennyt, lupasi ottaa selvää. Mahtava tunne, kun ei enää yksin tarvitse kaivella vastauksia ongelmiinsa.

II OSA

Nuori äiti

Kokemus

Istun pienessä Silmun huoneessa ja odottelen työntekijää, joka meni käymään toimitossaan. Katson pyöreää mahaani kirjavan neuleen alla ja lasken käden siihen kohtaan, missä tunnen vauvan potkivan. Pieni pyöreä muhkura liikkuu käteni alla. Sen voi nähdä ulkopuolinenkin. Synnytys on jo aika lähellä. Neuvolassa ja Silmussa on sanottu, että vaikka laskettu aika on vasta kolmen viikon kuluttua, niin on ihan normaalia, vaikka vauva syntyisi jo ensi viikolla. Tai sitten se voi syntyä yli kuukauden kuluttua, sekin on normaalia. Varmaankin tuijottaisin silti liikaa sitä laskettua aikaa, jos en olisi ryhmässä kuullut parin äidin synnytystarinoita, ne olivat keskenään ihan erilaiset. Käyn sellaisessa ryhmässä, jossa meitä on viisi äitiä. Kolme on jo synnyttänyt, ja meillä kahdella on lasketut ajat lähiviikkojen aikana. On ollut mielenkiintoista jännittää, kuka meistä synnyttää milloinkin.

Kaksi synnyttänyttä äitiä on jo tullut ryhmään vauvan kanssa. Kolmas synnytti vasta eilen. Hän laittoi meille viestin ja kuvan tyttövauvasta. Kun katselen muiden vauvoja, alkaa jo ihan hirveästi kiinnostaa, miltä oma näyttää. Onkohan hänellä hiuksia? Tiedän jo, että meille tulee poikavauva. Olen jo järjestellyt äitiyspakkauksen vaatteita kaappiin ja ostanut vähän uusiakin. Yksi ryhmäläinen tiesi hyvän lastentarvikekirpputorin, ja ollaan pari kertaa käyty ryhmän jälkeen yhdessä ostelemassa pieniä vaatteita. Niitä on tosi kiva yhdessä tutkia ja pohdiskella, että mitä kaikkea sitä mahtaakaan tarvita. Vieläkin tuntuu, että ihmiset tuijottavat meitä isomahaisia ja vaunujen kanssa kulkevia nuoria, mutta se on paljon helpompi kestää yhdessä kuin yksin.

Työntekijä meni kopioimaan sellaista paperia, joka täytetään minulle, ja saan sen mukaani synnytykseen. Tuo työntekijä on kättilö, ja hän tietää mitä synnytyksessä tapahtuu. Saan kertoa, millaiset asiat minua mietityttävät synnytyksen lähestyessä. Hän vastaa kysymyksiini ja kirjoittaa paperiin sellaisia asioita, joita sairaalan kättilön on hyvä tietää, kun menen synnyttämään. En olisi itse osannut ajatellakaan, mitkä kaikki

sellaisia juttuja ovat. Esimerkiksi se, että minulla on ikävä muisto sairaalasta ja siksi sairaalan haju saa minut nykyäänkin ahdistumaan. Kun olin pieni, isosiskoni oli vakavasti sairaana. Vanhempani olivat ahdistuneita ja minä pelkäsin siskon kuolevan. Sisko parani, mutta sen jälkeen olen vähän pelännyt sairaaloita. Ultrassakin se haju tuli vastaan, mutta selvisin siitä. Pelkään, että synnytyksessä saan jonkun paniikkireaktion astuessani sairaalaan, kun minuun sattuu, ja on muutenkin epämiellyttävä olo. On tosi iso helpotus, että nyt ne siellä synnytyksessä olevat henkilöt tietävät sairaalakammostani ja Silmun kättilön mukaan he osaavat auttaa ja helpottaa sitä.

Onpa mukavaa, kun täällä istuminen tuntuu jo ihan luonnolliselta. Ihan omakseni jo tunnen tämän paikan, kun olen täällä jo niin monta kertaa käynyt. Tiedän jo ainakin ulkonäöltä kaikki työntekijät, eikä yhtään jännitä tulla sisään, kun tiedän että tutut naamat ovat vastassa. Aina on yhtä tervetullut olo. Poikaystävä sanoo ihan samaa. Hän käy täällä myös, mutta emme vielä ole käyneet yhdessä kuin yhden kerran sellaisessa valmennustilaisuudessa, vaikka kovasti on pyydetty tulemaan kahdestaankin. Onneksi nuo työntekijät eivät pakota. Silloin tutustumiskäynnillä sanottiin, että jokaiselle perheelle räätälöidään sellaista toimintaa, mitä juuri he kaipaavat. Allekirjoitan nyt sen, vaikka silloin vähän epäilinkin. Kyllä meidän on toki annettu ymmärtää, miten hyvä olisi joskus puhua yhdessäkin asioista. Luulen, että vielä tullaankin -juuri siksi, että meille on annettu aikaa, eikä ole pakotettu. Nyt me olemme molemmat tarvinneet enemmän näitä omia juttuja.

Tuttu ja rauhallinen työntekijä-kättilö kirjaa synnytystoiveeni ja ajatukseni ylös. Välillä minua pelotti synnytys ihan kamalasti. Kun juttelin ryhmässä pelkojeni syistä, työntekijä käski minun lopettaa keskusteluryhmien lukeminen. Olin kuulemma väärissä ryhmissä tässä tilanteessa. Nauratti, kun työntekijä oli ihan kuin äiti, joka komentaa lastaan. Mutta se oli tosi hyvä, koska silloin lopetin sen lukemisen. Sain tilalle sellaisia nettiosoitteita, joista löytyy oikeaa, ammattilaisten tekemää sisältöä. Niitä on ihan kiva tutkia, ja niistä tuleekin paljon turvallisempi olo kuin keskustelupalstoista. Ja aina voi ryhmässä kysyä, kun jotain ei ymmärrä. Ollaan myös yhdessä katsottu ryhmässä niitä videoita ja juteltu niistä.

Synnytyspelko helpotti, enkä sitten kaivannutkaan neuvolasta lähetettä pelkopolille, vaikka Silmun työntekijäkin oli kannustanut pyytämään sitä, ja terveydenhoitajakin tarjosi mahdollisuutta. Kun ryhmäläiset ovat kertoneet synnytyksistään, on hyvä, että työntekijät ovat siinä paikalla. Yksikin kohta ryhmäkaverini synnytyksessä kuulosti ihan hirveältä, mutta kun työntekijä kertoi kätilön vinkkelistä, mistä siinä oli kyse, niin se ei tuntunut enää yhtään niin pahalta tilanteelta. Tajusin, että toimittiinpa siinä hienosti, kun vauvalla oli hätä. Olen ymmärtänyt, että meillä täällä Suomessa on tosi turvallista synnyttää.

Poikaystävä olisi saanut tulla mukaan tähänkin keskusteluun. En halunnut vielä, halusin ensin tulla yksin. Meillä oli sellainen perhevalmennusilta, jossa oli paikalla äitejä ja isiä. Poikaystävä oli siellä mukana, vaikka ei oltu päätetty vielä, tuleeko hän mukaan synnytykseen. Nyt näyttää siltä, että hän kuitenkin tulee. Sovittiin, että voidaan tarvittaessa tulla vielä yhdessäkin kätilön kanssa juttelemaan. Kerron tänään hänelle siitä, mitä nyt on keskusteltu, ja mietitään sitten, tarvitseeko meidän tulla yhdessä. Poikaystävä on kuitenkin käynyt isätyöntekijän juttusilla. En tiedä mistä he puhuvat, mutta olen tosi helpottunut, että hän saa jonkun kanssa pohtia tuntojaan. Hän on jotenkin paljon rennompaa nyt tuon isyysasian suhteen.

Muutin vähäksi aikaa äitini luo. En ollut siitä kauhean innoissani, mutta kun ei nyt tiedetä, mitä halutaan poikakaverin kanssa. Toisaalta halutaan seurustella ja toisaalta ei. Seurustelu muuttui niin toisenlaiseksi, kun tuli tämä vanhemmuusjuttu. Ei oikein tiedetä mitä tehtäisiin yhdessä. Päätettiin, että hoidetaan nyt tämä vauva maailmaan ja mietitään sitten. Nyt olen äidin luona ainakin synnytykseen asti ja vähän sen jälkeen. Tuntuu ihan hyvältä, että äiti on sitten auttamassa vauvan kanssa. Ja veli, osaa se ainakin vahtia vauvaa sillä välin, kun käyn vaikka suihkussa. On se ainakin helpompaa kuin olla ihan yksin.

Oli tosi kiva juttu, kun ryhmässä kerrottiin, miten synnytys alkaa. Ei pelota koko ajan kaupungilla liikkeessä, että mitä jos yhtäkkiä jotain tapahtuu, kun tietää millaisilla

tavoilla se synnytys voi käynnistyä. Kyllä se silti jännittää samaan aikaan kun sitä jo vähän odottaa. Onneksi nyt on tämäkin keskustelu työntekijän kanssa. Voi jutella sel-laistakin, mitä ei ehkä ryhmässä tule puhuttua. Vaikka se ryhmä on kyllä tosi turvallinen. Minulla on sellainen olo, että siellä voi puhua mitä tahansa. Kukaan ei tuomitse ja kaikki ymmärtävät, vaikka itse ajattelisivat toisin. Se antaa rohkeutta myös puhua itse omista ajatuksistaan, jotka saattavat olla vähän kummallisiakin välillä.

Juttelen vielä vähän aikaa työntekijän kanssa siitä, keitä synnytykseen tulee mukaan, ja mikä kenenkin rooli siellä voisi olla. Äitikin tarjoutui synnytykseen mukaan, mutta minä en halunnut. Työntekijä on korostanut, että synnytyksessä tällaiset asiat ovat minun omia päätöksiäni. Minua kiinnostaisi enemmän doula. Ryhmässä kerrottiin doula-toiminnasta, ja me täytämme nyt työntekijän kanssa yhdessä doula-hakemuksen, koska hän tietää kuinka se kannattaa tehdä. Voi olla, että olemme myöhässä, kun lämpenin ajatukselle vasta nyt. Aiemmin en osannut kuvitella ottavani vierasta ihmistä synnytykseeni, mutta nyt synnytyksen lähestyessä aloin uudelleen miettimään asiaa. Työntekijä lupasi kohta vielä soittaa ja kysellä, onko näin viime tipassa enää mitään mahdollisuutta saada doulaa. Onneksi se on kärsivällinen tyyppi eikä hermostunut, että tällä tavoin yhtäkkiä mieltäni muutin.

Kun olen lähdössä ulos, työntekijä sanoo, että nähdään ensi viikolla, jollen ole silloin synnyttämässä. Hän pyytää ilmoittamaan sitten, kun olen synnyttänyt. Hän nauraa, että synnytyksessä ei tarvitse muistaa ilmoittaa, jos jää ryhmä välistä, vaikka muuten aina toivotaankin ilmoitusta poissaoloista. Se on muita ryhmäläisiä kohtaan reilua, ettei tarvitse miettiä onko jotain tapahtunut, jos en tule ryhmään. Toinenkin työntekijä huutelee huoneensa ovelta moin ja nauraa, että ehkä käymme nämä samat keskustelut oven suussa vielä monta kertaa seuraavan kuukauden aikana. Kävelen kotiin työntekijän kirjoittama lappu äitiyskortin välissä taskussani. Se tuntuu aarteelta, se sisältää paljon sellaista henkilökohtaista, jota en ehkä synnyttäessäni saisi kerrottua tai muistaisi kertoa kättilölle. Nyt se sentään on paperilla.

Arki

Makaan omalla sängylläni imettämässä reilun kuukauden ikäistä vauvaa. Kello on vasta puoli kahdeksan aamulla. Kuulin aikaisin aamulla äidin lähtevän töihin ja velikin lähti äsken kouluun. Olen hiljaisessa asunnossa kahdestaan vauvan kanssa. Toista rintaa kivistää yön jäljiltä, ja annan maidon valua siitäkin vauvan imiessä toista rintaa. En jaksa nyt kerätä tuota maitoa talteen, minulla on jo jonkin verran maitoa pakastimessa. Siirrän pehmeää sideharsoa niin, ettei maito roisku suoraan vauvan naamalle. Silmussa on autettu tosi paljon tämän imetysasian kanssa, meinasin nimittäin jo melkein luovuttaa silloin kun luulin, ettei mikään helpota oloa, kun rintoihin sattui ja maitoa tuntui tulevan liikaa. Nyt olen iloinen siitä, että jatkoin. Oikeassahan ne olivat siitä, että maidon tuotanto alkaa kyllä tasaantua vauvan tarpeiden mukaiseksi. Nyt tämä pinkeys vaivaa ainoastaan aamuisin, kun vauva nukkuu aamuyöllä vähän pidemmän patkän imemättä rintaa.

Katelllessani rinnallani tuhisevaa vauvaa mietin itseäni. Olen kahdeksantoistavuotias ja läträän tässä rintamaidon kanssa. Minua olisi varmaan ällöttänyt koko ajatus tosi paljon vielä joskus vuosi sitten. Nyt tämä tuntuu yllättävän luonnolliselta. Ja tuo vauva tuossa syödessään on niin suloinen, että yhtäkkiä tunnen ihan fyysisen rakkauden vihlaisun rintakehässäni. Turhaan ei näköjään sanota, että rakkaus tuntuu sydämessä. Miten se voikin olla imemisessään noin tosissaan, tuo pieni, jolle pitäisi nimikin keksiä. Sen miettiminen onkin hauskaa hommaa, mutta yllättävän hankalaa. Enkä voi sitä päättää yksin, sen on oltava minun ja vauvan isän yhteinen päätös.

Tänään on taas äitiryhmä. Kaikki meidän ryhmäläiset ovat jo synnyttäneet. Olemme ottaneet kuvia, joissa kaikki vauvat ovat yhdessä. Ohjaajat kertoivat, että pian nämäkin vauvat siinä huoneessa konttaavat ympäriinsä eikä heitä meinaa saada samaan kuvaan. Sellainen ajatus tuntuu vielä tosi kaukaiselta. Mutta aika siistiä, jos me vielä silloin käydään ryhmässä! Lapsistahan tulee varmaan hyviä kavereita keskenään. Kuten meistä äideistäkin. Jännitti ihan hirveästi lähteä ensimmäisen kerran vauvan vaunujen kanssa ulos kaksi viikkoa sitten, kun menin vauvan kanssa ensimmäistä kertaa ryhmään. En meinannut uskaltaa lähteä kulkemaan vaunujen kanssa bussilla, mutta

halusin mennä näyttämään vauvaa ja tiesin, että muut ryhmäläiset odottavat meitä. Selvisin matkasta ihan hyvin, ja oli ihanaa, kun sai heti kertoa siitä Silmussa.

Viikko sitten ei fiilis ollutkaan yhtä hyvä. Vauva huusi niin hirveästi, että pian huusin jo minäkin. En ollut vielä ollut montaa kertaa lähtötilanteissa yksin kotona ja menin vähän paniikkiin, kun vauva ei rauhoittunut. Laitoin ohjaajille viestin, että nyt ei tulla ryhmään. Ne taitavat jo tuntea minut aika hyvin, kun eivät jättäneetkään asiaa siihen, vaan kysyivät syytä. Kun kerroin tilanteesta, alkoi sieltä tulla kannustavaa viestiä ja yllytystä lähteä silti. Laitoin, että nyt en voi enää lähteä ihmisten ilmoille, vaikka vauva lopettaisikin huutamisenkin, että olen itse ihan jossain tilassa ja itkettynyt. Silloin ne alkoivat oikein hoputtamaan minua sinne, sanoivat että juuri nyt minun täytyy päästä jollekin purkamaan oloani. Sain vihdoin vauvan vaunuihin, jonne se nukahti vielä unissaan nyyhkien. Itse pidättelin itkua koko matkan ajan ja ehdin hädin tuskin Silmun kynnyksen yli, kun purskahdin ihan hysteeriseen itkuun. Työntekijä pyysi minut istumaan, silitteli selkääni ja rauhoitteli. Menin kuitenkin ryhmään, koska siellä ei tarvitse näytellä.

Minulla oli silloin ihan kamalan syyllinen olo. Olin huutanut vauvalle ja tunsin olevani maailman huonoin äiti, sitä minä eniten itkin. Olin hetken jopa ajatellut, että haluan eroon vauvasta ja että tämä koko juttu oli iso virhe. Se oli niin kamala ajatus, että itken vieläkin, kun muistan ajatelleeni niin kamalan ajatuksen. Sain juuri ja juuri kerrottua siitä kokemuksestani Silmussa. Mutta siellä sanottiinkin, että eihän äitiys ole kenellekään pelkkää onnea, että siihen kuuluu vaikeuksia, turhautumista ja huonojakin hetkiä. Varoittelivat, että niitä tulee lapsen kanssa varmasti vielä useaan kertaan. Niin kauan, kun äidin tunteet eivät johda lapsen kaltoinkohteluun, niistä ei olisi tälle haittaa, mutta apua tulisi ottaa vastaan, jos tuntuu ettei yksin jaksa tai selviä. Oli kyllä tosi hyvä juttu, että ne niin napakasti pakottivat silloin tulemaan ryhmään. Sain siellä rauhoituttua ja syödä rauhassa aamupalan, kun ohjaaja piti vauvaa sylissään. Ne työntekijät ovat niin ihastuneita noihin vauvoihin, vaikka ne näkevät niitä jatkuvasti. Tulee ihan sellainen olo, että omakin vauva on heille ihan erityinen tapaus. Kai se jollain tavalla onkin.

Siirryn varovasti rinnalle nukahtaneen vauvan vierestä istumaan ja vilkaisen kännykstäni kelloa. Aion käydä vielä suihkussa, pukea ja meikata. Syömisestä minun ei tarvitsisi välittää, koska ryhmässä on aina teetä, kahvia ja aamupalaa tarjolla. Laitan silti kahvia tulemaan, koska tänään tuntuisi olevan aikaa sille. Sitä paitsi suihkusta tullessa kahvin tuoksu tuntuu aina ihanasti, se on lempituoksujani taas, vaikka raskauden aikana se ällötti. Suihkussa hyräilen, tämä on hyvä aamu. Vähän väliä joudun kuitenkin sammuttamaan suihkun ja kuuntelemaan, koska olen ihan varma, että kuulen vauvan itkevän. Ei sieltä kuitenkaan mitään kuuluu. Tällainen poikastaan valvova äitihahmo minusta on tullut.

Tänään onkin jännä päivä. Poikaystävä on tulossa Silmuun, kun minun ryhmäni päättyy. Meillä on ensimmäinen sellainen perhetapaaminen, jossa ollaan paikalla minä, vauva, poikakaveri sekä äiti- ja isätyöntekijät. Meillä menee keskenämme ihan hyvin, mutta emme oikein osaa päättää sitä yhteen muuttamisasiaa. Sain pari viikkoa sitten tiedon, että saamme kaupungilta asunnon. Se on kaksio ja muutan siihen vauvan kanssa kuunvaihteessa. Olemme miettineet, että muuttaisiko poikakaveri sinne myös. Se on tosi hankala päätös, kun jotenkin se parisuhde ei tunnu ihan samalta kuin ennen, emmekä ole varmoja, onko niin tiivis seurustelu hyvä ajatus.

Molemmat olimme jutelleet tästä asiasta Silmussa. Siellä sanottiin, että nyt olisi viimein hyvä tulla yhdessä juttelemaan. Mitähän poikaystävä siellä on mahtanut kertoa niissä omissa tapaamisissaan ja ryhmissään? Käyköhän nyt ilmi, että se on puhunut minusta ihan jotain kamalaa? Mutta me menemme sinne sillä ajatuksella, että pohditaan yhdessä, olisiko hyvä seurustella vai olla seurustelematta tai asua yhdessä vai erikseen. Tämä olisi niin eri juttu, jos vauvaa ei olisi. Ja olisiko meillä edes mitään ongelmia silloin? Kuulemma vakaampikin parisuhde on usein koetuksella, kun tullaan vanhemmiksi. Minä en tiedä, onko tämä sellaista, vai emmekö alun perinkään olleet oikeat ihmiset toisillemme. Emmehän oikein ehtineet edes tutustua, ennen kuin tulin raskaaksi ja isommat haasteet alkoivat.

Mutta toisaalta, aiemmin parisuhdettamme miettiessäni en tullut ajatelleeksi, että vauvalle me molemmat voimme olla ihan hyviä vanhempia, vaikka emme seurustelisi-kaan. Silmussa puhuvat erovanhemmuudesta. Siitä, että vaikka meillä molemmilla olisi ihan oma elämämme ja joskus vielä uusia parisuhteitakin, niin voidaan silti olla yhdessä vanhempia meidän lapselle. Tänään me pohdimme juuri sitä vanhemmuutta ja parisuhdetta. Että millaista se voisi kummassakin tapauksessa olla. Jatkuvasti ne muistuttavat siitä, että meidän pitää muistaa ajatella asiaa vauvan kannalta, kun ollaan kerran vanhempia. Kyllä minä haluankin yrittää ajatella. Ovathan omatkin vanhempani eronneet, eivätkä kaikki siihen liittyvät muistot ole helppoja.

Kun olen lähtövalmis, nostan vauvan hellän varovasti sängyltä. Hän inahtaa ja mutristaa naamaansa hauskaasti, sitten taas vajoaa rentouteen suu auki. Hymyilyttää ja annan pusun vauvan poskelle samalla, kun lasken hänet eteisessä seisoviin valkoisiin vaunuihin. Poikaystävän vanhempien kanssa katselimme sekä uusia että käytettyjä vaunuja ja löysimme nämä vähän käytetyt kauniit vaunut, joihin ihastuin. Uutena ne olisivat olleet niin kalliit, etten olisi uskaltanut niitä pyytää. Olen oppinut, että vauvalle saatosi paljon hyväkuntoisia asioita käytettynä, eli ei vauva välttämättä niin paljon taloudellisia menoja tuo kuin pelkäsin. Peittelen vauvan koppaansa ja mietin, onkohan hänellä sopivasti päällä. Itselleni puken kengät ja takin, joka on lähes käyttämätön, kun se ei mahtunut päälleni raskauden lopulla. Vilkaisen peiliin tyytyväisenä näkemääni ja totean: asiat kyllä järjestyvät. Läheskään joka päivä minusta ei tunnu siltä, mutta juuri tänään tuntuu. Kevein askelin kävelen vaunuja työntäen kohti bussipysäkkiä. Tänään ei haittaa edes se, että minua katsotaan. Olen nuori äiti ja ylpeä sellainen. Kurkatkaa vaan, kuinka ihana vauva kopassa on. Minä kyllä huolehdin hyvin lapsestani.

Tulevaisuus

Silmun ryhmässä pyydetään valitsemaan unelmakuvia tulevaisuudesta. En ole kauheasti miettinyt tulevaisuutta, kun tämä uusi arki ja elämäntilanne on vienyt niin paljon energiaa. Pysähdyn ensimmäistä kertaa vauvan syntymän jälkeen oikein vakavissani miettimään, mistä unelmoin. Minun on juuri nyt helpompi ajatella elämää ihan muutamana vuoden päähän, pidemmälle ajattelu tuntuu liian etäiseltä.

Haaveilen siitä, että minulla on ihana koti. Se on lapsiperheen koti, mutta oman näköiseni. Omaan kotiin muuttoa suunnitellessani olen alkanut ajatella enemmän sisustusta ja kodin viihtyisyyttä. Huomaan selailevani sisustuskuvia, erityisesti lastenhuoneisiin liittyviä. Haaveilenkohan minä siitä, että tulevaisuuden kodissamme asuu myös lapsen isä? Ainakin toivon ja uskon, että lapsen isä on yhteiselle lapsellemme maailman paras isä. Jos emme seurustele ja asu yhdessä, niin olemme hyvissä väleissä ja haluamme lapsellemme onnellisen ja turvallisen elämän.

Jos kanssani asuukin joskus joku muu kuin lapseni isä, haluan tämänkin pitävän lasta tärkeänä. En huoli ketään, joka ei välittäisi lapsestani. Toivon, että lapseni isä saa aina olla lapsen elämässä, eli meidän elämässämme mukana, olipa mukana sitten keitä uusia ihmisiä tahansa. Olen kuullut muilta nuorilta äideiltä todella vaikeitakin tarinoita vanhemmuudesta. Jos meillä kerran nyt vielä on mahdollisuus rakentaa hyvää vanhemmuutta, haluan panostaa siihen. Riitaa ja taisteluita en halua lapseni joutuvan kokemaan. Valitsen isäaiheisen kuvan. Se edustaa tulevaisuuskuvasseni lapseni isää. Laitan sen tuohon minun ja lapsen lähelle, ei minun nyt tarvitse vielä tietää, edustaako se samalla parisuhdettakin.

Haaveilen siitä, että lapsellani tulee olemaan kavereita. Minua kiusattiin yhdessä vaiheessa peruskoulussa, ja silloin olin elämässäni surkea ja yksinäinen. Teen kaikkeni, ettei oma lapseni joudu samaan tilanteeseen. En halua myöskään lapsestani kiusaajaa. Toivon, että hänestä tulee toiset huomioiva ystävä. Toivon, että voin tarjota hänelle kaiken mitä lapsi tarvitsee. Mitenköhän osaan sen? Onneksi siihen voi saada apua. Enää en pidä avun vastaanottamista nolona tai vaikeana. Silmussa olen oppinut, että se on hyvää vanhemmuutta ja osoittaa vastuullisuutta. Monella ryhmäläiselläkin on erilaisia tukiverkostoja elämässään. Kotipalvelukin tuntuu tosi hyvältä ja harkittavissa olevalta jutulta. Olen viimein tajunnut, että vaikka nyt ei ole ongelmia, niin avun vastaanottaminen voi estää pahempien ongelmien syntymisen.

Mitähän muuta toivoisin tulevaisuudeltani? Jätin ajatukset opiskelusta raskauden myötä, vaikka olisin voinut jo valmiiksi hakea kouluun. Tilanne oli liian raskas ja ei ollut voimia miettiä sellaista. Vauvan myötä olen miettinyt ammatinvalintaani uudelleen. Haluan sellaisen ammatin, jossa viihdyn ja joka on tärkeää. Tietenkin haluan ammatin, jolla saan tasaisen toimeentulon, mutta joka mahdollistaa kuitenkin lapsen kanssa olemisen arjessakin. En halua työtä, joka vie kaikki mehut perhe-elämältä. Toivon, että voisin ja jaksaisin yhdessä lapsen kanssa tehdä kaikkia kivoja juttuja, kun hän kasvaa ja oppii uusia asioita, ettei kaikki energiani menisi pelkkään työhön.

Joskus toivon myös saavani lisää lapsia. Nyt en oikein vielä osaa sitä ajatella, kun tuntuu, että seuraavana pitäisi opiskella. En haluaisi olla ihan ilman ammattia, vaikka voinhan tehdä jotain sellaisia töitä, mitä ennen lastakin tein. Paitsi että se oli iltatyötä, haluanko sitä? Ja kyllä koulu tuntuisi ihan kivaltakin ajatukselta. Olisi mukavaa, jos lapsilla ei olisi iso ikäero, mutta milloin sitten ehdin opiskella? Ei minun tarvitse sitä nyt vielä ajatella. Laitan tähän kollaasiin kuvan, jossa minulla on ammatti ja lapsia. Minulla on perhe, mutta en tiedä vielä millainen perhe tulevaisuuden perheeni on.

Katson ympärilläni tuhisevia vauvoja ja tulevaisuuskuvia valitsevia nuoria äitejä. He tuntuvat niin tärkeiltä tällä hetkellä, että valitsen vielä kuvan iloisista naisista juhlimassa yhdessä. Olisi kiva jakaa yhdessä erilaisia äitiyden siirtymävaiheita tulevaisuudessaakin. Näin Silmun sivuilla videon, joissa yksi äitiporukka kertoi tutustuneensa toisiinsa monta vuotta sitten tällaisessa ryhmässä. He pitävät yhteyttä yhä ja ovat edelleen tärkeitä ystäviä toisilleen. Heidän lapsetkin ovat kavereita keskenään, ovathan tavanneet toisensa jo heti synnyttyään. Tai tavallaan jo paljon aiemmin, heidän ovat kuunnelleet äitiensä keskinäistä rupattelua jo kohdusta käsin.

Nuo äidit videolla olivat vieläkin reilusti alle kolmekymppisiä, eikä monenkaan kavereilla ollut kuulemma vielääkään lapsia. Nämä äidit olivat vieläkin tärkeä vertaistuki toisilleen, vaikka asuivat jo eri paikkakunnillakin. He kyläilevät toisillaan ja hoitavat toistensa lapsia. Joillain oli jo useampikin lapsi. Haaveilen itsekin siitä, että pitäisimme näiden äitien kanssa yhteyttä sitten, kun emme enää Silmun ryhmissä käy. Olisi ihanaa

nähdä, miten nuo vauvat varttuvat, joita on jo syntymästä asti saanut seurata. Yhteen ryhmäläiseen olen jo nyt tutustunut läheisemmin, mutta muidenkin kanssa viihdyn hyvin. Uskon, että ainakin osan kanssa tulemme ystäväystymään paremmin ja että kaikkien kanssa yhteydenpito jatkuu.

Valitsen vielä yhden unelman. Olen aina halunnut harrastaa laskuvarjohyppyä. Se on niin kallis harrastus, etten ole vielä kokeillut sitä. Raskaaksi tultuani luulin, että tämäkin haave täytyy unohtaa, kun lapsi syntyy. Mutta nyt tajuan, että minähän olen vielä minä lapsen synnyttyäkin. Nuori ihminen, jolla on elämä edessä toteuttaa unelmiaan. Olen vaan saanut elämäni sellaisen vastualueen, jota en ollut vielä suunnitellut. Mutta se ei tarkoita sitä, että elämä olisi ohi. Ei se ole ohi, se on edessä. Äitiys on tuonut siihen paljon rikkautta ja sisältöä, vaikkakin myös vastuuta ja velvollisuuksia, joita tämän ikäinen ei vielä tarvitsisi. Sen vastuun haluan kantaa kunnialla. Ja jos elän keskivertosuomalaisen elämän, niin olen vasta alkutaipaleella ja minulla on edessäni vielä pitkä elämä. Toivon, että se on hyvä elämä.

Nuori isä

Kokemus

Seison Silmun keittiössä ja pilkon tomaattia. Meillä on isien kokkausilta. Teemme itse suunnittelemaamme ruokaa yhdessä työntekijöiden kanssa ja kohta syömmme yhdessä. Tarkoitus on jutella samalla arjesta lapsen kanssa. Melkein kaikilla muilla on jo eri ikäisiä lapsia. Minulla ja yhdellä muulla lapsi on vasta syntymässä. Olisin halunnut jättää tämän ryhmäkerran väliin. Koin, että arki lapsen kanssa ei kosketa minua vielä, enkä sitä paitsi tule ehkä edes jakamaan arkeani lapsen kanssa, jos emme muuta yhteen. Työntekijät kuitenkin vakuuttivat, että ei sillä asumiskuviolla ole väliä. Minunkin olisi hyvä kuulla, miten monenlaisia arjen tarinoita muilla on. Minusta joka tapauksessa tulee isä, olen isyyden jo neuvolassa tunnustanutkin. Minä tulen luomaan omanlaistani arkea isänä. Jos elämme erossa lapsen äidin kanssa, rakentuu isyyteni sen mukaan. Työntekijä tietää sen, että haluamme jakaa vanhemmuuden, vaikka eroaisimmekin. Hän sai minut houkuteltua mukaan. Hyvä niin, koska meillä on tosi hauskaa keittiössä.

Tämä on sellainen isien ilta, jolloin lapset eivät ole mukana. Silmussa on tosi monenlaista toimintaa isille. Halusin ensin käydä vain yksilötapaamisissa. Koin, etten tarvitse mitään vertaistukea, onhan minulla kavereita vaikka kuinka paljon. Kävin ensin muutamana kerran juttelemassa työntekijän kanssa kahdestaan. Aina se yritti minua houkutella tapaamaan muita. Lopulta annoin periksi, kun ohjelmassa oli kuntonyrkkeilyä ja se kuulosti hauskalta. Silmussa perustettiin sellainen kerran kuussa kokoontuva isien toimintaryhmä, jossa joka kerta on ohjelmassa joku aktiviteetti. Sen jälkeen menään yhdessä jonnekin kahville ja juttelemaan kaikesta. Yksi nuori isä opetti meille sitä nyrkkeilyä. Olen huomannut, että aika usein täällä kyllä hyödynnetään sitä, kun joku osaa jotain. Voidaan jakaa osaamista toisillemme. Joskus käy ulkopuolisiakin ammattilaisohjaajia.

No toiminnallinen ryhmä onkin sitten osoittautunut tosi kivaksi. Olen saanut uusia kavereita. Arjessa en ehdi juuri pitämään heihin yhteyttä, mutta aloin käydä näissä muissakin isien illoissa, että tulee nähtyä näitä tyyppejä. Tämä tuntuu sellaiselta paikalta, jossa voin puhua isyydestä toisella tavalla kuin omien kavereiden kanssa. Kesätyöpaikassani on vanhempia miehiä, jotka jo ovat isiä. Heidän kanssa on voitu jutella rentoja isäjuttuja, vaikka minusta tuntuukin, että heitä jotenkin huvittaa minun kohdallani isyyden ajattelu. En tiedä ottavatko he tulevaa isyyttäni ihan tosissaan. Silloin, kun elän lukioarkea, niin en tapaa ketään isiä, muuta kuin omani tietysti, mutta sitä ei lasketa vertaistueksi. Onhan se kieltämättä aika yksinäistä, jos ei voi kenenkään kanssa jutella näistä asioista ja täytyy olla yksin mietteidensä kanssa.

Vanhemmilleni kerroin tästä lapsijutusta vasta pari–kolme kuukautta sitten, vaikka vauva syntyy jo ensi kuussa. Ei voitu loputtomiin vältellä tyttöystävän tuleamista meille, ja muutenkin tajusimme, että kuka tahansa voi nähdä tytön, josta jo ihan selvästi näki, että se on raskaana. Minulle sattui hyvä tuuri. Silmussa oli juuri tulossa perheiden teatteri-ilta, jonne oli tarkoitus kutsua isovanhempia. Vein mainoksen vanhemmilleni ja sanoin heille, että lähtisittekö tänne, teistä kun tulee isovanhempia. He varmaan näkivät, miten ihan tärisin, kun kerroin sen. Muuten he ehkä olisivat osoittaneet järkytyksensä, varmaan olisivat jopa raivonneet. Kyllä äidin pitikin istua alas ja koota itseään hetki. Sitten se alkoi höpöttää jotenkin hysteerisesti. Isä naurahti vaisusti ja totesi, että päätinkin sitten hoitaa asiani näin. Näin, että häntä harmitti. Hän oli varmaan toivonut, että saan lukion loppuun, käyn armeijan ja hankin itselleni kunniallisen ammatin ja ehkä hän pelkää nyt, etten saa näistä mitään aikaisiksi.

Alkujärkytyksen jälkeen vanhemmat ovat olleet ihan ok. Ihme ja kumma, he lähtivät sinne teatteriin. Harmi ettei tyttöystävän äiti päässyt sinne, mutta on sekin tuleva mummo jossain Silmun jutuissa käynyt. Teatteriesityksen jälkeen oli kahittelua. Siellä työntekijät moikkasivat vanhempiani. Olivat jutelleet nuoresta vanhemmuudesta ja porukat kertoivat kotona, että tuli luottavainen olo, kun siellä paikassa on nähty niin paljon nuorta vanhemmuutta. Työntekijät olivat kertoneet, että nuoret yleensä selviävät vanhemmuudestaan tosi hyvin. En tiedä vielä, suostuvatko

vanhempani lähtemään mihinkään muihin isovanhempien juttuihin. Äiti vähän miettii sellaista isoäitien ryhmää. En tiedä mitä siellä tehdään, ajatus mummoryhmästä kuulostaa jotenkin tosi huvittavalta.

Olemme käyneet meilläkin nyt useammin tyttöystävän kanssa ja vanhemmat ovat suhtautuneet ihan kivasti. He lupasivat ostaa vauvalle vaunut. Se on kyllä hyvä juttu, koska ei meillä ole rahaa ja joudutaan muutenkin elämään tukien varassa, kun muutamme omillemme, yhteen tai erilleen. Kävin lopulta kuraattorin luona kuitenkin. Hän auttaa minua kaikkien tukien ja asuntoasioiden selvittelyssä ja mukava on, kun koulussakin on joku jonka kanssa voi puhua aiheesta. Kuraattorikin kannustaa tosi paljon kaikessa.

Mutta vanhempani eivät ymmärrä yhtään sitä, että mietimme tyttöystävän kanssa eroa tässä tilanteessa. Heidän mielestään minun on nyt kannettava vastuuni ja muutettava yhteen tyttöystävän kanssa, jos kerran aion kotoa pois muuttaa. En oikein tiedä, mitä muuten ajattelen tuosta Silmun toiminnasta isovanhemmille, mutta voisivatkohan ne tästä asiasta puhua vanhemmilleni järkeä tai rauhoitella heitä. Silmussa ne aina sanovat, että vanhemmat ovat vain huolissaan lapsistaan ja siksi reagoivat asioihin, kuka mitenkin.

Olen ajatellut, että voisin hommata solukämpän jostain tyttöystävän läheltä, niin voisin käydä vauvaa katsomassa helposti. Mutta toisaalta en tiedä, mihin tyttöystävä muuttaa vauvan kanssa sitten, kun saa asunnon. Hermostun helposti, kun vanhemmat puuttuvat asioihini, oli se sitten huolta tai mitä tahansa. Silti tarvitsen apua tämän asian pohtimiseen. Onneksi voin nyt selvittää asioita kuraattorin ja Silmun työntekijöiden kanssa. Silmussa ne kovasti haluaisivat, että juteltaisiin tästä joskus yhdessä heidän ja tyttöystävän kanssa. Se voisi ollakin ihan hyvä juttu, mutta en tiedä milloin me olemme valmiita siihen.

Oltiinkin kerran Silmussa yhdessä. Siellä oli sellainen perhevalmennus, jossa oli aiheena synnytys. Hirvitti mennä sinne, mutta se olikin tosi hyvä juttu. En ollut tiennyt

synnytyksestä yhtään mitään, ja tuolla saikin hyvän kuvan siitä, millaista se oikeasti on. Nyt osaan vähän itsekin valmistautua. Sovittiin nimittäin, että menen synnytykseen mukaan kuitenkin. Välillä me ei kumpikaan oltu sitä mieltä, että se olisi hyvä ajatus, mutta nyt me tajutaan, että minä olen joka tapauksessa sen lapsen isä, ja minulla on oikeus olla lapsen elämässä jo ensimmäisistä minuuteista lähtien. Minun ei tarvitse olla kuitenkaan mikään tukihenkilö siellä välttämättä, kun otetaan ehkä mukaan semmoinen doula, joka on meidän seurana siellä.

Tosi hienoa, kun täällä Silmussa ei ole pakko olla on-off, joko pariskuntana tai yksinhuoltajana. Nämä täällä sanoivat, että nyt katsotaan lapsen etua ja mennään hetki kerrallaan. Minua helpotti tosi paljon, koska olin ihan ahdistunut asiasta. Silloin, kun päätin, että haluan olla mukana lapsen elämässä, surin kauheasti mahdollista eroa. Sitten kun siinäkin asiassa luvattiin meitä auttaa, niin olen ollut paljon toiveikkaampi. Itse asiassa, jos totta puhutaan, minä haluaisin kyllä olla parisuhteessa tyttöystävän kanssa. Tällä hetkellä koen niin, että meillä voisi olla ihan hyvä arki yhdessä. Toivottavasti saadaan tämä asia ratkeamaan, eikä ainakaan jouduta riitoihin. Pelkään vähän itsekin niitä riitojamme, joissa kumpikin tulistutaan omalla tavallamme.

Arki

Istun bussissa matkalla kohti Silmua. Meillä on ensimmäistä kertaa niin sanottu perhetapaaminen. Jutellaan siitä, miten voidaan molemmat olla hyviä vanhempia lapsellemme ja pohditaan erilaisia arjen vaihtoehtoja. Keskustelu yhteen muuttamisesta on nyt tosi pinnalla, kun tyttöystävä sai tiedon asunnosta. Odotan tosi paljon tältä keskustelulta. Vaikka Silmun työntekijä sanoi kyllä, että tämä voi olla pitkä prosessi ja ratkaisu ei välttämättä löydy helposti. Ollaan puhuttu paljon siitä, miten lapsi joka tapauksessa aiheuttaa usein parisuhteeseen ristiriitoja ja muita, mutta nyt jutellaan niistä koko porukalla yhdessä. En minä tiedä, mikä on normaalia ja mikä ei. Onkohan edes olemassa mitään normaalia parisuhdetta tai normaalia vanhemmuutta?

Kun vauva syntyi reilu kuukausi sitten, elämäni muuttui jotenkin isosti. Se pieni tyyppi on nyt mielessäni koko ajan. Vauvan takia jaksan lukea kirjoituksiin, koen vastuuta

tuosta pienestä elämästä ja haluan ajatella tulevaisuuttani isänä. Haluan tarjota lapselleni hyvän elämän. Käyn joka päivä tyttöystävän luona, välillä olen ollut siellä yötäkin. On vähän hankalaa olla toisten nurkissa, odotan tosi paljon, että muutetaan -tai että tyttöystävä ja vauva muuttavat omaan kotiin. Se on kuitenkin sellainen paikka, jossa voidaan olla rauhassa vauvan kanssa. Meilläkin ollaan oltu joskus, vanhempani ovat ihan hurautaneita isovanhemmuuteen ja pikkusiskot haluaisivat hoitaa vauvaa loputtomiin. Tyttöystäväni ei edes jaksakaan olla kauan meillä, kun hän ei vielä raaskisi antaa vauvaa tytöille tuntikausiksi. Hän alkaa aika pian kaivata vauvaa omaan syliinsä, kun tytöt hössöttävät sen kanssa liian kauan. Joskus tyttöystäväni varmaan on tosi kiitollinen, että pojalla riittää hoitajia, tämä on varmaan tätä alkuvaihetta.

Kerran vauva on ollut hetken minun kanssani ilman äitiään. Halusin ottaa vauvan Silmun ryhmään mukaan. Ensin riitelimme siitä, kun tyttöystävä ei olisi halunnut antaa vauvaa mukaani. Silmussa hänelle oli sitten kuitenkin ehdotettu sitä, että hän tulisi mukaan ja olisi äitityöntekijän juttusilla tai muuten vaan viettäisi aikaa toisessa huoneessa, kun minä olisin ryhmässä. Huippuidea silmulaisilta, tähän tyttöystävä suostui. Niin me pojat sitten oltiin isien ja lasten kanssa rupattelemassa ja tyttöystävä auttoi sillä välin työntekijöitä jonkun Silmun sisustushomman kanssa.

Pärjättiin vauvan kanssa tosi hyvin. Se ei onneksi itkenyt koko aikana, koska äitinsä olisi kuullut sen ja olisin joutunut antamaan vauvan pois, vaikkeen edes itse olisi itkua säikähtänytkään. Vaihdoin vaipankin vasta ryhmän loppuun ja sitten vauva pääsi äitinsä rinnalle. Hyvä kun ne siellä Silmussa ovat selittäneet meille isillekin kaikkea vauvan hoitoon liittyvää, noita imetysjuttujakin. Sitten kun vauva on vähän isompi, voin olla pidempiäkin aikoja hänen kanssaan liikenteessä ja antaa hänelle pumpattua maitoa. Nyt en viitsi edes ehdottaa sellaista tyttöystävälle vielä. Ja kuulemma imetyksen kannaltakin on tärkeää, että äiti ja vauva ovat yhdessä nämä alkuviikot. Se on hyvä tietää, muuten voisin alkaa vaatia lasta pidemmäksi aikaa mukaani. Muut isät ryhmässä kyllä ihmettelivät, miten pieni vastasyntynyt on, kun kaikkien muiden sillä kerralla mukana olleiden lapset olivat jo vähän vanhempia. Unohtuuko se tosiaan noin nopeasti?

Vauva ja tyttöystävä ovat nyt Silmussa ryhmässä. Olen vähän etuajassa ja kysyn ovelta, voinko jo tulla sisään. Kuulemma voin tulla odottelemaan. Minulle on jo tullut tavaksi tullessani vaihtaa kengät villasukkiin, joita on korissa eteisessä. Tällä kertaa valitsen sini-vihreäraidalliset. Silmussa on tänään mahtava pullan tuoksu. Jossain ryhmässä oli kuulemma aamulla leivottu. Saan kahvikupin ja pullan käteeni ja istahdan Silmun olohuoneeseen. Yksi naistyöntekijä kysyy ohi kulkiessaan kuulumisiani. Kaikki työntekijät ovat jo jollain tapaa tulleet tutuiksi. Yhdestä huoneesta kuuluu naurunremakka. En tiedä, onko siellä joku työntekijöiden kokous vaiko joku ryhmä. Olen nähnyt täällä Silmussa hyvin monenlaisia tunteita ja itsekin kokenut niistä monia. Onneksi mukana on myös naurua. Se tuo sellaista positiivista energiaa. Vaikka silloin omina synkimpinä hetkinä nauru tuntuikin ihan kadonneelta tunteelta. Onneksi se oli jossain olemassa silti.

Ryhmähuoneen ovi aukeaa ja äitejä ja vauvoja tulee ulos. Pari heistä olen tavannutkin valmennuksessa silloin, kun vauvat eivät olleet vielä syntyneet. Joillakin oli silloin mukana lapsen isä, mutta ei kaikilla. Moikkaan ja vähän kömpelösti toivotan onnea. Yksi äideistä on puhelias ja alkaa jutella minullekin. Omakin vauvani tulee sieltä äitinsä kanssa. Saan hänet syliini tyttöystävän mennessä vessaan. Tunnen itseni hyvin ylpeäksi siinä äitien ja työntekijöiden kuljeskellessa ohi. Juttelen vähän vauvalle, vaikka se vielä tuntuukin aika oudolta, kun ei vauva mitään ymmärrä tai juttele. Nyt kuitenkin tuntuu ylpeältä näyttää, miten vauvani tarttuu sormiini ja tapittaa minua silmiin. Pari päivää sitten vauva hymyili ensimmäisen kerran. Sen hymyn toivon taas näkeväni ja siksi juttelen vauvalle. Hymy tulee! Se saa vieressä olevan työntekijänkin riemastumaan.

Tulevaisuus

Kotimatalla ensimmäisen perhetapaamisen jälkeen tyttöystävä kertoi, että he olivat tänään miettineet ryhmässä tulevaisuutta. Se vilahteli puheissa myös yhteisessä perhetapaamisessa. Tekisi mieli jatkaa iltaa vauvan ja tyttöystävän kanssa, mutta minulla on aamulla matematiikan kirjoitukset, ja siksi on parempi mennä kotiin kertaamaan viimeiset kertaukset ja nukkumaan ehjä yö. Kun sanomme heipat ja lähdemme omiin

koteihimme, jään itsekin miettimään tulevaisuuttani. Tyttöystävä sanoi, että hänestä tuntui pitkältä ajalta ajatella enempää kuin muutama vuosi eteenpäin. Niin minustakin tuntuu, osaanhan hädin tuskin ajatella huomista. Haluaisin kyllä aikakoneen, joka kertoisi, mikä on tilanteemme kuukauden päästä.

Kun ajattelen tulevaisuutta, näen itseni pelaamassa palloa poikani kanssa. Olen ylpeä isä, joka seisoo kentän laidalla, tai mitä se poika nyt sitten harrastaakin. Tsemppaan poikaa kouluhommissa, en anna hänen olla niin holtiton kuin itse olin yläasteella, kun lopetin yhtenä vuonna koulunkäynnin melkein kokonaan. Mitenköhän saisin hänet motivoitumaan ja olemaan järkevämpi kuin itse olin. Ainakin haluan osoittaa olevani kiinnostunut lapseni asioista. Yhtäkkiä ajattelen itseäni istumassa koulun vanhempainillassa keski-ikäisten vanhempien joukossa, sellaisten, kuin omat vanhempani ovat nyt, kun he käyvät pikkusiskojen vanhempainilloissa. Se ajatus vähän huvittaa minua. Onneksi sen aika ei ole vielä. Vaikka eihän siihen niin kauhean montaa vuotta ole.

Kotona ajatusleikkini jatkuu. Seuraan oman isäni puuhia ja päätän, mitä asioita en missään tapauksessa halua tehdä samoin kuin oma isäni. Huomaan kuitenkin paljon sellaista, mitä isäni on tehnyt hyvin. Minulla sentään on isä, joka omalla tavallaan on osoittanut välittämisensä. Monella kaverilla on toisin. Olen nähnyt hyvän kaverini perheessä väkivaltaa. Puistattaa, kun mietin kaveriani niissä tilanteissa, kun hän pakeni kotoa tai kun hän kauhunsekaisesti odotti perheen juhlapyyhiä silloin, kun itse nautin pitkistä vapaista. Yksi asia, jonka eteen haluan isänä tehdä töitä, on se, etten koskaan kajoaisi fyysisesti keneenkään. Joskus olen suuttuessani paiskonut tavaroita, mutta koskaan en ole heittänyt niitä ketään kohti enkä lyönyt. Silmussa työntekijä on kysellyt näistäkin asioista aika suoraan, ja nyt vauvan synnyttyä olen paremmin tajunnut miksi.

Lähitulevaisuudessa näen itseni ylioppilaana. Vanhempani haluavat järjestää minulle juhlat. Mietin, minkä ikäinen vauva on juhlien aikaan, silloin kaikki sukulaiseni näkevät pojan. Voitaisiin ottaa ylioppilaisisä-poikakuva. Perhepotrettia miettiessäni tuttu suru valtaa mieleni ja toivon parasta. Tällä hetkellä haluaisin perhe-elämän. Haluaisin asua yhdessä vauvan kanssa. Ja äidinkin, paitsi jos se olisi jatkuvaa riitaa. En voi tietää,

miten meillä sujuisi yhdessä saman katon alla, kun emme ole koskaan asuneet yhdessä. Enhän ole itse elämässäni asunut muulla tavoin, kuin vanhempieni ja sisarusteni kanssa. Näitä asioita me tänään Silmussa mietittiin. Ensi viikolla mietitään lisää.

Heittäydyn sohvalle ja avaan kännykkään tulleen viestin. Tyttöystävä lähetti vauvasta hymykuvan. Silmussa sanoivat, että tosi pienenä meidän vauva on aloittanut hymyilyn. Taas tuntuu ylpeältä. Mietin isäryhmässä mukana olleita lapsia ja laskeskelen, minkä ikäinen poikani tulee milloinkin olemaan. Lähestyvä armeijavuosi käy mielessäni ja pohdin, olisiko siviilipalvelus kuitenkin enemmän oma juttuni. En ole ollut ihan varma alun perinkään, mutta menin vähän massan mukana. On niin hirveän paljon päätettäviä asioita lähitulevaisuudessa. Ja nyt niitä tuntuu ihan erilaiselta miettiä kuin vaikka vuosi sitten. Aina mielessä on lapsi ja se, kuinka tämä asettuu arkeeni. Puhelin värähtää taas. Saan videopätkän, jossa vauva katsoo kameraa ja sätkii huvattomasti jalkojaan ja käsiään. Kuvassa on hymiö ja teksti: Hyvää yötä isi! Onnea huomisiin kirjoitukseen!

Vauva

Tasainen rytmi ympäröi minua. Äidin sydämen jytke kaikuu turvallisena ympärilläni ääntä pehmentävässä vedessä. Kellun kippurassa yhä ahtaammaksi käyvässä kohdussa. Vaihdan asentoa välillä vähän, mutta en enää vähään aikaan ole pyörähdellyt isommin ympäri. Lapsivesi pehmentää myös äidin luita, jotka välillä ottavat vastaan venytellessäni itseäni. Pienillä käsilläni tartun välillä omiin jalkoihini ja käsiini tai ympärilläni kelluvaan napanuoraan. Joskus imen omaa peukaloani.

Kuulen muutakin, kuin tuon sydämen. Äidin suolisto ja hengityskin aiheuttavat ääniä, mutta kuulen asioita myös kohdun ulkopuolelta. Äidin ääni on kaikkein tutuin, mutta on muitakin puheääniä, jotka ovat jo tulleet tutuiksi. Kuulen myös musiikkia ja välillä

oudompia ääniä. En pidä äkillisistä kovista äänistä, sellaisten sattuessa saatan tahtomattani säikähtää ja reagoida, hätkähtää niin että äitikin sen huomaa.

Täällä kohdussa on aika pimeää. Katselen vedessä ympärilleni ja joskus täälläkin näyttää valoisammalta, aika vaaleanpunaiselta. Tutkin ympäristöäni katselemalla, kuuntelemalla, tunnustelemalla ja maistelemalla. Lapsiveden maku muuttuu sen mukaan, mitä äiti syö. Harjoittelen jo imemis- ja nielemistaitoja, joita tarvitsen sitten kohdun ulkopuolisessa maailmassa.

Minulle on kehittymässä ihan ikioma temperamenttini. Osa persoonallisuudestani kehittyy jo nyt, vaikka osa syntyykin tulevaisuudessani ympäristön vaikutuksesta. Minulla on jo nyt omat ilmeeni ja reaktiotapani. Myös rytmini on jo varsin säännöllinen. Äidilläkin on varsin säännöllinen rytmi nukkumisensa suhteen. Siksi meidän rytmit mukavasti mukautuvat toisiinsa.

Olen jo aika valmis kohdun ulkopuoliseen elämään. Odottelen kuitenkin vielä vähän. Vaikka aistinkin jo paljon elämää kohdun ulkopuolelta, on se minulle ihan tuntematon maailma. Toivottavasti siellä on yhtä turvallista kuin nyt tässä. Kunpa samat tutut äänet säilyisivät synnyttyänikin. Millainenkohan on se hetki, kun saavun täältä ulos ja parkaisen, jotta saan omat keuhkot käyttööni, eikä istukkaa ja napanuoraa enää tarvita pitämään minua hengissä. Pitäkää te aikuiset minusta huolta siellä isossa maailmassa, kun minä kohta tulen!

Arki

Lepään isäni sylissä poski hänen rintakehäänsä vasten. Isän sydän sykkii tasaiseen tahtiin korvani alla. Isän käsi on lempeästi selkäni päällä, olo on turvallinen. Minulla on kaksi ihmistä, jotka ovat saatavillani aina, kun heitä tarvitsen. Heidän eleensä, ilmeensä ja tunteensa ovat se kieli, mitä jo ymmärrän. Mutta heidän pitää tulla aika lähelle, että näen heidät ja ymmärrän sitä kieltä. Usein uskon vasta, kun pääsen syliin.

Välillä minun on hankalampi olla kuin nyt. Silloin, kun on nälkä, vatsakipu tai muuten vain turvaton olo. En aina osaa kertoa, mikä minulla on hätänä. Mutta onneksi tiedän, että saan itkullani vanhempani lähelle ja he osaavat auttaa minua hätäni kanssa. Se on se yhteinen kieleemme. Joskus minulle tulee ihan vain hätä siitä, että olen yksin. Silloin itken vähän ja riittää, kun äiti tai isä tulee lähelle ja hymyilee. Silloin tiedän olevani turvassa. Kun olo on jostain syystä vielä tuskaisempi, tarvitsen enemmän. Silloin tarvitsen kosketusta, lohdutusta, syliä, silittämistä, keinuttamista tai rintamaitoa. Kun mahaani koski, ei mikään näistäkään auttanut, mutta vaikka minuun sattui, koin olevani turvassa, kun minua kannettiin sylissä ja lohdutettiin.

Välillä minulle tulee nälkä ja silloinkin ilmoitan sen itkulla. Yleensä äiti ja isä tietävät, että minulla on nälkä, kun hamuilen suullani rintaa etsien. Joskus alan sylissä ollessani vahingossa imeä äidin tai isän käsivartta tai vaatetta. Jos he eivät silti tajua, niin huudan vielä kovempaa, niin että viimein saan äidin rinnan suuhuni. Joskus meinaan vielä siinäkin vaiheessa hermostua, kun pitää malttaa imaista muutama kerta ennen kuin maito tulee. Mutta kun lämmin maito tulvahtaa suuhuni, en kaipaa enää mitään muuta. Rinnan imeminen on melkein parasta mitä tiedän. Välillä haluan pitää sen rinnan suusani, vaikken enää ole edes nälkäinen. Sekin tuo minulle turvaa ja lohtua.

Joskus äiti ja isä eivät ole ymmärtäneet minua. Pari kertaa olen huutanut ihan hirveästi. Toisen kerran olin yksin huoneessa, ja kun kukaan ei heti tullut, hätäännyin. Onneksi äiti sitten tulikin ja otti minut syliin, hätä unohtui heti ja asiat olivat mallillaan. Se toinen kerta oli sellainen, että minun oloni ei ollut turvallinen, vaikka äiti oli vieressä. Pelkäsin vähän, kun äiti huusi ja itki, eikä pitänyt minua turvallisen tuntuisesti sylissään. Mutta silloinkin kävi hyvin, lopulta sain nukahtaa äidin turvalliseen syliin. Jos näin ei olisi käynyt, ja jos äiti olisi aina tuollainen, joutuisin keksimään keinot, joilla välttäisin aiheuttamasta tuota pelottava käytöstä. Ehkä en enää edes huutaisi, vaan tukahduttaisin oman hätäni. Onneksi ei tarvitse. En pelkää sellaisia tilanteita enää, koska kertaakaan minua ei lopulta ole jätetty yksin. Uskallan edelleen huutaa, kun sille on tarve. Minun kieltäni ymmärretään ja minä ymmärrän, että vanhemmat ovat saavilla. Saan hoivaa ja turvaa silloin, kun sitä tarvitsen.

Yksin en maailmassa pärjäisi. Olen ihan täysin riippuvainen aikuisista. He luovat maailmaani järjestyksen ja turvan sillä, että tiedän heidän olevan saatavilla aina, kun heitä tarvitsen. Ja minä tarvitsenkin usein. En pelkää tulla ravituksi tai puetuksi, vaan selvitäkseni tässä maailmassa tarvitsen myös hoivaa ja rakkautta. Jos minut jätettäisiin yksin, joutuisin keksimään jonkun keinon pärjätäkseni turvattomuuteni kanssa, ja kaikki voimavarani menivät siihen normaalin kehittymisen sijaan. Onneksi minun ei ole tarvinnut, kun saan elää turvallisessa ympäristössä.

Ympärilläni on muitakin ihmisiä kuin äiti ja isä. Heidänkin kanssaan on ihan turvallista ja mukavaa, mutta en koe heitä ihan samalla tavalla kuin koen äidin ja isän. Omien vanhempieni äänen, tuoksun ja ulkonäön tunnen, ja kaikesta siitä saan sen kaikkein turvallisimman olon. Kukaan muu ei tuoksu maidolle siten kuin oma äitini. Jos minulla on nälkä, ei minulle kelpaa kukaan muu. Maitoa en ole saanut vielä isältääkään, vaikka kaiken muun hän pystyy minulle antamaan. En tiedä, voisinko saada maidon isältäkin, mutta nyt äidin rinta on aina ollut saatavilla, kun olen sitä tarvinnut. Päivä päivältä kasvan ja voimistun tuon maidon ansiosta. Tänään jaksoin jo pitää vähän pidempään päätäni pystyssä lattialla vatsallani ollessani, kun halusin katsoa värikästä kuviointia peitossa, jonka päällä olin. Mutta väsyin nopeasti ja aloin itkeä. Pääsin isän syliin ja niskani sai taas tukea. Kun vielä vähän kasvan ja vahvistun rintamaidolla ja hyvällä hoivalla, jaksan varmasti pidempään.

Olen onnellinen vauva. Kun ympäristöni on ennakoitavissa ja tiedän, että minun ei itse tarvitse huolehtia turvallisuudestani, on minulla voimavaroja tutustua maailmaan ja oppia uutta. Nyt olen vielä aika avuton, mutta ensimmäisen ikävuoteni aikana elämänsäni kuulemma tapahtuu valtavasti. Siitä minä en ymmärrä, minä ymmärrän vain tämän hetken.

Tulevaisuus

Minulle lähitulevaisuus, seuraava elinvuoteni tuo huikeita asioita elämääni. Opin asian kerrallaan. Tulen oppimaan, miten itse hallitsen ruumiinjäseniäni. Ensin löydän omat

kätteni ja jalkani, ja ymmärrän, mitä niillä voin saada aikaan. Tähän mennessä olen osannut ilmaista itseäni vain itkien, mutta hymyilemään opittuani olen huomannut, että hymyni aiheuttaa reaktioita ympäristössäni. Pian saan vieläkin enemmän reaktioita aikaan, kun opin käyttämään ääntäni monipuolisemmin.

Elämäni muuttuu vielä ihmeellisemmäksi, kun opin itse liikkumaan. Miten upeaa, että pääsen ryömimään karkuun vierivän pallon perään, tai voin itse lähestyä kauempana olevaa vanhempiani. Se vasta erikoista onkin, kun opin liikkumaan pystyasennossa. Maailma muuttuu ihan toisenlaiseksi. Silti en vielä tajua siitä maailmasta mitään, tarvitsen vanhempiani ja muita aikuisia vielä tosi, tosi pitkään avuksi.

Joskus vielä olen iso lapsi ja hurjan pitkän ajan päästä olen aikuinen. Se on mahdotonta tajuta nyt. Elän sellaista tärkeää aikaa, joka vaikuttaa koko lapsuuteeni, nuoruuteeni ja aikuisuuteeni. Sanovat, että se, miten minusta nyt huolehditaan, vaikuttaa koko elämäni käytökseen ja siihen, miten koen asioita isona. Tulevasta minun ei nyt tarvitsekaan tietää eikä siitä mitään ymmärtää. Nyt minä saan olla vauva, jonka puolesta muut ajattelevat asioita. Minä vain olen ja ilmaisen itseäni osaamillani tavoilla. Muut sitten onneksi tietävät, mikä minua helpottaa. Jossain minua odottaa oma elämäni, vuosi toisensa jälkeen. Mutta nyt on nyt ja tämä on minulle kaikki.

Lisätietoja:

www.silmutoiminta.fi

Facebook: Silmu -tukea nuoreen vanhemmuuteen

Instagram: @silmutoiminta

Katja Villanen-Juvakka

katja.villanen-juvakka@loistosetlementti.fi

040 1988207